

This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit.
The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website
https://kksu.co.in/

Digitization was executed by NMM

https://www.namami.gov.in/

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
https://egangotri.wordpress.com/

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

M-2822

शिर्षक	ग्रंथकार	विषय	विस्तार (पुर्ण/ अपूर्ण)	टिकाकार	आकार	पृष्ठे	लिपी	सामग्री	Lines per page	Letters per line	Condition & age (शके/विक्रम सवंत)	Additional Particulars / Remark
पुरुषोत्तममाहात्म्य	-	दर्शन	अपूर्ण	-	3/12	38	संस्कृत	कागद	13	41		

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रदोविभ्रमम् १० नारदउवाच देवदेवजगन्नाथकृपाकूपारसत्पते सत्यव्रतस्त्रिसत्योसिसत्यात्मासत्यसंभवः
११ सत्ययोनेनमस्तेस्तुत्वामहंशरणंगतः तपस्तेखिलशिक्षार्थंमर्यादास्थापनायच १२ अन्यथैककृतात्पापात्तक
लौभज्जंतिमेदिनी तथैवपुण्यात्तरतिपुण्यपापिजनावृता १३ कृतादिषुयथापूर्वमेकगंतत्समस्तगम् तादृक्कृस्थि
तिंनिराकृत्यकलौकर्त्रैवकेवलम् १४ लिप्यतेपुण्यपापाभ्यामितितेतपसिस्थितिः भगवन्प्राणिनःसर्वेविषया[illegible]
कृमानसाः १५ दारापत्यगृहासक्तास्तेषांहितकरंचयत् ममापिहितकृत्किंचिद्विचार्यक्षंतुमर्हसि १६ त्वन्नु
च्छ्रोतुकामोहंब्रह्मलोकादिहागतः उपकारप्रियोविष्णुरितिवेदेविनिश्चितम् १७ तस्मात्[illegible]प[illegible]रायकथार
संवदाऽधुना तस्यश्रवणमात्रेणनिर्भयंविंदतेपदम् १८ नारदस्यवचःश्रुत्वामहस्यभगवान्[illegible]कथितुमः
रेभेपुण्यांभुवनपावनीम् १९ श्रीनारायणउवाच गोपांगनावदनपंकजषट्पदस्य[illegible]रसि[illegible]
रणस्यपुंसः वृंदावनेविहरतोव्रजभर्तृशदेः पुण्यांकथांभगवतःशृणुनारदत्वम् २० वक्तुंनिमे[illegible]तेजगतांवि
तानत्कर्मवत्सकथितुंभविकःसमर्थः त्वंचापिनारदमुनेभगवच्चरित्रंजानासिसारसरसंच वक्ष्यामगम्यम् २१
थापिवक्ष्येपुरुषोत्तमस्यमाहात्म्यमत्यद्भुतमादरेण दारिद्र्यवैधव्यहरंयशस्यंसत्पुत्रदंमोक्ष[illegible]सेव्यम् २२
नारदउवाच पुरुषोत्तमस्तुकोदेवोमाहात्म्यंतस्यकिंमुने अत्यद्भुतमिवाभातिविस्तरे[illegible]मे २३ सूत
उवाच नारदोक्तंवचःश्रुत्वामुनिर्नारायणोब्रवीत् समाधायमनःसम्यक्मुहूर्तंपुरुषोत्तमम् २४ श्रीनारायण

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

उवाच पुरुषोत्तमेतिमासस्यनामाप्यस्तिसहेतुकम् तस्यस्वामीकृपासिंधुःपुरुषोत्तमउच्यते २५ ऋषिभिःप्रो-
च्यतेतस्मान्मासःश्रीपुरुषोत्तमः तस्यव्रतविधानेनप्रीतःस्यात्पुरुषोत्तमः २६ नारदउवाच संतिमध्वादयो
मासाःसेश्वरास्तेश्रुतामया तन्मध्येनश्रुतोमासःपुरुषोत्तमसंज्ञकः २७ पुरुषोत्तमस्तुकोमासस्तस्यस्वामीकृपा
निधिः पुरुषोत्तमःकथंजातस्तन्मेब्रूहिकृपानिधे २८ स्वरूपंतस्यमासस्यसविधानंवदप्रभो किंकर्त्तव्यंकथंस्नानं
किंदानंतत्रसत्पते २९ जपपूजोपवासादिसाधनंकिंचभण्यताम् तुष्येत्कृतेनकोदेवःकिंफलंवाप्रयच्छति ३०
एतदन्यच्चयत्किंचित्तत्त्वंब्रूहितपोधन अनापृष्टमपिब्रूयुःसाधवोदीनवत्सलाः ३१ नरायेभाविजायंतेपर
ग्यानुवर्त्तिनः दारिद्र्यपीडितानित्यंरोगिणःपुत्रकांक्षिणः ३२ जडामूकादांभिकाश्चहीनविद्याःकुचेलिनः नास्तिका
लंपटानीचाजर्जराःपरसेविनः ३३ नष्टाशाभग्नसंकल्पाःक्षीणसत्वाःकुरूपिणः रोगिणःकुष्ठिनोव्यंगानेत्रहीनाश्चके
चन ३४ इष्टमित्रकलत्राप्तपितृमातृवियोगिनः शोकदुःखादिशुष्कांगाःस्वेष्टवस्तुविवर्जिताः ३५ पुनर्नैवंविधास्ते
स्युर्यत्कृतेनश्रुतेनच पठितेनानुचीर्णेनतद्वदस्वममप्रभो ३६ वैधव्यंवध्यतादोषहीनांगत्वदुराधयः रक्तपित्ता
द्यपस्माराजयक्ष्मादयश्चये ३७ एतैर्दोषसमूहैश्चदुःखितान्वीक्ष्यमानवान् दुःखितोऽस्मिजगन्नाथकृपां
कृत्वाममोपरि ३८ विस्तरेणवदब्रह्मन्मन्मनोमोदहेतुकम् सर्वज्ञःसर्वतत्वानांनिधानंत्वमसिप्रभो ३९ सू
तउवाच इतिविधितनयोदितंरसालंजनहितहेतुनिशम्यदेवदेवः अभिनवघनरावरम्यवाचाऽवददभिप्र ३

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ज्यमुनिंस्कंधांशुशांतम् ४० इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेप्रश्नविधिर्ना
मद्वितीयोऽध्यायः २ ऋषयऊचुः नारायणोनरसखोयदुवाचशुभंवचः नारदायमहाभागतन्नोवदसवि
स्तरम् १ सूतउवाच नारायणवचोरम्यंश्रूयतांद्विजसत्तमाः यदुक्तंनारदायैतत्तद्वक्ष्यामियथाश्रुतम् २
श्रीनारायणउवाच शृणुनारदवक्ष्यामियदुक्तंहरिणापुरा राज्ञेयुधिष्ठिरायैवश्रीकृष्णेनमहात्मना ३ एकदाधार्मि
कोराजाऽजातशत्रुर्युधिष्ठिरः द्यूतेपराजितोदुष्टैर्धार्त्तराष्ट्रैश्छलप्रियैः ४ समक्षमग्निसंभूताकृष्णाधर्मपरायणा दुः
शासनेनदुष्टेनकचेष्वादायकर्षिता ५ आकृष्टानिचवासांसिश्रीकृष्णेनस्मरक्षिता पश्चाद्राज्यंपरित्यज्यप्रयाताःकाम्य
कवनम् ६ अत्यंतक्लेशमापन्नाःपार्थावन्यफलाशिनः विषक्तचाचिताःसर्वेगजाइववनौकसः ७ अथतान्दुःखितान्द्रष्टुं
भगवान्देवकीसुतः जगामकाम्यकवनंमुनिभिःपरिवारितः ८ तंदृष्ट्वासहसोत्तस्थुर्देहाःप्राणानिवागतान् पार्थाः
सस्वजिरेप्रीत्याश्रीकृष्णंप्रेमविह्वलाः ९ तेचानीनमतांभक्त्यायमौहरिपदांबुजम् द्रौपदीतंननामाशुशनैःशनैरतं
द्विता १० तान्दृष्ट्वादुःखितान्पार्थान्चीरवाजिनवाससः धूलिभिर्धूसरान्रूक्षान्सर्वतःकचसंवृतान् ११ पांचा
लीमपितन्वंगींतादृशींदुःखसंवृताम् तेषांदुःखमतीवोग्रंदृष्ट्वैवातीवदुःखितः १२ धार्त्तराष्ट्रान्दग्धुकामोभग
वान्भक्तवत्सलः चक्रेकोपंसविश्वात्माभ्रूभंगकुटिलेक्षणः १३ कोटिकालकरालास्यःप्रलयाग्निरिवोत्थितः संद
ष्टोष्ठपुटःप्रोच्चैस्त्रिलोकींज्वलयन्निव १४ सीतावियोगसंतप्तःसाक्षाद्दाशरथिर्यथा तमालक्ष्यतदावीरोभा[illegible]

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तवेपथुः १५ उत्थायकृष्णंतुष्टावबद्धांजलिपुटंभिया धर्मानुमोदितःशीघ्रंद्रौपद्याचतथापरैः १६ अर्जुनउवाच
हेकृष्णजगतांनाथनाथनाहंजगद्बहिः त्वमेवजगतांपातामांनपासिकथंप्रभो १७ यत्त्वक्षःपतनेनैवब्रह्मेषाःपतनं
भवेत् तत्कोपेनभवेत्किंवाकोवेदकिंभविष्यति १८ क्रोधंसंहरसंहर्त्तस्तातत्रातजगत्पते त्वद्विधानांचकोपेनजगतः
प्रलयोभवेत् १९ वंदेत्वांसर्वतत्वज्ञंसर्वकारणकारणम् वेदवेदांगबीजस्यबीजंश्रीकृष्णमीश्वरम् २० त्वमीश्वरोऽसृजः
सर्वंजगदेतच्चराचरम् सर्वमंगलमांगल्यबीजरूपःसनातनः २१ सकथंस्वकृतंहन्यात्विश्वमेकापराधतः मशका
न्भस्मसात्कर्तुकोवादहतिमंदिरम् २२ श्रीनारायणउवाच इतिविज्ञाप्यश्रीकृष्णंफाल्गुनःपरवीरहा बद्धांजलिपु
टोभूत्वाप्रणनामजनार्दनम् २३ सूतउवाच हरिःक्रोधंनिरस्याशुसौम्योभूच्चंद्रमाइव तमालक्ष्यतदासर्वेपांड
वाःस्वास्थ्यमागताः २४ प्रीत्युत्फुल्लमुखाःसर्वेप्रणेमुःप्रेमविह्वलाः श्रीकृष्णंपूजयांचक्रुर्वन्यैर्मूलफलादिभिः २५
श्रीनारायणउवाच ततःप्रसन्नंश्रीकृष्णंशरण्यंभक्तवत्सलम् विज्ञायावनतोभूत्वाबद्धहस्तप्रेमपरिप्लुतः २६ ब
द्धांजलिर्गुडाकेशोनामंनामंपुनःपुनः तंतथाकृतवान्प्रश्नंयथापृच्छतियंभवान् २७ श्रुत्वैवंभगवान्दध्यौमुहूर्त्तंम
नसाहरिः ध्यात्वाश्वास्यसकृद्दुर्गपांचालींचधृतव्रताम् उवाचवदतांश्रेष्ठःपांडवानांहितंवचः २८ श्रीकृष्णउवा
च शृणुराजन्महाभागवीभत्सोद्ययमद्वचः अपूर्वोयंकृतःप्रश्नोनोत्तरंवक्तुमुत्सहे २९ एषगुह्यतरोलोकेऋषीणा
मपिदुर्घटः तथापिवक्ष्येमित्रत्वाद्भक्तत्वाच्चतवार्जुन ३० तदुत्तरमतीवोग्रंक्रमतःशृणुसुव्रत मध्वादयश्चयेमासालवपक्षा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्चनाडिकाः ३१ यामाश्च यामाऋतवोमुहूर्तान्ययनेउभे हायनंचयुगान्येव परार्द्धाताःपरेच्चये ३२ नद्योर्णवह्रदाःकूपावापीपल्वल
निर्झराः लतौषधिद्रुमाश्चैवत्वक्सारा:पादपाश्चये ३३ वनस्पतिपुरग्रामगिरयःपत्तनानिच एतेसर्वेमूर्तिमंतःपूज्यंतेस्वात्मनोगुणैः
३४ नतेषांकश्चिदप्यस्तित्वपूर्वःस्वामिवर्जितः स्वेस्वेधिकारेसततंपूज्यंतेफलदायिनः ३५ स्वस्वामियोगमाहात्म्यात्सर्वेसौभाग्यशालि
नः अधिमासःसमुत्पन्नःकदाचित्पांडुनंदन ३६ तमूचुःसकलालोकाअसहायंजुगुप्सितम् अनर्होमलमासोयंरविसंक्रमवर्जितः ३७
अस्पृश्योमलरूपत्वाच्छुभेकर्मणिगर्हितः श्रुत्वेतद्वचनंलोकान्निरुद्योगोहतप्रभः ३८ दुःखान्वितोतिखिन्नात्माचिंताग्रस्तैकमानसः
मुमूर्षुरभवत्तेनहृदयेनविदूयता पश्चाद्धैर्यंसमालंब्यमामसौशरणंगतः ३९ प्राप्तोवैकुंठभवनंयत्राहमवसंनर अंतर्गृहंसमागत्यमा
मसौदृष्टवान्परम् ४० अमूल्यरत्नरचितेहेमसिंहासनेस्थितम् तदानीमामसौदृष्ट्वादंडवत्पतितोभुवि ४१ प्रांजलिःप्रयतोभूत्वासु
चन्नश्रूणिनेत्रतः वाचागद्गदयासौम्यंबभाषेधैर्यमुद्वहन् ४२ सूतउवाच इत्युक्त्वाबदरीनाथोविरराममहामुनिः तच्छ्रुत्वापुनरेवाह
नारदोभक्तवत्सलः ४३ नारदउवाच इत्थंगत्वाभवनममलंपूर्णरूपस्यविष्णोर्भक्तिप्राप्यंजगदघहरंयोगिनामप्यगम्यम् यत्रैवास्ते
जगदभयदोब्रह्मरूपोमुकुंदस्तत्पादाब्जशरणमधितःकिंबभाषेऽधिमासः ४४ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्ये
धिमासस्यवैकुंठप्रापणंनामतृतीयोऽध्यायः ३ श्रीनारायणउवाच शृणुनारदवक्ष्येहंलोकानांहितकाम्यया अधिमासेनयत्प्रोक्तं
हरेरग्रेशुभंवचः १ अधिमासउवाच अयिनाथकृपानिधेहरेनकथंरक्षसिमामिहागतम् कृपणंप्रबलैर्निराकृतंमलमासेत्यभिधां
विधायमे २ शुभकर्मणिवर्जितंहिमांनिरधीशंमलिनंसदैवतैः अवलोकयतोदयालुताक्वगतातेघकठोरताकथम् ३ वसुदेवव

रांगनायथारवलकंसानलतःस्त्ररक्षिता वदमांशरणागतंकथंननतथाद्यावसिदीनवत्सल ४ द्रुपदस्यसुतायथासुरारवलदुःशासन
दुःखतोऽविता वदमांशरणागतंकथंननतथाद्यावसिदीनवत्सल ५ यमुनाविषतोयतोऽविताःपशुपालाःपशवोयथात्वया वदमांशर
णागतंकथंननतथाद्यावसिदीनवत्सल ६ पशवःपशुपास्तदंगनाअविताद्दावधनंजयाद्यथा वदमांशरणागतंकथंननतथाद्यावसिदीन
वत्सल ७ पृथिवीपतयोयथाविताम‌गधेशालयबंधनात्त्वया वदमांशरणागतंकथंननतथाद्यावसिदीनवत्सल ८ गजनायकएत्यरक्षि
तोझटितिग्राहमुखाद्यथात्वया वदमांशरणागतंकथंननतथाद्यावसिदीनवत्सल ९ श्रीनारायणउवाच इतिविज्ञाप्यभूमानंविर
रामनिरीश्वरःमलमासोऽश्रुवदनस्तिष्ठन्नग्रेजगत्पतेः १० तदानींश्रीहरिस्तूर्णंकृपयाप्लावितोभृशम् उवाचदीनवदनंमलमासंपुरः
स्थितम् ११ श्रीहरिरुवाच वत्सवत्सकिमत्यंतदुःखमग्नोसिसांप्रतम् एतादृशंमहद्दुःखंकिंतेमनसिवर्त्तते १२ त्वामहंदुःखसंमग्न
मुद्धरिष्यामिमाशुचः नमेशरणमापन्नःपुनःशोचितुमर्हति १३ इहागत्यमहादुःखीपातितोपिनशोचति किमर्थंत्वमिहागत्यशोकसं
मग्नमानसः १४ अशोकमजरंनित्यंसानंदंमृत्युवर्जितम् वैकुंठमीदृशंप्राप्यकथंदुःखान्वितोभवान् १५ त्वामत्रदुःखितंदृष्ट्वावैकुं
ठस्थाःसर्वविस्मिताः किमर्थंमर्तुकामोसितन्मेवत्सवदाधुना १६ श्रीनारायणउवाच श्रुत्वेदंभगवद्वाक्यंविभारइवभारभृत् श्वा
सोच्छ्वाससमायुक्तउवाचमधुसूदनम् १७ अधिमासउवाच अज्ञातंकिंचिन्नैवास्तिसर्वत्रभगवंस्तव आकाशइवसर्वत्रविश्वं
व्याप्यव्यवस्थितः १८ चराचरगतोविष्णुःसाक्षीसर्वस्यविश्वदृक् कूटस्थेत्वयिसर्वाणिभूतानिचव्यवस्थया १९ संस्थितानिजग-
न्नाथनकिंचिद्भवताविना किंनजानासिभगवन्निर्भाग्यस्यममव्यथाम् २० तथापिवच्मिहेनाथदुःखजालमपावृतम् तादृशंने ५

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वकस्यापिनश्कृतंनावलोकितम् २१ क्षणालवामुहूर्ताश्चपक्षामासादिवानिशाम् स्वामिनामधिकारैस्तेमोदंतेनिर्भयाःसदा २२
नमेनामनमेस्वामीनहिकश्चिन्ममाश्रयः तस्मान्निराकृतःसर्वैःसाधिदेवैःस्वकर्मणः निषिद्धोमलमासोयमित्यंधोवटगःसदा न
स्माद्दिनष्टुमिच्छामिनाहंजीवितुमुत्सहे २४ कुजीविताद्वरंमृत्युर्नित्यदग्धःकथंस्वपेत् अतःपरंमहाराजवक्तव्यंनावशिष्यते
२५ परदुःखासहिष्णुस्त्वमुपकारप्रियोमतः वेदेषुचपुराणेषुप्रसिद्धःपुरुषोत्तमः २६ निजधर्मंसमालोच्ययथारुचितथाकुरु
पुनःपुनःपामरेणनवक्तव्यःप्रभुर्महान् २७ मरिष्येहंमरिष्येऽहंमरिष्येऽहंपुनःपुनः इत्युक्त्वामलमासोऽयंविररामविधेः
सुत २८ ततःपपातसहसासन्निधौश्रीरमापतेः तत्रतंपतितंदृष्ट्वासंसज्जाताःस्वविस्मिता २९ श्रीनारायणउवाच इ
त्युक्त्वाविरतिमुपागतेऽधिमासेश्रीकृष्णोबहुलकृपाभरावसन्नः भावोन्नज्जलदगभीररावरम्यंनिर्वाणंशिशिरमयूखवन्नय
स्तम् ३० सूतउवाच नारायणस्यनिगमार्द्धपरायणस्यपापौघवार्द्धिवडवाग्निवचोवदातम् श्रुत्वाप्रहर्षितमनामुनिराब
भाषेशश्रूषुरादिपुरुषस्यवचांसिविप्राः ३१ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येविज्ञापिर्नामचतुर्थोऽध्या
यः ४ नारदउवाच किमुवाचमहाभागश्रुत्वातद्वचनंहरिः चरणाग्रेनिपतितमधिमासंतपोनिधे १ श्रीनारायण
उवाच शृणुनारदवक्ष्यामियदुक्तंहरिणानघ धन्योऽसित्वंमुनिश्रेष्ठयन्मांपृच्छसिसत्कथाम् २ श्रीकृष्णउवाच शृणुत
त्रत्यवृत्तांतंप्रवक्ष्यामितवाग्रतः नेत्रकोणसमादिष्टस्तदानींहरिणार्जुन ३ वीजयामासपक्षेणतंमासंमूर्च्छितंखगः उत्थितः
पुनरेवाहनैतन्मेरोचतेविभो ४ अधिमासउवाच पाहिपाहिजगन्नाथःपाहिविष्णोजगत्पते उपेक्षसेकथंनाथशरणंमामुप

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पु॰मा॰ ६

गतम् ५ इत्युक्त्वावेपमानंतांविलपंतंमुहुर्मुहुः तमुवाचहृषीकेशोवैकुंठनिलयोहरिः ६ श्रीविष्णुरुवाच उत्तिष्ठोत्तिष्ठभद्रंते
विषादंवत्समाकुरु त्वद्दुःखंदुर्निवार्यंमेप्रतिभातिनिरीश्वर ७ इत्युक्त्वामनसाध्यात्वातद्दुःखक्षयंक्षणंप्रभुः विनिश्चित्यपुनर्वा
क्यमुवाचमधुसूदनः ८ श्रीविष्णुरुवाच वत्सागच्छमयासार्द्धंगोलोकंयोगिदुर्लभम् यत्रास्तेभगवान्कृष्णः पुरुषोत्तमई
श्वरः ९ गोपिकावृंदमध्यस्थोद्विभुजोमुरलीधरः नवीननीरदश्यामोरक्तपंकजलोचनः १० शारदीयपार्वणेंदुशोभातिरोचनाननः
कोटिकंदर्पलावण्यलीलाधाममनोहरः ११ पीतांबरधरःस्रग्वीवनमालाविभूषितः सद्रत्नभूषणःप्रेमभूषणोभक्तवत्सलः १२
चंदनोक्षितसर्वांगः कस्तूरीकुंकुमान्वितः श्रीवत्सवक्षाःसंभ्राजत्कौस्तुभेनविराजितः १३ सद्रत्नसाररचितकिरीटीकुंडलोज्
ज्वलः रत्नसिंहासनारूढःपार्षदैःपरिवेष्टितः १४ सएवपरमंब्रह्मपुराणपुरुषोत्तमः स्वेच्छामयःसर्वबीजं सर्वाधारःपरा
त्परः १५ निरीहोनिर्विकारश्चपरिपूर्णतमःप्रभुः प्रकृतेःपरईशानोनिर्गुणोनित्यविग्रहः १६ गच्छावस्तत्रतद्दुःखंसश्रीकृष्णो
व्यपनेष्यति श्रीनारायणउवाच इत्युक्त्वातंकरेकृत्वागोलोकंगतवान्हरिः १७ अज्ञानांधतमोध्वंसंज्ञानवर्त्मप्रदीपकम्
ज्योतिःस्वरूपंप्रलयेपुरासीत्केवलंमुने १८ सूर्यकोटिनिभंनित्यमसंख्यंविश्वकारणम् विभोःस्वेच्छामयस्यैवतज्ज्योतिरु
ल्बणंमहत् १९ ज्योतिरभ्यंतरेलोकत्रयमेवमनोहरम् तस्यैवोपरिगोलोकः शाश्वतोब्रह्मवन्मुने २० त्रिकोटियोजनायाया
मोविस्तीर्णोमंडलाकृतिः तेजःस्वरूपःसुमहत्रत्नभूमिमयःपरः २१ अदृश्योयोगिभिःस्वप्नेदृश्योगम्यश्चवैष्णवैः
ईशेनविधृतोयोगेरंतरिक्षस्थितोवरः २२ आधिव्याधिजरामृत्युःशोकभीतिविवर्जितः सद्रत्नभूषितासंख्यम

६

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

दिरैः परिशोभितः २३ तदधोदक्षिणेसव्येपंचाशत्कोटिविस्तरात् वैकुंठःशिवलोकश्च तत्समःसुमनोहरः २४ कोटियोजनविस्ती
र्णोवैकुंठेमंडलाकृतिः लसत्नीलपटारम्यायत्रतिष्ठंतिवैष्णवाः २५ शंखचक्रगदापद्मश्रियाजुष्टचतुर्भुजाः स्त्रियोलक्ष्मीसमाः
सर्वाः कूजन्नूपुरमेखलाः २६ सव्येनशिव लोकश्चकोटियोजनविस्तृतः लयशून्यश्चसृष्टेश्चपार्षदैःपरिवारितः २७ निवसंतिम
हाभागागणायत्रकपर्दिनः भस्मोद्धूलितसर्वांगानागयज्ञोपवीतिनः २८ अर्द्धचंद्रलसद्भालाःशूलपट्टिशपाणयः सर्वेगंगाध-
राःशूरास्त्र्यंबकाजयशालिनः २९ गोलोकाभ्यंतरेज्योतिरतीवसुमनोहरम् परमाल्हादकंशश्वत्परमानंदकारणम् ३० ध्यायं-
तेयोगिनःशश्वत् योगेनज्ञानचक्षुषा तदेवानंदजनकंनिराकारंपरात्परम् ३१ तज्ज्योतिरंतरेरूपमतीवसुमनोहरम् इंदीवरद
लश्यामंपंकजारुणलोचनम् ३२ कोटिशारदपूर्णेंदुशोभातिरोचनाननम् कोटिमन्मथसौंदर्यलीलाधाममनोहरम् ३३ द्विभुजं
मुरलीहस्तंसस्मितंपीतवाससम् श्रीवत्सवक्षसंभ्राजत्कौस्तुभेनविराजितम् ३४ सद्रत्नकोटिखचितकिरीटकटकोज्वलम् र
त्नसिंहासनस्थंचवनमालाविभूषितम् ३५ तदेवपरमंब्रह्मपूर्णश्रीकृष्णसंज्ञकम् स्वेच्छामयंसर्वबीजंसर्वाधारंपरात्परम् ३६
किशोरवयसंशश्वद्गोपवेषविधायकम् कोटिपूर्णेंदुशोभाढ्यंभक्तानुग्रहकारकम् ३७ निरीहंनिर्विकारंचपरिपूर्णतमंप्रभुम् रासमं
डपमध्यस्थंशांतंरासेश्वरंहरिम् ३८ मंगल्यंमंगलार्हंचसर्वमंगलमंगलम् परमानंदराजंचसत्यमक्षरमव्ययम् ३९ सर्वसिद्धेश्वरं
सर्वसिद्धिरूपंचसिद्धिदम् प्रकृतेःपरमीशानंनिर्गुणंनित्यविग्रहम् ४० आद्यंपुरुषमव्यक्तंपुरुहूतंपुरुस्तुतम् नित्यंस्वतंत्रमेकं
चपरमात्मस्वरूपकम् ४१ ध्यायंतेवैष्णवाःशांताःशांतंशांतिपरायणम् एवंरूपंपरंबिभ्रद्भगवानेकएवसः ४२ श्रीनारा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

यणउवाच एवमुक्त्वाततोविष्णुरधिमाससमन्वितः गोलोकमगमच्छीघ्रंविरजोवेष्टितंपरम् ४३ सूतउवाच इतीरयित्वागिर
मात्तसत्क्रियांमुनीश्वरेतूष्णीमवस्थितेमुनिः जगादवाक्यंविधिजोमहात्सवाच्छुश्रूषुरानंदनिर्भरैर्नवाःकथाः ४५ इतिश्रीबृहन्ना
रदीयेपुराणेश्रीनारायणनारदसंवादेपुरुषोत्तममाहात्म्येविष्णोर्गोलोकगमनंनामपंचमोध्यायः ५ नारदउवाच वैकुंठाधिप
तिर्गत्वागोलोकेकिंचकारह तद्वदस्वकृपांकृत्वामह्यंशुश्रूषवेऽनघ १ श्रीनारायणउवाच शृणुनारदवक्ष्येऽहंयज्जातंतत्रतेनघ
विष्णुर्गोलोकमगमदधिमासेनसंयुतः २ तन्मध्येभगवद्धाममणिस्तंभैःसुशोभितम् ददर्शदूरतोविष्णुर्ज्योतिर्धाममनोहरम्
३ तत्तेजःपिहिताक्षोसौशनैरुन्मील्यलोचने मंदंमंदंजगामाधिमासंकृत्वास्वपृष्ठतः ४ उपमंदिरमासाद्यसाधिमासोमुदान्वितःउत्थि
तैर्द्वारपालैश्चवंदितांघ्रिर्हरिःशनैः ५ प्रविष्टोभगवद्धामशोभासंमुग्धलोचनः तत्रगत्वाननामाशुश्रीकृष्णंपुरुषोत्तमम् ६ गोपिका
वृंदमध्यस्थंरत्नसिंहासनासनम् नत्वोवाचरमानाथोबद्धांजलिपुटःपुरः ७ श्रीविष्णुरुवाच वंदेविष्णुंगुणातीतंगोविंदमेकमक्ष
रम् अव्यक्तमव्ययंव्यक्तंगोपवेषविधायिनम् ८ किशोरवयसंशांतंगोपीकांतंमनोहरम् नवीननीरदश्यामंकोटिकंदर्पसुंदरम् ९ वृंदा
वनवनाभ्यंतेरासमंडलसंस्थितम् लसत्पीतपटंसौम्यंत्रिभंगललिताकृतिम् १० रासेश्वरंरासवासंरासोल्लाससमुत्सुकम् द्विभुजंमु
रलीहस्तंपीतवाससमच्युतम् ११ इत्येवमुक्त्वातंनत्वारत्नसिंहासनेवरे पार्षदैःसत्कृतोविष्णुःसउवासतदाज्ञया १२ श्रीनाराय
णउवाच इतिविष्णुकृतंस्तोत्रंप्रातरुत्थाययःपठेत् पापानितस्यनश्यंतिदुःस्वप्नःसत्फलप्रदः १३ भक्तिर्भवतिगोविंदेपुत्रपौत्रवि
वर्द्धिनी अकीर्तिःक्षयमाप्नोतिसत्कीर्तिर्वर्द्धतेऽचिरम् १४ उपविष्टस्ततोविष्णुःश्रीकृष्णचरणांबुजे नामयामासतंमासंवेपमानंतद

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ग्रतः १५ तदापप्रच्छश्रीकृष्णः कोयंकस्मादिहागतः कस्माद्रुदतिगोलोकेनकश्चिद्दुःखमश्नुते १६ गोलोकवासिनःसर्वेसदानंदपरिप्लुताः
स्वप्नेपिनैवशृण्वंतिदुर्वार्तांचदुरन्वयाम् १७ तस्मादयंकथंविष्णोमदग्रेदुःखितःस्थितः मुंचन्नश्रूणिनेत्राभ्यांवेपतेचमुहुर्मुहुः १८
श्रीनारायणउवाच नवांबुदानीकमनोहरस्यगोलोकनाथस्यवचोनिशम्य उवाचविष्णुर्मलमासदुःखंप्रोत्थायसिंहासनतःसमग्रम्
१९ श्रीविष्णुरुवाच वृंदावनकलानाथश्रीकृष्णमुरलीधर श्रूयतामधिमासीयदुःखंवच्मितवाग्रतः २० तस्मादहमिहायातोगृही-
त्वामुंनिराश्वरम् दुःखदावानलंतीव्रमेतदीयंनिराकुरु २१ अयंत्वधिकमासोस्तिव्यपेतरविसंक्रमः मलिनोयमनर्होस्तिशुभकर्म-
णिसर्वदा २२ नस्नानंनैवदानंचकर्त्तव्यंमप्युवर्जिते एवंतिरस्कृतःसर्वैर्वनस्पतिलतादिभिः मासैर्द्वादशभिश्चैवकलाकाष्ठालवादि
भिः अयनैर्हायनैश्चैवस्वामिगर्वसमन्वितैः २४ इतिदुःखानलेनैवदग्धोयंमर्त्तुमुन्मुखः अन्यैर्दयालुभिःपश्चात्प्रेरितोमामुपाग-
तः २५ शरणार्थंहृषीकेशवेपमानोरुदन्मुहुः सर्वंनिवेदयामासदुःखजालमसंवृतम् २६ एतदीयंमहद्दुःखमनिवार्यंभवहते अ
तस्त्वामाश्रितोनूनंकरेकृत्वानिराश्रयम् २७ परदुःखासहिष्णुस्त्वमितिवेदविदोजगुः अतएवंनियातंकसानंदकृपयाकुरु २८ त्वदी
यच्चरणांभोजंगतोनैवावशोचते इतिवेदविदोमिथ्याकथंभाविजगत्पते २९ मदर्थमपिकर्तव्यमेतद्दुःखनिवारणम् सर्वंत्यक्त्वाहमा
यातोयातंमेसफलंकुरु ३० मुहुर्मुहुर्नवक्तव्यंकदापिप्रभुसन्निधौ वदंत्येवंमहाप्राज्ञानित्यंनीतिविशारदाः ३१ इतिविज्ञाप्यभूमानंब
द्धांजलिपुटोहरिः पुरस्तस्थौभगवतोनिरीक्षंस्तन्मुखांबुजम् ३२ ऋषयऊचुः सूतसूतवदान्योसिजीवत्वंशाश्वतीःसमाः पिबामो
यन्मुखात्सव्यंहरिलीलाकथामृतम् ३३ गोलोकवासिनासूतकिमुक्तंकिंकृतंवद विष्णुश्रीकृष्णसंवादःसर्वलोकोपकारकः ३४ विधि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पु॰मा॰ ८

सूतः किमपृच्छदृषीश्वरं तदधुनावद सूत तपस्विनः परमभागवतः सहरेस्तनुस्तदुदितं वचनं परमौषधम् ३५ इतिश्रीबृहन्नारदीये
पुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्ये श्रीनारायणनारदसंवादेपुरुषोत्तमविज्ञप्तिर्नामषष्ठोऽध्यायः ६ सूतउवाच भवद्भिर्यःकृतःप्रश्नस्तम-
ङ्गीकरदाशुगः यदुत्तरमुवाचेशस्तद्वदामितपोधनाः १ नारदउवाच विस्तरश्रवसिमौनमास्थितेसंनिवेद्यपरदुःखमपारम्
किंचकारपुरुषोत्तमःपरस्तद्वदस्वबदरीपतेऽधुना २ श्रीनारायणउवाच गोलोकनाथोयदुवाचविष्णुंतदेवगुह्यंकथयामि
वत्स वाच्यंस भक्तायसदास्तिकायशुश्रूषवेदंभविवर्जिताय सत्कीर्तिकृत्पुण्यकरंयशस्यंसत्पुत्रदंवश्यकरंचराज्ञाम् दारिद्र्य
दावाग्निरनल्पपुण्यैःश्राव्यंतथाकार्यमनन्यभक्त्या ४ श्रीपुरुषोत्तमउवाच समीचीनंकृतंविष्णोयदत्रागतवान्भवान्
मलमासंकरेकृत्वालोकेकीर्तिमवाप्स्यसि ५ यस्त्वयोरीकृतोजीवःसमयैवोररीकृतः अतएनंकरिष्यामिसर्वोपरिमयासमम् ६
गुणैःकीर्त्यानुभावेनषड्भिर्गैश्चपराक्रमैः भक्तानांवरदानेनगुणैरन्यैश्चमामकैः ७ अहमेतैर्यथालोकेप्रथितःपुरुषोत्तमः तथा
यमपिलोकेषुप्रथितःपुरुषोत्तमः ८ अस्मिन्समर्पिताःसर्वेयेगुणामयिसंस्थिताः पुरुषोत्तमेतिमन्नामप्रथितंलोकवेदयोः ९ त
दप्यस्मैमयादत्तंतवतुष्ट्यैजनार्दन अहमेवास्यसंजातःस्वामीचमधुसूदन १० एतन्नाम्नाजगत्सर्वंपवित्रंचभविष्यति मत्साद-
श्यमुपागम्यमासानामधिपोभवेत् ११ जगत्पूज्योजगद्वंद्योमासोऽयंतुभविष्यति पूजकानांचसर्वेषांदुःखदारिद्र्यखंडनः १२ सर्वेमा
साःसकामाश्चनिष्कामोऽयंमयाकृतः मोक्षदःसर्वलोकानांमत्तुल्योऽयंमयाकृतः अकामःसर्वकामोवायोऽधिमासंप्रपूजयेत् कर्माणिभ
स्मसात्कृत्वामामेवैष्यत्यसंशयम् १४ यदर्थंचमहाभागायतिनोब्रह्मचारिणः तपस्यंतिमहात्मानोनिराहारादृढव्रताः १५ फलपत्रानि

८

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ळाहाराः कामक्रोधविवर्जिताः जितेंद्रियचयाः सर्वत्राब्द्काले निराश्रयाः १६ शीतातपसहाश्चैव यतंते गरुडध्वज तथापि नैव मे यांति
परमंपदमव्ययम् १७ पुरुषोत्तमस्य भक्तास्तु माससमात्रेण तत्सदम् अनायासेन गच्छंति जरामृत्युविवर्जितम् १८ सर्वसाधनतः श्रेष्ठः
सर्वकामार्थसिद्धिदः तस्मात्संसेव्यतामेष मासोयं पुरुषोत्तमः १९ सीतानिक्षिप्तबीजानि वर्द्धंते कोटिशो यथा तथा कोटिगुणं पुण्यं कृ
तं मे पुरुषोत्तमे २० चातुर्मास्यादिभिर्यज्ञैः स्वर्गं गच्छंति केचन तत्रत्यं भोगमासाद्य पुनर्गच्छंति भूतलम् २१ विधिवत्सेवते यस्तु पु
रुषोत्तममादरात् कुलं स्वकीयमुद्धृत्य मामेवैष्यत्यसंशयम् मामुपेतोत्र संसारे जन्ममृत्युभयाकुलम् आधिव्याधिजराग्रस्तं न पुन-
र्याति मानवः २३ यद्गत्वा न निवर्त्तंते तद्धाम परमं मम इति छंदोवचः सत्यमसत्यं जायते कथम् २४ एतन्मासाधिपश्चाहं मयैवायं प्रति-
ष्ठितः पुरुषोत्तमेति मन्नाम तदप्यस्मै समर्पितम् २५ तस्मादेतस्य भक्तानां मम चिंता दिवानिशम् तद्भक्तकामनाः सर्वाः पूरणीया मयैव
हि २६ कदाचिन्मम भक्तानामपराधो विगण्यते पुरुषोत्तमभक्तानां नापराधः कदाचन २७ मदाराधनतो विष्णो मदीयाराधनं प्रियं
मद्भक्तकामनादाने विलंबे हं कदाचन २८ मदीयमासभक्तानां न विलंबः कदाचन मदीयमासभक्ता ये ममैवातीववल्लभाः २९ य एत
स्मिन्महामूढा जपदानादिवर्जिताः सत्कर्मस्नानरहिता देवतीर्थद्विजद्विषः ३० जायंते दुर्भगा दुष्टाः परभाग्योपजीविनः न कदाचि
त्सुखं तेषां स्वप्नेपि शशशृंगवत् ३१ तिरस्कुर्वंति ये मूढा मलमासं मम प्रियम् नाचरिष्यंति ये धर्मं ते सदा निरयालयाः ३२ पुरुषोत्त-
ममासाद्य वर्षे वर्षे तृतीयके नाचरिष्यंति धर्मं ये कुंभीपाके पतंति ते ३३ इहलोके महद्दुःखं पुत्रपौत्रकलत्रजम् प्राप्नुवंति महामूढा
दुःखदावानलस्थिताः ३४ ते कथं सुखमेधंते येषामज्ञानतो गतः श्रीमान्पुण्यतमो मासो मदीयः पुरुषोत्तमः ३५ याः स्त्रियः सु

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

भगाः पुत्रसुखसौभाग्यहेतवे पुरुषोत्तमेकरिष्यंतिस्नानदानार्चनादिकम् तासांसौभाग्यसंपत्तिसुखपुत्रप्रदोप्यहम् यासांमासो
गतः शून्योमन्नामापुरुषोत्तमः ३७ नतासामनुकूलोऽहंनसुखंस्वामिजंभवेत् भ्रातृपुत्रधनानांचसुखंस्वप्नेपिदुर्लभम् ३८ तस्मा
त्सर्वात्मनासर्वैः स्नानपूजाजपादिकम् विशेषेणप्र[illegible]त्तव्यंदानंशक्त्यनुसारतः ३९ येनाहमर्चितोभक्त्यामासेस्मिन्पुरुषोत्तमे ध
नपुत्रसुखंभुक्त्वापश्चाद्गोलोकवासभाक् ४० ममाज्ञयाजनाः सर्वेपूजयिष्यंतिमामकम् सर्वेषामपिमासानामुत्तमोयंमया
कृतः ४१ अनस्त्वमधिमासस्यचिंतांत्यक्त्वारमापते गच्छवैकुंठमतुलंगृहीत्वापुरुषोत्तमम् ४२ श्रीनारायणउवाच इतिर
सिकवचोनिशम्यविष्णुः प्रबलमुदापरिगृह्यमासमेनम् नवजलदरुचंप्रणम्यदेवंझटितिजगामनिजालयंस्वगेन ४३ इतिश्रीबृहन्ना
रदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेऽधिमासस्यैश्वर्यप्राप्तिर्नामसप्तमोऽध्यायः ७ सूतउवाच नारदःश्रु
तवान्प्रश्नंपुनरेवतपोधनाः विष्णुश्रीकृष्णसंवादंश्रुत्वासंतुष्टमानसः १ नारदउवाच वैकुंठंगतवतिरुक्मिणीशेकिंजातं
तदनुवदप्रभोमे वृत्तांतंहरिसुतकृष्णयोश्चसर्वेषांहितकरमादिपुंसो २ इतिसप्रश्नसंहृष्टोभगवान्बदरीपतिः उवाचपुन
रेवामुंजगदानंददंबृहत् ३ श्रीनारायणउवाच अथश्रीरुक्मिणीनाथोवैकुंठंगतवान्मुदा तत्रगत्वाधिमासंतंवासयामा
सनारद ४ तत्रत्यवसतिंप्राप्यमोदमानोभवत्तदा मासानामधिपोभूत्वारमतेविष्णुनासह ५ द्वादशेष्वपिमासेषु मलमासंवरं
प्रभुः विधायमनसातुष्टोबभूवप्रकृतिप्रियः ६ अथार्जुनमुवाचेदंभगवान्भक्तवत्सलः युधिष्ठिरंचपांचालींनिरीक्षन्कृपया ९
मुने ७ श्रीकृष्णउवाच जानेऽहंराजशार्दूलतपोवनमुपागतैः भवद्भिर्दुःखसंमग्नैर्नाहूतः पुरुषोत्तमः ८ वृंदावनकलाना

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

थवल्लभःपुरुषोत्तमः प्रमादात्गतवान्मासोभवतांकाननौकसाम् ९ युष्माभिर्नैवविज्ञातोभयद्वेषसमन्वितैः गांगेयद्रोणक-
र्णेभ्योभयसंत्रस्तमानसैः १० कृष्णद्वैपायनादाप्तविद्याराधनतत्परे इंद्रकीलंगतवतिबीभत्सौरणशालिनि ११ तद्वियोगपरिक्लिष्टै-
र्ज्ञातःपुरुषोत्तमः युष्माभिःकिंप्रकर्त्तव्यमदृष्टमवलंब्यताम् १२ अदृष्टंयादृशंपुंसांतादृशंभासतेसदा अवश्यमेवभोक्तव्यमदृष्टजनि
तंफलम् १३ सुखंदुःखंभयंक्षेममदृष्टात्प्राप्यतेजनैः तस्माददृष्टनिष्ठैश्चभवद्भिःस्थीयतांसदा १४ अथापरंप्रवक्ष्यामिभवतांदुः
खकारणम् सेतिहासंमहाराजश्रूयतांमन्मुखादहो १५ श्रीकृष्णउवाच पांचालीयंमहाभागापूर्वजन्मनिसुंदरी मेधाविद्विजमु
ख्यस्यपुत्रीजातासुमध्यमा १६ कालेनगच्छताराजन्संजातादशवार्षिकी रूपलावण्यललितानयनापांगशालिनी १७ चातुर्यगु
णसंपन्नापितुरेकैवपुत्रिका वल्लभातीवतेनेयंचतुरागुणसुंदरी १८ लालितापुत्रवन्नित्यंनकदाचित्प्रलंभिता साहित्यशास्त्रकुश-
लानानावपिविशारदा १९ तन्मातास्वर्गतापूर्वंपित्रासापोषितामुदा पार्श्वस्थालिसुखंदृष्ट्वापुत्रपौत्रसुखस्पृहा २० तर्कयंतीतदा-
बालामामेवंचकथंभवेत् गुणभाग्यनिधिर्भर्त्तासुखदःसत्सुतःकथम् २१ एवंमनोरथंचक्रेदैवेनध्वंसितंपुरा किंकृत्वाकिंविद-
त्वामेकमुपास्येसुरेश्वरम् २२ किंवामुनिमुपातिष्ठेकिंवातीर्थमुपाश्रये ममभाग्यंकथंसुप्तंभर्त्ताकोपिनवांछति २३ पंडितोपिपि
तामूढोममभाग्यवशादहो विवाहकालेसंप्राप्तेनदत्तासदृशेवरे २४ अध्यक्षाहंसखीमध्येकुमारीदुःखपीडिता नाहंस्वामि
सुखाभिज्ञायथाचालिगणेमम २५ ममभाग्यवतीमाताकथंस्वर्गंगतापुरा एवंचिंताकुलाबालामनोरथमहोदधौ २६ निमग्नामो
हसलिलेशोकमोहोर्मिपीडिता मेधावीऋषिराजोसौविचचारमहीतले २७ कन्यादाननिमित्तंचविचिन्वन्सदृशंवरम् तादृशंवर

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मप्राप्यनिराशःस्वमनोरथे २८ स्मृत्वास्वकीयभाग्याभ्यांभग्नसंकल्पपंजरः अवापदैवयोगेनज्वरंतीव्रंसुदारुणम् २९ स्फुटत्सर्वां
गसंभिन्नतापज्वालासमाकुलः श्वासोच्छ्वाससमायुक्तोमहादारुणमूर्च्छया ३० प्रस्खलन्निपतन्भूमौमदिरामत्तवद्भृशम् आ
गच्छन्नेवभवनंसपपातधरातले ३१ यावत्सुतासमायातापितरंभयविह्वला तावन्मुमूर्षुःसंजातोभूत्सुरस्तामनुस्मरन् ३२ भानि
नार्थबलेनैवसहसाजातवेपथुः कन्यादानप्रसंगोत्थमहोत्सवविवर्जितः ३३ अथप्राचीनगार्हस्थ्यंकृतधर्मपरिश्रमात् संसा
रवासनांत्यक्त्वाहरौचित्तमधारयत् ३४ सस्मारश्रीहरिंतूर्णमेधावीपुरुषोत्तमम् इंदीवरदलश्यामंत्रिभंगललिताकृतिम्
३५ रासेशराधारमणप्रचंडदोर्दंडदूराहतनिर्जरारे अत्युग्रदावानलपानकर्त्तुःकुमारिकोत्तारितवस्त्रहर्त्तः ३६ श्रीकृष्ण
गोविंदहरेमुरारेराधेशदामोदरदीननाथ मांपाहिसंसारसमुद्रमग्नंनमानमस्तेहृषिकेश्वराय ३७ इतिमुनिवचनंनिशाम्य
दूरात्झटितिययुश्चचरामुकुंदलोकात् तदनुमृतमुनिंकरेगृहीत्वाचरणसरोरुहमीयुरीश्वरस्य ३८ प्राणोत्क्रमणमालो
क्यहाहेतिसासुतारुदत् अंकेकृत्वापितुर्देहंविललापसुदुःखिता ३९ कुररीवचिरंसातुविलप्यभृशदुःखिताउवाच
पितरंबालाजीवंतमिवविह्वला ४० बालोवाच हाहापितःकृपासिंधोआत्मजानंददायक कस्यांकेमांनिधायाद्यगतो
सिवैष्णवंपुरम् ४१ पितृहीनांचमांतातकोवासंभावयिष्यति नभ्रातानैवबंधुश्चनमेमातातपस्विनी ४२ भोजनाच्छादने
चिंताकोमेतातकरिष्यति कथंतिष्ठाम्यहंशून्येवेदध्वनिविवर्जिते ४३ आश्रमेतेमुनिश्रेष्ठअरण्यइवनिर्जने अतःपरम
रिष्यामिजीवनेकिंप्रयोजनम् ४४ असंपाद्यैवमेवैवाहंविधिंदुहितृवत्सलक्कगतोसिपितस्तातइहागच्छतपोनिधे ४५

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वार्णीवद्दस्सुधाकल्यांकथंतूष्णीमवस्थितः उत्तिष्ठोत्तिष्ठहेतातत्चिरंसुप्तोसिसांप्रतम् ४६ इत्युक्त्वाश्रुमुखीबालाविललापमुहुर्मुहुः
मुक्तकंठंरुरोदार्त्ताकुररीवसुदुःखिता ४७ तस्यास्तारोदनंश्रुत्वाविप्रारूढ्हनवासिनः अतीवकरुणकोवारोदत्यस्मिंस्तपोवने ४
४८ मेधारूषेःसुताशब्दंशनैर्निश्चित्यतापसाः ससंभ्रमाःसमाजग्मुर्हाहाकारसमन्विताः ४९ आगत्यददृशुःसर्वेसुतांकस्थं
मृतंमुनिम् ततःसंरुरुदुःसर्वेमुनयःकाननौकसः ५० सुतोत्संगाच्छवंनीत्वाश्मशानेशिवसन्निधौ अंत्येष्टिविधिनाकृत्वातेद
हनकाष्ठवेष्टितम् ५१ ततःकन्यांसमाश्वास्यसर्वेतेस्वगृहान्ययुः कन्याधैर्यंसमालंब्ययथाशक्त्यकरोद्व्ययम् ५२ इत्यौर्ध्वदे
हिकविधिंप्रणिधायपैत्र्यंपुत्रीनिवासमकरोत्तत्तपोवनेस्मिन् साविव्ययेपितृजदुःखदवाग्निदग्धारंभेववत्समरणात्सुर
भीवबाला ५३ इतिबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेकुमारीविलापोनामाष्टमोऽध्यायः ८
सूतउवाच ततस्त्तंविस्मयाविष्टःपप्रच्छनारदोमुनिः मेधावीद्विजवर्यस्यसुतावृत्तांतमद्भुतम् १ नारदउवाच मुनेमुनिसु
तात्रकिंचकारतपोवने कोवामुनिवरस्तस्याःपाणिग्रहमचीकरत् २ श्रीनारायणउवाच निवसंत्यास्ततस्तस्याःकिया-
न्कालोविनिर्गतः स्मारंस्मारंस्वपितरंशोचंत्याश्रुमुहुर्मुहुः ३ शून्यसद्मनिसंविष्टायूथभ्रष्टांमृगीमिव गलद्बाष्पौघनयनाज्व
लद्हृदयपंकजाम् ४ विनिश्वासपरांदीनांसंरुद्धांमुरगीमिव चिंतयंतीमपश्यंतींदुःखपारंकृशोदरीम् ५ तामाससादभगवान्
भविष्यद्बलनोदितः यदृच्छयावनेतस्मिन्परमःकोपनोमुनिः ६ यद्विलोकनमात्रेणत्रस्येद्पिशतक्रतुः जटाकलापसंछ
न्नःसाक्षादिवसदाशिवः ७ यस्त्वज्जनन्याराजेंद्रशौशवेतिप्रसादितः त्रिदशाकर्षिणींविद्यांददावस्यैसुपूजितः ८ येना

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

हमपिभूपालसर्वदेवनमस्कृतः रथेसंयोजितःसक्षाद्रुक्मिण्यासहनारद ९ उभाभ्यांचालितेमार्गेरथेदुर्वाससान्विते अस्तुग्रयातृ
षाशुष्यत्तोल्वोष्ठपुटयानया १० सूचितोहंजलार्थिन्यास्कंधस्थयुगयापुरा गच्छन्नेवपदाग्रेणसंपीड्यवसुधानलम् ११ आनीतवान्
भोगवतीप्रियाप्रेमपरिप्लुतः सैवोर्ध्वगाभिनीभूत्वातावन्मात्रेणवारिणा १२ न्यवारयन्महाराजरुक्मिणीतृषमुल्बणाम् नद्दृष्ट्वातत्क्ष
णोद्भूतक्रोधेनप्रज्वलन्निव १३ प्रलयाग्निरिवोत्तिष्ठन्शशापकोपनोमुनिः अहोश्रीकृष्णतेसंतंवल्लभारुक्मिणीसदा १४ यद्भवान्माम
वज्ञायेप्रियाप्रेमपरिप्लुतः पाययामासपानीयंमाहात्म्यंदर्शयन्स्वकम् १५ दंपत्योरुभयोरेववियोगोस्तुयुधिष्ठिर इतियोदत्तवान्शा
पंसएवमुनिसत्तमः १६ साक्षाद्रुद्रांशसंभूतःकालरुद्रइवापरः अत्रेरुग्रतपःकल्पवृक्षदिव्यफलंमहत् १७ पतिव्रताशिरोरत्नाऽनुसू
यागर्भसंभवः दुर्वासानाममेधावीयथावैमूर्त्तिमत्तपः १८ नैकतीर्थजलक्लिन्नजटाभूषितसच्छिराः नमाल्लोक्यसमायांतंकु पारिशोक
सागरात् १९ उन्मज्योत्थायधैर्येणववंदेचरणौमुनेः नत्वास्वाश्रममानीयजानकीवाल्मिकिंयथा २० अर्घपाद्यैर्वन्यफलैःपुष्पैश्चविवि
धैर्मुनिम् स्वागतपृच्छयाबालापूजयामाससादरम् ततःसविनयाराजन्मुवाचमुनिकन्यका २१ बालोवाच नमस्तेस्तुमहाभागअत्रि
गोत्रदिवाकर कुतोधिगमनंसाधोदुर्भगायाममाश्रमे ममभाग्योदयोजातस्तवागमनतोमुने २२ अथवामत्पितुःपुण्यप्रवाहप्रेरितोभ
वान् संभावयितुमासेवत्यागतोमुनिसत्तमः २३ भवादृशांपादरजस्तीर्थरूपंमहात्मनाम् स्पृशंत्याःसफलंजन्मसफलंचाद्यमेव्रतम् २४
अद्यमेसफलंपुण्यमद्यमेसफलोभवः भवादृशामहापुण्यायन्मेदृष्टिपथंगताः २५ एवमुक्त्वाचसाबालातस्थौतूष्णींतदग्रतः सस्मि
तंमुनिराहेदंदुर्वासाःशंकरांशजः २६ दुर्वासाउवाच साधुसाधुद्विजस्रेतेकुलमभ्युद्धृतंपितुः मेधाऋषेःस्वतपसः फलमेतादृशी ११

स्मृता २७ कैलासादहमागच्छं ज्ञात्वा ते धर्मशीलताम् त्वदाश्रममनुप्राप्तस्त्वया संपूजितोऽस्म्यहम् २८ गमिष्यामि वरारोहे शीघ्रं
बदरिकाश्रमम् द्रष्टुं नारायणं देवं सनातनमुनीश्वरम् २९ नपश्यं तमेकाग्रमत्युग्रं लोकहेतवे बालोवाच ऋषे त्वद्दर्शनाद्देव शु-
ष्को मे शोकसागरः ३० अतः परं शुभं भावि यस्मात्संभाविता त्वया समुद्भूतं बृहज्ज्वालदावहव्यभुजं मुने ३१ किं न वेत्सि दयासिंधोन
न्निर्वापय शंकर हर्षहेतुर्न मे कश्चिद्दृश्यते स्म विचारतः ३२ न माता न पिता भ्राता यो मे धैर्यं प्रयच्छति कथंकारमहं जीवे दुःखसागरपी-
डिता ३३ यां यां दिशं प्रपश्यामि सा सा शून्या विभाति मे मम दुःखप्रतीकारं कुरु शीघ्रं तपोनिधे ३४ न मां कामयते कश्चित्पाणिग्रह-
णहेतवे अतः परं भविष्यामि वृषलीति महद्भयम् ३५ तस्मान्न जायते निद्रा न रुचिर्भोजने मम ब्रह्मन्मुमूर्षुरस्म्येव इति मे निश्च-
यो धुना ३६ इत्युक्त्वाश्रुमुखी बाला विरराम ततो यतः दुर्वासास्तदुपायार्थं विचारमकरोत्तदा ३७ श्रीनारायण उवाच इति मुनित-
नयावचो निशम्य बहुलतमाः मुनिराट् विचार्य छंदः अतिशयकृपया विलोक्य बालां किमपि हितं निजगाद सारभूतम् ३८ इति
श्रीबृहन्नारदीये पुराणे पुरुषोत्तममाहात्म्ये दुर्वासस्तपोवनागमनं नाम नवमोध्यायः ९ नारद उवाच किं विचार्य बृहद्धामा परमः
कोपनो मुनिः अब्रवीदृषिकन्यां तां तन्मे ब्रूहि तपोनिधे १ सूत उवाच नारदस्य वचः श्रुत्वा प्रोवाच बदरीपतिः दुर्वासोवचनं गुह्यं सर्वेषां
हितकृद्द्विजाः २ श्रीनारायण उवाच शृणु नारद वक्ष्येऽहं यदुक्तं मुनिना तदा मेधावितनयादुःखमपनेतुं कृपालुना ३ दुर्वासा उवाच शृ-
णु सुंदरि वक्ष्यामि गुह्याद्गुह्यतरं महत् आख्येयं नैव कस्यापि त्वदर्थं तु विचारितम् ४ न विस्तरं करिष्यामि समासेन ब्रवीमि ते इतस्तृती-
यः सुभगे मासस्तु पुरुषोत्तमः ५ तस्मिन्स्नातो नरस्तीर्थं मुच्यते भ्रूणहत्यया एतत्तुल्यो न कोप्यन्यः कार्त्तिकादिषु सुंदरि ६ सर्वे

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मासास्तथापक्षाःपर्वाण्यन्यानियानिच पुरुषोत्तममासस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् ७ साधनानिसमस्तानिनिगमोक्तानियानिच
मासस्यैतस्यनार्हंतिकलामपिचषोडशीम् ८ द्वादशाब्दसहस्राणिगंगास्नानेनयत्फलम् गोदावरीसकृत्स्नानाद्यत्फलंसिंहगेगु
रौ ९ तदेवफलमाप्नोतिमासेवैपुरुषोत्तमे सकृत्स्नानमात्रेणयत्रकुत्रापिसुंदरि १० श्रीकृष्णवल्लभोमासोनाम्नाचपुरुषोत्त
मः तस्मिन्संसेवितेबालेसर्वंभवतिवांछितम् ११ तस्मान्निषेवयाशक्त्यामासंतंपुरुषोत्तमम् मयापिसेव्यतेसोऽयंपुरुषोत्तमवन्मु
दा १२ एकदाभस्मसात्कर्त्तुमंबरीषंक्रुधामया मुक्ताकृत्यातदाबालेस्वनाभंहरिणाज्वलत् मामेवभस्मसात्कर्त्तुंतदानींप्रेरितंमयि
पुरुषोत्तमव्रतादेव तच्चक्रंसन्यवर्त्तत १४ त्रैलोक्यंभस्मसात्कर्त्तुंसमर्थंतच्चसुंदरि मय्यकिंचित्करंजातंतदामेविस्मयोऽभवत्
१५ तस्माद्व्रजस्वसुभगेश्रीमंतंपुरुषोत्तमम् इत्युक्त्वामुनिशार्दूलोविररामसुनेःसुताम् १६ श्रीकृष्णउवाच दुर्वासोवचनंश्रुत्वा
बालामूढधियाब्रवदत् भाविनाप्रेरिताराजन्नसूयाप्रेरितासती १७ दुर्वाससंमुनिश्रेष्ठंमनसिक्रोधसंयुता बालोवाच नमह्यंरो
चतेब्रह्मन्यदुक्तंभवतामुने १८ कथंमाघादयोमासाअकिंचित्करतांगताः कथंकार्त्तिकमासंत्वमूनंवदसितद्वद १९ वैशाखःसे
वितःकिंवानदास्यतिस्वकामितम् सदाशिवादयोदेवाःफलदाःकिंनसेविताः २० अथवाभुविमार्त्तंडोदेवःप्रत्यक्षदर्शनः स
किंनदाताकामानांदेवीचजगदंबिका २१ गणेशःसेवितःकिंवानसंयच्छतिकामितम् व्यतीपातादिकान्योगान्देवान्शर्वादि
कानपि २२ सर्वानुल्लंघ्यवदतस्त्रपाकिंतेनजायते अयंतुमलिनोमासःसर्वकर्मविगर्हितः २३ असूर्यसंक्रमःश्रेष्ठःक्रियतेच्चकथं-
मुने वेदाहंसर्वदुःखानांपारदंश्रीहरिंपरम् २४ नान्यंपश्यामिभूदेवचिंतयंतीदिवानिशम् रामाद्याजानकीजानेःशंकरात्पार्वती

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पते: २५ नान्यः कोपि महान्देवो योमे दुःखं व्यपोहति एतान्विहाय विप्रेंद्र कथं त्वं तोषिमलं मुने २६ एवमुक्तस्तया विप्र पुत्र्या सक्रोधनो मुनिः
जाज्वल्यमानवपुषा क्रोधसंरक्तलोचनः २७ तथापि न शशापैनां मित्रजां कृपयान्वितः मूढेयं नैव जानाति हिताहितमपूर्णधीः २८ पुरुषो
त्तममाहात्म्यं दुर्ज्ञेयं विदुषामपि किमुताल्पधियां पुंसां कुमारीणां विशेषतः २९ पितृहीना कुमारीयं बाला दुःखाग्निमर्जिता अतीवोग्रत
रं शापं मदीयं सहते कथम् ३० इत्येवं कृपया क्रोधं संजहार मनः स्थितम् स्वस्थोभूत्वा मुनिः प्राह तां बालामतिविह्वलाम् ३१ दुर्वासा उ
वाच अहो बाले न मे कोपो मित्रजे त्वयि कश्चन यत्ते मनसि निर्भाग्ये यथारुचितया कुरु ३२ अपरं श्रूयतां बाले भविष्यं किंचिदुच्यते पुरु
षोत्तममासस्य यत्त्वया ऽनादरः कृतः ३३ सर्वथा तत्फलं भावि इह वा परजन्मनि अतः परं गमिष्यामि नरनारायणालयम् ३४ न शशा
पि मया भीरु मन्मित्रं ते पिता यतः हिताहितं न जानासि बालभावाच्छुभाशुभम् ३५ स्वस्ति ते स्तु गमिष्यामि मा स्तु कालात्ययो मम शु
भं शुभेतरं भावि न केनाप्यनुलंघ्यते ३६ श्रीकृष्ण उवाच इत्युदीर्य जगामाशु तामसस्तापसो मुनिः तत्क्षणं निःप्रभासाभूत्पुरु
षोत्तमहेलया ३७ विमृश्य सा चिरं कालं तत्कालफलदं शिवम् आराधयामि देवेशं तपसा पार्वतीपतिम् ३८ इति निश्चित्य मनसा मे
धावी तनया नृप दुष्करं तत्तपः कर्तुमियेष स्वाश्रमे स्थिता ३९ सूत उवाच आर्षेयी प्रबलमुनेर्वचो विनिंद्य मोघ त्वक्त्वा थ करिपुसे-
वने वने स्वे लक्ष्मीशं बहुलफलमदं विहाय सा वित्रीपतिमपि तादृशं निरस्य ४० इति श्रीबृहन्नारदीयपुराणे पुरुषोत्तममा
हात्म्ये श्रीनारायणनारदसंवादे कुमारी शिवाराधनोद्योगो नाम दशमोऽध्यायः १० नारद उवाच अचीकरत्कुमारीयं महत्कर्म
सुदुष्करम् मुनीनामपि सर्वेषां तन्मे वद महामुने १ श्रीनारायण उवाच अथारभत कल्याणी तपः परमदारुणम् चिंतयंती शि

वंशांतं पंचवक्त्रं सनातनम् २ भुजंगभूषणं देवं नंदिभृंगिनिषेवितम् चतुर्विंशतितत्त्वैश्च गुणैस्त्रिभिरभिष्टुतम् ३ महासिद्धिभि
रष्टाभिः प्रकृत्यापुरुषेण च चंद्रखंडलसद्भालं जटाजूटविराजितम् ४ चचार दुश्चरं बाला तमुद्दिश्य परंतपः पंचाग्नीनां च मध्यसा
स्थायिनी ग्रीष्मगे रवौ ५ हेमंते शिशिरे चैव शीतवार्यंतरस्थिता व्यक्त वल्कातथारेजे जलस्थकमलं यथा ६ शिरोधः प्रसृतश्यामनीला
लकविगुंठिता जंबालवल्लरीपुंजैर्वेष्टितेवाब्भोजले ७ ब्रह्मरंध्रोद्गतश्रीमद्धूमराजिर्व्यदृश्यत नलिनं सेव्यमानेव मिलिंदालिः प्रसर्पि
णी ८ वर्षास्वनावृता शेते स्थंडिले बृसिकान्विते संध्ययोरुभयोस्तन्वी धूमपानमचीकरत् ९ पुरंदरः परां चिंतामवापाश्रुत्य तत्तपः दुर्द
र्षा दिविजैः सर्वैः स्पृहणीया महर्षिभिः १० एवं तपसि वृत्तायामार्षेय्यां नृपनंदन गतान्यब्दसहस्राणि नव राजन्यभूषण ११ संतुष्टस्तप-
सा तस्या भगवान् पार्वतीपतिः दर्शयामास बालायै निजं रूपमगोचरम् १२ तद्दृष्ट्वा सहसोत्तस्थौ देहः प्राणमिवागतम् तपः कृशापि-
सा बाला हृष्टपुष्टा तदाभवत् १३ भूरिवानपर्साक्लिष्टदेवमीढा गरीयसी सा बाला वनता भूत्वा ववंदे गिरिजापतिम् १४ मानसैरुपचा
रैस्तं संपूज्य विश्ववंदितम् तुष्टाव जगतां नाथं भक्तियुक्तेन चेतसा १५ बालोवाच अये शैलजावल्लभ प्राणनाथ प्रभो भूर्गभूतेश गौ
रीश शंभो नमः सोमसूर्याग्निदिव्यत्रिनेत्र मदाधार मुंडास्थिमालिन्नमस्ते १६ नरोनेकतापाभिभूतांगपीडः परं घोरसंसारवार्द्धौ नि-
मग्नः खलव्यालकालोग्रदंष्ट्राभिदष्टो विमुच्येद्भवंतं शरण्यं प्रपन्नः १७ विमोयेन बाणः स्वकीयीकृतश्च मृताजीवितालर्कभूपालपली
दयानाथ भूतेश चंडीश भव्य भवत्राण मृत्युंजय प्राणनाथ १८ मखध्वंसकर्त्तः समस्तारिहर्त्तः सदा सेवकानां भवध्वंसकर्तः न
मो जन्महर्त्तः पुरा सृष्टिकर्त्तस्त्वदीयाम व प्राणनाथाघहर्त्तः १९ इत्येवं मनसा वाचा शिवं स्तुत्वा तपस्विनी विरराम महाभागा मेधा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वीननयानृप२० श्रीकृष्णउवाच तत्कृतंस्तोत्रमाकर्ण्यतपसोग्रतरेणच प्रसन्नवदनांभोजस्तामुवाचसदाशिवः२१ शिवउवाच
वरंवरयभद्रंतेयस्तेमनसिवांछितः प्रसन्नोस्मिमहाभागेमामाखिद्तपस्विनि २२ तदाकर्ण्यकुमारीयंमहानंदपरिप्लुता उवाचवच
नराजन्प्रसन्नसदाशिवम् २३ बालोवाच दीननाथदयासिंधोप्रसन्नश्चेन्ममोपरि तदामत्कामितंदेहिमाविलंबंकुरुप्रभो
२४ पतिंदेहिपतिंमह्यंपतिंपतिमहंवृणे पतिंदेहिमहादेवनान्यन्मेचिंतितंहृदि २५ एवमुक्त्वातदार्षेय्याविरराम कपर्दिनम् त
दाकर्ण्यमहादेवोजगादमुनिकन्यकाम् २६ शिवउवाच त्वयायत्स्वमुखेनोक्तं तदस्तुमुनिकन्यके पंचकृत्वस्त्वयायस्मात्पतिः
संप्रार्थितोधुना २७ तस्मात्संचभविष्यंतिपतयस्तववरसुंदरि शूराःसकलधर्मज्ञाःसाधवःसत्यविक्रमाः २८ यज्वानःस्वगुणख्या
ताःसत्यसंधाजितेंद्रियाः तन्मुखप्रेक्षकाःसर्वेराजन्यागुणशालिनः २९ श्रीकृष्णउवाच इत्याकर्ण्यवचस्तस्यधूर्जटेरनतिप्रि
यम् उवाचावनताभूत्वाबालावाक्यविशारदा ३० बालोवाच एवंमेगिरिजाकांतमास्तुलोकेतिकौतुकम् एकस्याएकएवास्ति
भर्त्तानार्याःसदाशिव ३१ नदृष्टानश्रुताक्वापिनार्यैकापंचभर्तृका एकस्यपंचपत्न्यस्तुपुरुषस्यभवंतिहि ३२ त्वदीयाहंकथंशंभोभ
वेयंपंचभर्तृका नैवार्हसिवचस्त्वेवंमयिवक्तुंकृपानिधे ३३ नवैवजायतेलज्जात्वदीयाहंयतःप्रभो इत्याकर्ण्यवचस्तस्याःशंक
रःप्राहतांपुनः ३४ शिवउवाच मास्तुतेस्मिन्भवेभीरुभव्यंतत्परजन्मनि अयोनिसंभवातत्रभविष्यसितपोबलात् ३५ भर्तृजंसु
खमासाद्यततोगंत्रीपरंपदम् दुर्वासामेप्रियामूर्त्तिःसत्वयाऽवमतःपुरा ३६ सचेत्कोपावृतःसद्यःमुनिर्दहेद्भुवनत्रयम् त्वयागर्वातिरे
केणब्रह्मतेजःप्रमर्दितम् ३७ पुरुषोत्तमस्त्वयामासोनकृतोभगवत्प्रियः यस्मिन्नर्पितमैश्वर्यंश्रीकृष्णेनात्मनःस्वकम् ३८ अ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

हंब्रह्माद्‌योदेवानारदाद्यास्तपस्विनः यदादेशकराबालेतदाज्ञांकोविलंघयेत् ३९ समासोनत्वयामूढे पूजितोलोकपूजितः
अतस्तेपञ्चभर्त्तारोभविष्यंतिद्विजात्मजे ४० नान्यथाभावितद्बालेपुरुषोत्तमखंडनात् योवैनिंदतितंभासंसयातिघोररौरवम्
४१ विपरीतंभवेत्तस्यनकदाप्यन्यथाभवेत् पुरुषोत्तमस्ययेभक्ताःपुत्रपौत्रधनान्विताः ४२ ऐहिकामुष्मिकींसिद्धिंयानायास्य
तियांतिच वयंसर्वेपिगीर्वाणाःपुरुषोत्तमसेविनः ४३ यस्मिन्संसेवितेशीघ्रंप्रीयतेपुरुषोत्तमः सेवनीयंकथंमासंनभजामःसु-
मध्यमे ४४ अत्युत्कटानांमहतांवचोमिथ्याकथंवद अनुनेयाहिमुनयःसदसद्वादवादिनः ४५ वदन्नेवंनीलकंठःक्षिप्रमंतर्द
धेहरः चकितासाभवद्बालायूथभ्रष्टामृगीयथा ४६ सूतउवाच शशांकलेखांकितभालदेशेसदाशिवेशैवदिशंप्रयाते चिंतावबा
धेमुनिराजकन्याहत्यायथावृत्रहणंमुनीशाः ४७ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येशिववाक्यंनामएकादशोध्यायः
११ नारदउवाच शितिकंठेगतेनाथबालाकिमकरोच्छुचा तन्मेवदविनीतायशुश्रूषाधर्मसिद्धये १ श्रीनारायणउवाच ए
वमेवपुरापृष्टःश्रीकृष्णःपांडुसूनुना यदुवाचवचोराज्ञेतन्मेनिगदतःशृणु २ श्रीकृष्णउवाच एवंगतेशिवेराजन्साबालाविगतत्र
पा निःश्वासपरमाभीतासास्रुनेत्राकृशोदरी ३ हृदयाग्निलसज्ज्वालाज्वलितांगीकुमारिका दावाग्निदग्धपत्राद्यालतेवासतपस्वि
नी ४ दुःखमार्ष्यमिमाप्तवत्यामेवंकालोमहान्गतः असौतामवचस्कंधतादृशींतापसींप्रभुः ५ सहसातांसमापन्नांफणीवाखुनिवेशनं
इतिकालेनबलिनावशंनीतातपस्विनी ६ प्रावृण्मेघावृतेव्योम्निविद्युत्सौदामिनीयथा तथाश्रमेस्वकेनष्टातपसादग्धकल्मषा ७ तदा १४
नीमेवधर्मिष्ठोयज्ञसेनोनराधिपः बृहत्संभारसंपन्नमकरोद्यज्ञमुत्तमम् ८ तद्यज्ञकुंडादुद्भूताकुमारीकनकप्रभा सेयंद्रुपदशा-

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

द्रूलतनयाप्रथितासुवि ९ द्रौपदीसर्वलोकेषुत्वार्षेयीयापुराभवत् सेयंस्वयंवरेराजन्मत्स्यवेधेकृतेसति १० लब्धार्जुनेनपांचालीदक्षाभि
तेराजमंडले तृणीकृत्यनृपान्सर्वान्भीष्मकर्णादिकान्बहून् ११ सेयंकचग्रहंप्राप्तादुष्टदुःशासनान्मुने वचांसिकर्णशूलानिश्राविताववरव
र्णिनी १२ मयात्वोपेक्षिताराजन्पुरुषोत्तमहेलनात् यद्यामयिकृतस्नेहामन्यामान्यवदन्मुहुः १३ दामोदरदयासिंधोकृष्णकृष्णजगत्पते हे
नाथहेरमानाथकेशवक्लेशनाशन १४ नमातानतातोनचभ्रातृवर्गोनसख्योनजामिर्नवैभागिनेयः नबंधुर्नचेष्टोनवैप्राणनाथोहृषीके
शसर्वंभवानेवमेस्ति १५ गोविंदगोपिकानाथदीनबंधोदयानिधे दुःशासनपराभूतांकिंनजानासिमांप्रभो १६ दुःशासनपराभूतातदाद्रु
पदनंदिनी मदीयस्मरणप्राप्ताविस्मृतापिमयापुरा १७ शीघ्रंगरुडमारुह्यतत्रागत्यस्थितेनवै पूरितानिमयाराजन्नस्यैवासांस्यनेकशः
१८ सदामयिकृतस्नेहामत्प्राणामत्परायणा ममातिवल्लभासाध्वीसखीमेप्राणसन्निभा १९ तथाप्युपेक्षितेयंसापुरुषोत्तमहेलनात् पुरुषो
त्तमतिरस्कारकर्त्तॄन्निपातयाम्यहम् २० सर्वथामुनिदेवानांसेव्योयंपुरुषोत्तमः किंपुनर्मानुषाणांतुसर्वार्थफलदायकः २१ तस्मादाराध
यस्वैनमागामिपुरुषोत्तमम् वर्षेचतुर्दशेपूर्णेसर्वंतेभविताशमम् २२ व्यालोकिचिकुरव्रातोयैरस्याःपांडुनंदन तन्नारीणामहंरा
जन्निर्वपिष्येलकान्रुषा २३ सुयोधनादिभूपालान्सर्वान्नेष्येयमक्षयम् सर्वशत्रुक्षयंकृत्वात्वंचराजाभविष्यसि २४ नमेक्षीरोदतनया
प्रियानापिहलायुधः ननथादेवकीदेवीप्रद्युम्नोनापिसात्यकिः २५ यादृशामेप्रियाभक्तास्तादृशोनास्तिकश्चन येनमेपीडिताभक्ता-
स्तेनाहंपीडितःसदा २६ द्वेष्योमेनास्तितत्तुल्योयमस्तस्यफलप्रदः नावलोक्योमयादुष्टोदंडार्थमपिपांडव २७ श्रीनारायणउवा
च श्रीकृष्णस्तान्समाश्वास्यपांडवान्द्रौपदींतथा कुशस्थलींजिगमिषुरुवाचमधुसूदनः २८ राजन्नद्यगमिष्यामिद्वारका-

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

विरहाकुलाम् वसुदेवो महाभागो बलदेवो ममाग्रजः २९ मन्माता देवकी देवी गदसांबादयोऽपरे आहुकाद्याश्च यदवो रुक्मिण्याद्या-
श्च याः स्त्रियः ३० सर्वे ते ऽनिमिषैर्नेत्रैर्मदागमनकांक्षिणः मामेव चिंतयंत्येवं मद्दर्शनसमुत्सुकाः ३१ श्रीनारायण उवाच इत्युक्त
वंतं देवेशं कथंचित्पांडुनंदनाः हरिप्रयाणमालक्ष्य तमूचुर्गद्गदाक्षरम् ३२ जीवनं नो भवानेव यथा वारि जलौकसाम् पुनर्दर्शनम
ल्पेन कालेनास्तु जनार्दन ३३ पांडवानां हरिर्नाथो नान्यः कश्चिज्जगत्त्रये इत्थं सर्वे वदंत्यद्धा तस्मान्नः पाहि सर्वदा ३४ न विस्मार्या व
यं सर्वे त्वदीया जगदीश्वर अस्मच्चेतोमिलिंदानां जीवनं त्वत्पदांबुजम् ३५ अवलंबनमेवास्तु प्रार्थयामो मुहुर्मुहुः असकृत्पांडुपु
त्रैः स्तुगृणत्स्वेवं यदूद्वहः ३६ मंदं मंदं समारूढो रथं प्रेमपरिप्लुतः ययौ द्वारवतीमेतान् परावृत्त्यानुगच्छतः ३७ श्रीनारायण उवा
च अथ श्रीद्वारकानाथे गते द्वारवतीं तदा राजापि सानुजस्तप्यंस्तीर्थानि विचचार ह ३८ पुरुषोत्तमे मनः कृत्वा ब्रह्मन् श्रीभगव
त्प्रिये अनुजानाह कृष्णाच्च विष्वक्सेनवचः स्मरन् ३९ अहो श्रुतमतीवोग्रं माहात्म्यं पौरुषोत्तमम् कथं स्मरस्वानिलभ्यं तेनाप्यन्यं पु-
रुषोत्तमम् ४० स धन्यो भारते वर्षे स पूज्यः श्रेष्ठ एव सः विविधैर्नियमैर्यस्तु पूजयेत्पुरुषोत्तमम् ४१ एवं सर्वेषु तीर्थेषु भ्रमंतः पांडु
नंदनाः पुरुषोत्तममासाद्य व्रतं चेरुर्विधानतः ४२ तदंते राज्यमतुलमवापुर्गतकंटकम् पूर्णे चतुर्दशे वर्षे श्रीकृष्णकृपया मु
ने ४३ दृढधन्वा नृपः पूर्वं सूर्यवंशसमुद्भवः पुरुषोत्तममासस्य सेवनान्महतीं श्रियम् ४४ पुत्रपौत्रसुरवं चैव भुक्त्वा भोगाननेक
शः जगाम भगवल्लोकमगम्यं योगिनामपि ४५ एतन्मासस्य माहात्म्यमतुलं मुनिसत्तम नाहं वक्तुं समर्थोऽस्मि कल्पकोटिशतैरपि

४६ सूत उवाच पुरुषोत्तममासस्य कृष्णद्वैपायनादहम् माहात्म्यं श्रुतवान् विप्राः सोऽपि वक्तुं शशाक नो ४७ अस्य माहात्म्य

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मखिलं वेत्तिनारायणःस्वयम् अथवाभगवान्साक्षाद्वैकुंठनिलयोहरिः४८ ब्रह्मादिदेवानतपादपीठगोलोकनाथेनस्वकीन्कृत
स्य सर्वंमाहात्म्यंपुरुषोत्तमस्यदेवोनजानातिकुतोमनुष्यः४९ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणना
रदसंवादेपुरुषोत्तमव्रतोपदेशोनामद्वादशोध्यायः१२ ऋषयऊचुः सूतसूतमहाभागवदनोवदतांवर दृढधन्वाकथंप्रापपु-
रुषोत्तमसेवनात् १ सौराज्यंपुत्रपौत्रादीन्ललनांचपतिव्रताम् कथंचभगवल्लोकमवापयोगिदुर्लभम् २ शृण्वतोतेमुखांभोजात्क
थासारंमुहुर्मुहुः अलंबुद्धिर्ननस्तातयथापीयूषपानतः३ अतोविस्तरतोब्रूहिइतिहासंपुरातनम् अस्मद्भाग्यबलेनैवधात्रासंदर्शि
तोभवान्४ सूतउवाच सनातनमुनिर्विप्रानारदायपुरातनम् इतिहासमुवाचेमंसएवप्रोच्यतेधुना५ शृण्वंतुमुनयःसर्वेचरि
त्रंपापनाशनम् यथाधीतंगुरुमुखाद्ब्राह्मणोवैदृढधन्वनः६ श्रीनारायणउवाच शृणुराजन्प्रवक्ष्येहंभूपस्यदृढधन्वनः कथांपुरा
तनींरम्यांस्वर्धुनीमिवपावनीम् ७ आसीद्धैहयदेशस्यगोप्ताश्रीमान्महीपतिः चित्रधर्मेतिविख्यातोधीमान्सत्यपराक्रमः ८ तस्य
पुत्रोतितेजस्वीदृढधन्वेतिविश्रुतः ससर्वगुणसंपन्नःसत्यवाक्धार्मिकःशुचिः९ आकर्णांतविशालाक्षःपृथुवक्षामहाभुजः अकर्द्द
तमहातेजाःसार्द्रगुणगणैरसौ१० अधीत्यसांगान्निगमांश्चतुरश्चतुरोमुदा सकृन्निगदमात्रेणप्रागधीतानिवस्फुटम्११ दक्षिणां-
गुरवेदत्वासंपूज्यविधिवच्चतम् गुरोरनुज्ञयाधीमान्पितुःपुरमजीगमत्१२ जनयन्नयनानंदंनिजपत्तनवासिनाम् चित्रधर्मापि
तंपुत्रंदृष्ट्वालेभेपरांमुदम्१३ युवानंसर्वधर्मज्ञंप्रजानांपालनेक्षमम् अतःपरंकिमत्रास्तिसंसारेसारवर्जिते १४ आराधयामिश्री
कृष्णंद्विभुजंमुरलीधरम् प्रसन्नवदनंशांतंभक्तानामभयप्रदम् १५ ध्रुवांबरीषशर्यातिययातिप्रमुखान्नृपाः शिबिश्चरंतिदेवश्च

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पु॰मा॰
१६

शबिंदुर्भगीरथः१६ भीष्मश्चविदुरश्चैवदुष्यंतोभरतोपिवा पृथुरुत्तानपादश्चप्रल्हादोयविभीषणः१७ एतेचान्येचराजान
स्त्यक्त्वाभोगाननेकशः अध्रुवेणध्रुवप्राप्ताआराध्यपुरुषोत्तमम् १८ अतोमयापिकर्त्तव्यमरण्यहरिसेवनम् छित्वास्नेहमयपा
शंदारागारसुतादिषु इतिनिश्चित्यमनसासमर्थेदृढधन्वनि धुरंन्यस्यजगामाशुविरक्तःपुलहाश्रमम् २० तत्रगत्वातपस्तेपेश्रीकृष्णं
मनसास्मरन् निस्पृहःसर्वकामेभ्योनिराहारोनिरंतरम् २१ कियत्कालंतपस्तप्त्वाहरेर्द्धामजगामसः दृढधन्वापिसुश्रावस्वपितुर्वै
ष्णवींगतिम् २२ हर्षशोकसमाविष्टोद्यकरोदौर्ध्वदैहिकम् पितृभक्त्यामहीपालोविद्वज्जनवचःस्थितः२३ पुष्करावर्त्तकेपुण्ये
नगरेत्यंतशोभिते राज्यंचकारभूपालोनीतिशास्त्रविशारदः२४ तस्यशीलवतीभार्यानाम्नायागुणसुंदरी विदर्भराजतनया
रूपेणाप्रतिमाभुवि २५ पुत्रान्सासुषुवेदिव्यांश्चतुरश्चतुरान्शुभान् पुत्रींचारुमतींनामसर्वलक्षणसंयुताम् २६ चित्रवाक्चित्र
वाहश्चमणिमांश्चित्रकुंडलः सर्वेतेमानिनःशूराविख्यातानामभिःपृथक् २७ दृढधन्वागुणैःख्यातःशांतोदांतोदृढव्रतःरूपवा
न्गुणवान्शूरःश्रीमान्प्रकृतिसुंदरः२८ वेदवेदांगविद्वाग्मीधनुर्विद्याविशारदःसुनिर्जितारिषड्वर्गःशत्रुसंघविदारणः२९ क्षमयापृ-
थिवीतुल्योगांभीर्येसागरोपमः पितामहसमःसाम्येप्रसादेगिरिशोपमः३० एकपत्नीव्रतधरोरघुनाथइवापरः अत्युग्रवीर्यःसद्धर्मी
कार्त्तवीर्यइवापरः३१ श्रीनारायणउवाच एकदानिशिसुप्तस्यचिंतासीत्तस्यभूपतेः अहोयंवैभवःकेनपुण्येनमहताभवत् ३२
नमयाचतपस्तप्तंनदत्तंनहुतंक्वचित् कमिदंपरिपृच्छामिममभाग्यस्यकारणम् ३३ एवंचिंतयतस्तस्यरजनीविरतिंगता ब्राह्मे १६
मुहूर्त्तउत्थायस्नानंकृत्वायथाविधि ३४ उपस्थायार्कमुद्यंतंसंतर्प्यभगवत्कलाः दत्वादानानिविप्रेभ्योनमस्कृत्वाऽश्वमारुहत् ३५

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ततोरण्यंजगामाशु मृगयासक्तमानसः मृगान्वराहान्शार्दूलान्जघान गवयान्बहून् ३६ कश्चिन्मृगोहतोरण्येबाणेन हृढधन्व
ना वनाद्वनांतरंयातोबाणमादायसत्वरम् ३७ शोणितस्त्रुतिमार्गेणराजाप्यनुययौमृगम् मृगःकुत्रापिसंलीनोराजाबभ्रामत
द्वनम् ३८ तृषाक्रांतःसकासारंददर्शसागरोपमम् तत्रगत्वाऽपःपीत्वासोपानीयंतीरमागतः ३९ ततोददर्शन्यग्रोधंघनछायंमहा
तरुम् तज्जटायांनिबध्वाश्वंनिषसादमहीपतिः ४० तत्रागमत्खगःकश्चित्कीरःपरमशोभनः मानुषीमीरयन्वाणीमतुलांनृ
पमोहिनीम् ४१ शुकःपपाठस्श्लोकमेकमेवपुनःपुनः संबोध्यहृढधन्वानमेकाकिनमुपस्थितम् ४२ विद्यमानातुलसुखमाले
क्यातीवभूतले नचिंतयसितत्त्वंत्वंतत्कथंपारमेष्यसि ४३ वारंवारमिदंपद्यंपपाठनृपतेःपुरः श्रुत्वातस्यवचोराजासुसुदेसुसुहे
पिच ४४ किमेतदुक्तवान्कीरएकंपद्यंपुनःपुनः नारिकेलमिवागम्यंदुर्बोधंसारसंभृतम् ४५ किंवानायंभवेत्कृष्णद्वैपायनसुतः
परः श्रीकृष्णसेवकंमूढंमग्नंसंसारसागरे ४६ विष्णुरातमिवोद्धर्तुंकृपयामासमागतः इतिचिंतयतस्तस्यतत्सेनासमुपागता
४७ कीरस्त्वदर्शनंप्राप्तोबोधयित्वानराधिपम् राजास्वपुरमागत्यकीरवाक्यमनुस्मरन् ४८ वाच्यमानोपिनावोचद्विनिद्रस्त्य
क्तभोजनः राज्ञीरहःसमागत्यराजानंपर्यपृच्छत ४९ गुणसुंदर्युवाच भोभोपुरुषशार्दूलदौर्मनस्यमिदंकुतः उत्तिष्ठोत्तिष्ठ
भूपालभुंक्ष्वभोगान्वचोवद ५० एवंस्त्रियानुनीतोपिनकिंचिदवदन्नृपः स्मरन्शुकवचस्तथ्यंदुर्ज्ञेयममरैरपि ५१ सापिबाला
विनिःश्वस्यभर्तृदुःखातिपीडिता नबुबोधनिजस्वामीचिंताकारणमुत्कटम् ५२ एवंचिंतानिमग्नस्यराज्ञःकालःकियान्गतः संदे
हसागरोत्तारेहेतुंनैवाभिपश्यत ५३ नारदउवाच इतिचिंतयतोधरापतेर्वदजातंहृढधन्वनस्त्वकिम् विमलंचरितंहिवैष्णवं

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

कलुषंहंतिमनाक्छ्रुतंमुने ५४ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेदृढधन्व
नोमनःखेदोनामत्रयोदशोऽध्यायः १३ श्रीनारायणउवाच अथचिंतातुरस्यास्यगृहंवाल्मीकिराययौ योरामचरितंदिव्यंचका
रपरमाद्भुतम् १ दूरादालोक्यभूपालःसमुत्थायससंभ्रमम् अनीनमत्तच्चरणौदंडवद्भक्तिसंयुतः २ संपूज्यस्थापयामासतमृषिंपर
मासने पादावंकगतौकृत्वाकराभ्यांसमलालयत् ३ पादावनेजनीरापःशिरसाधारयन्मुदा उवाचस्निग्धयावाचास्मरन्कीरवचोनृ
पः ४ दृढधन्वोवाच भगवन्कृतकृत्योहंभाग्यवानस्मिसांप्रतम् अद्यमेसफलंजन्मत्वद्याथोर्धिगतःप्रभो ५ कृतंमेसफलंजातं
यद्भवानक्षिगोचरः किंवर्ण्यमेमहद्भाग्यंजगत्पावनपावन ६ श्रीनारायणउवाच इत्युक्त्वामुनिशार्दूलंविररामसभूपतिः वाल्मी
किरपितंदृष्ट्वाराजानंविनयान्वितम् ७ उवाचपरमप्रीतोहर्षयन्जनतांमुनिः वाल्मीकिरुवाच साधुसाधुनृपश्रेष्ठत्वय्येतदुपपद्य
ते ८ चिंतातुरःकथंराजन्वदसर्वमनोगतम् किंचिद्वक्तुंस्पृहातेस्तिनहृदस्थंमहामते ९ दृढधन्वोवाच भवदीयपदांभोजकृपया
मेसुखंसदा परत्रेकोमहान्विद्वन्संदेहोहृदयेमम १० तमपाकुरुशल्यंत्वंवन्यकीरमुखोद्गतम् कदाचिन्मृगयाकामोगतोहंगह
नेवने ११ भ्रमन्नपश्यंकासारंतत्रपीतंजलंमया श्रमापनोदनाकांक्षीमहान्यग्रोधमाश्रितः १२ स्निग्धछायंसुनिबिडंमनोनयन
नंदनम् तत्रापश्यंस्थितंकीरंमनोमोदविधायकम् १३ दृष्टश्चिरहंयावज्जातस्तस्मिन्पतत्रिणि तावन्मांसुमुखीभूयश्लोकमेकं
पपाठह १४ विद्यमानातुलसुखमालोक्यातीवभूतले नचिंतयसितत्त्वंत्वंतत्कथंपारमेष्यसि १५ इतिवाचःशुकेनोक्ता आकर्ण्याहंसु
विस्मितः नतज्ज्ञानाम्यहंब्रह्मन्किमुवाचविहंगराट् छिद्धि संदेहं ... १६ इमंमेहार्दसंदेहंभवान्छेत्तुमर्हति ममराज्यसुखंपुत्राश्चत्वारश्चारुदर्श

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ना: १७ पत्नीपतिव्रतारम्यागजाश्वरथपत्तयः समृद्धिरतुलाब्रह्मन्केनपुण्येनमेऽधुना १८ एतत्सर्वंसमासेनविचार्यवक्तुमर्ह
सि श्रुत्वावाक्यानिभूपस्यवाल्मीकिर्मुनिसत्तमः १९ प्राणायामपरोभूत्वामुहूर्तंध्यानमास्थितः करामलकवद्विश्वंभूतंभव्यंभवा
न्वयत् २० विलोक्यहृदिनिश्चित्यराजानंप्रत्युवाचसः वाल्मीकिरुवाच श्रृणुभूपतिशार्दूलप्राग्जन्मचरितंतव २१ पुराजन्म
निराजेंद्रभवानुद्राविडदेशजः द्विजःकश्चित्सुदेवाख्यस्ताम्रपर्णीतटेवसन् २२ धार्मिकःसत्यवादीचयथालाभेनतोषवान्
वेदाध्ययनसंपन्नोविष्णुभक्तिपरायणः २३ अग्निहोत्रादियागैश्चतोषयामासतंहरिम् सदैववर्त्तमानस्यभार्यासीद्धरवर्णि
नी २४ गौतमीतिसुविख्यातागौतमस्यसुताशुभा पतिंपर्यचरत्प्रेम्णाभवानीवभवंप्रभुम् २५ गृहमेधविधौतस्यवर्त्तमा
नस्यधर्मतः व्यतीतःसुमहान्कालःप्रापासौसंततिंनहि २६ एकदासनसंविष्टःसेव्यमानःस्वकांतया उवाचवचनंविप्रो
विषण्णोगद्गदाक्षरम् २७ अयिसुंदरिसंसारेसुखंनास्तिसुतात्परम् लोकांतरसुखंपुण्यंतपोदानसमुद्भवम् २८ संततिः
शुद्धवंश्याहिपरत्रेहचशर्मणे तमप्राप्यवरंपुत्रंजीवितंममनिष्फलम् २९ नलालितोमयापुत्रोवेदार्थेनप्रबोधितः नोद्वा
हश्चकृतस्तस्यवृथाजन्मगतंमम ३० सद्योमेमृतिरेवास्तुनत्वायुश्चाप्रियंमम इत्थंप्रियवचःश्रुत्वासुंदरीखिन्नमानसा
३१ समाश्वासयितुंधीराप्रियवाक्यविशारदा अब्रवीद्वचनंसौम्यंप्रियप्रेमपरिप्लुता ३२ गौतम्युवाच मामाप्राणेश्वरब्रू
हितुच्छवाक्यानिसांप्रतम् भवद्विधाभागवतानैवमुह्यंतिसूरयः ३३ सत्यधर्मपरोसित्वंजितःस्वर्गस्त्वयाविभो कु-
थंपुत्रैःसुखवावासिज्ञानिनस्त्वंसुव्रत ३४ चित्रकेतुःपुराब्रह्मन्पुत्रशोकेनतापितः सनारदेनांगिरसाभ्यंत्यसंता

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रितोभवान् तथांगराजादुःपुत्राद्वेनाद्वनमगान्निशि तथातेसंततिःस्वामिन्दुःखदाचभविष्यति ३६ तथापितवसत्पुत्रलालसा
चेत्तपोधन आराधयजगन्नाथंहरिंसर्वार्थदंमुदा ३७ यमाराध्यपुराब्रह्मन्कर्दमःपुत्रमाप्तवान् सांख्याचार्यस्तुतंदेवंकपिलंयो
गिनांवरम् ३८ धर्मपत्न्यावचश्चेत्थंश्रुत्वाविप्रशिरोमणिः निश्चित्यैवंतयासार्द्धंताम्रपर्णीतटंगतः ३९ स्नात्वाथविरजेरण्येचचार
परमंतपः शुष्कपर्णजलाहारःपंचमेपंचमेदिने ४० चत्वार्यब्दसहस्राणिगतान्येवंतपोनिधेः तस्यैतत्तपसाब्रह्मंस्त्रयोलोका-
श्चकंपिरे ४१ अत्युग्रंतत्तपोदृष्ट्वाभगवान्भक्तवत्सलः प्रादुर्बभूवतरसागरूडोपरिसंस्थितः ४२ श्रीनारायणउवाच तंदृ-
ष्ट्वानवजलदोपमंमुरारिंदोर्दंडैर्जगदवनक्षमैश्चतुर्भिः संलक्ष्यंमुदितमुखंसदेवशर्मासाष्टांगंनतिमकरोन्मुदामुकुंदम् ४३
इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेचतुर्दशोऽध्यायः १४ श्रीनारायणउवाच ततस्तु-
ष्टावतंदेवंश्रीकृष्णंभक्तवत्सलम् बद्धांजलिपुटोभूत्वासदेवोगद्गदाक्षरम् १ नमस्तेदेवदेवेशत्रैलोक्याभयदप्रभो सर्वेश्वरनमस्ते
स्तुत्वामहंशरणंगतः २ पाहिमांपरमेशानशरणागतवत्सल जगद्वंद्यनमस्तेस्तुप्रपन्नभयभंजन ३ जयस्वरूपंजयदंजयेशंजय-
कारणम् विश्वाधारंविश्वसंस्थंविश्वकारणकारणम् ४ विश्वैकरक्षकंदिव्यंविश्वघ्नंविश्वपंजरम् फलबीजंफलाधारंफलमूलफल
प्रदम् ५ तेजःस्वरूपंतेजोदंसर्वतेजस्विनांवरम् कृष्णंविष्णुंवासुदेवंवंदेहंदीनवत्सलम् ६ नत्वांब्रह्मादयोदेवास्तोतुंशक्ताज
गत्प्रभो कथंमंदोमनुष्योहमल्पबुद्धिर्जनार्दन ७ अतिदुःखतरंदीनंत्वद्भक्तमामुपेक्षसे तत्कथंलोकबंधुस्त्वंप्रभोलोकेवृथाग- १८
तम् ८ वाल्मीकिरुवाच इत्यभिष्टूयमानोद्विजस्तस्योहरेःपुरः तदाकर्ण्यहरिर्वाक्यमुवाचजलदस्वनः ९ श्रीहरिरुवाच

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सम्यक्संपादितंवत्सयत्त्वयाचरितंतपः किमिच्छसिमहाप्राज्ञतपोधनवदस्वमे १० तत्तेहंवितरिष्यामिसंतुष्टस्तपसातव एतादृशंमह-
त्कर्मनकेनापिकृतंपुरा ११ सूतदेवउवाच यदिप्रीतोसिहेनाथदीनबंधोदयानिधे सत्पुत्रंदेहिमेविष्णोपुराणपुरुषोत्तम १२ हरेपुत्र-
विनाशून्यंगार्हस्थ्यंमेनरोत्तमे इतिविप्रवचःश्रुत्वाजगादहरिरीश्वरः १३ श्रीहरिरुवाच अदेयमपितेसर्वंदास्येपुत्रंविनाद्विज तव
पुत्रसुखंवत्सविधात्रानैवनिर्मितम् १४ त्वदीयभालफलकेवर्णाःसर्वेमयेक्षिताः तत्रनैवास्तितेपुत्रसुखंसप्तसुजन्मसु १५ इत्या
कर्ण्यहरेर्वाक्यंवज्रनिर्घातनिष्ठुरम् सपपातमहीपृष्ठेछिन्नमूलइवद्रुमः १६ पतिंपतितमालोक्यप्रमदात्यंतदुःखिता पश्यंती-
स्वामिनंपुत्रस्पृहाशून्यमरूरुदत् १७ पश्चाद्धैर्यंसमालंब्यसावाचसनितंपतिम् गौतम्युवाच उत्तिष्ठोत्तिष्ठहेनाथकिंनस्मरसि
मेवचः १८ विधात्रालिखितंभालेतल्लभेतसुखासुखम् किंकरोतिरमानाथःस्वकृतंभुंजतेनरः १९ अभाग्यस्यकुतोद्योगोगेसुमूर्खो
रिवभेषजम् तस्यसर्वंभवेद्व्यर्थंयस्यदैवमदक्षिणम् २० क्रतुदानतपःसत्यव्रतेभ्योहरिसेवनम् श्रेष्ठंसर्वेषुवेदेषुततोदैवबलंवरम्
२१ तस्मात्सर्वत्रविश्वासंविहायोत्तिष्ठभूसुर दैवमेवावलंब्याशुहरिणाकिंप्रयोजनम् २२ इत्याकर्ण्यवचस्तस्यास्तीव्रशोकसमन्वितम्
वैनतेयोवदद्विष्णुंक्षोभसंजातवेपथुः २३ गरुडउवाच शोकसागरसंमग्नांब्राह्मणींवीक्ष्यहेहरे तथैवब्राह्मणंनेत्रगलद्बाष्पक
लाकुलम् २४ दीनबंधोदयासिंधोभक्तानामभयंकर भक्तदुःखासहिष्णोस्तेदयाद्यक्वगताप्रभो २५ अहोब्रह्मण्यदेवत्वस्वधर्मःक्व
गतोधुना त्वद्भक्तस्यचतुर्धापिमुक्तिःकरतलेस्थिता २६ अहोतथापिनेच्छंतिविहायभक्तिमुत्तमाम् तदग्रेसिद्धयश्चाष्टौकिंकराभू
यसंस्थिताः २७ त्वदाराधनमाहात्म्यमेवंसर्वत्रविश्रुतम् नहिविप्रस्यपुत्रेच्छापूरणेकःपरिश्रमः २८ गजमर्पयतःपुंसोल्पांकुशेकःपरि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रमः अतःपरंनकेनापिसेव्यतेतेपदांबुजम् २९ यददृष्टगतंपुंसस्तदेवभविताध्रुवम् इतिलोकेमयाजातालब्धुक्तिर्विलयंगता ३० कर्तुम
कर्तुंसामर्थ्यंतवसर्वत्रविश्रुतम् तदेवाद्यगतंनाथनचेदस्मैसुतप्रदः ३१ अतस्त्वंसर्वथादेहिपुत्रमेकंद्विजन्मने सुदामात्वांसमारा
ध्यलेभेवैभवमुत्तमम् ३२ सांदीपिनिर्मृतंपुत्रमवापकृपयातव इतितेशरणंप्राप्तौदंपतीपुत्रलालसौ ३३ श्रीनारायणउवाच
इतिगरुडवचोनिशम्यविष्णुर्वचनमुवाचखगंसुधोपमानम् अयिखगवरपुत्रमेकमस्मैवितरमनोगतमाशुवैनतेय ३४ इतिहरि
वचनंनिजानुकूलंझटितिनिशम्यखगोतिहृष्टचेताः अददददतिविषण्णमानसायसुतमनुरूपमिलासुरायरम्यम् ३५ इतिश्री
बृहन्नारदीयपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येदृढधन्वोपाख्यानेश्रीनारायणनारदसंवादेसुदेववरप्रदानंनामपंचदशोध्यायः १५
श्रीनारायणउवाच शृणुनारदवक्ष्येहंयदुक्तंदृढधन्वने वाल्मीकिनामहामाज्ञचरितंपरमाद्भुतम् १ वाल्मीकिरुवाच दृढध
न्वन्महाराजशृणुष्ववचनंमम सुपर्णःकेशवादेशाददिदमाहद्विजेश्वरम् २ गरुडउवाच समजज्मसुते पुत्रसुखंनास्तीतियद्वचः
हरिणोक्तंद्विजश्रेष्ठतत्तथैवतवाधुना ३ तथापिस्वामिनाज्ञप्तःकृपयादर्पितेसुतम् मदंशसंभवःपुत्रोभवितातेतपोधन ४ येनत्वमाशि
षःसत्यालप्स्यसेगौतमीसुतः परंतज्जनितंदुःखंयुवयोर्भविताध्रुवम् ५ धन्योसिद्विजशार्दूलयत्तेजाताहरौमतिः सकामाप्यथनिष्का
माहरिभक्तिर्हरेःप्रिया ६ जलबुद्बुदवत्पुंसांशरीरंक्षणभंगुरम् तदासाद्यहरेःपादंधन्यश्चिंतयतेहृदि ७ हरेरन्योनसंसारात्तारयेद्दु
रुदुस्तरात् हरेरेवकृपालेशान्मयादत्तःसुतस्तव ८ मनसिश्रीहरिंधृत्वाविचरस्वयथासुखम् उदासीनतयास्थित्वाभुंक्ष्वसंसारजं
सुखम् ९ वाल्मीकिरुवाच दंपत्योःपश्यतोःसद्योदत्वावरमनुत्तमम् खगद्वाराहरिःशीघ्रंययौनिजनिकेतनम् १० सुदेवोपिसपत्नी

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

कोवरंलब्ध्वामनोगतम् आसाद्यस्वगृहंभेजेगार्हस्थ्यसुखमुत्तमम् ११ कियत्कालक्रमेणास्यादोहदःसमपद्यत दशमेमासिसंप्राप्तेपूर्ण
गर्भोबभूवह १२ प्रसूतिकालेसंप्राप्तेसासूतसुतमुत्तमम् सुदेवस्त्वात्मजेजातेजातान्हादोबभूवह १३ आहूयजातकंकर्मचकारद्वि
जसत्तमान् ब्रह्मानंददौतेभ्यःसुस्नातोद्विजसत्तमः १४ नामचास्याकरोद्धीमान्ब्राह्मणैःस्वजनैर्वृतः अयंसुतःसुपर्णेनदत्तः
प्रेम्णाकृपालुना १५ शारदेंदुरिवप्रोद्यत्तेजस्वीशुक्रसन्निभः शुकदेवेतिनामायंपुत्रोस्तुममवल्लभः १६ अवर्द्धतसुतःशीघ्रंशु
क्लपक्षइवोडुपः पितुर्मनोरथैःसाकंमातृमानसनंदनः १७ उपनीयसुतंतातःसावित्रीदत्तवान्मुदा संस्कारंवैदिकंप्राप्यब्र-
ह्मचर्यव्रतेस्थितः १८ तत्तेजसान्वितोरेजेसाक्षात्सूर्यइवापरः वेदाध्ययनमारेभेकुमारोबुद्धिसागरः १९ सबुद्ध्यानंदयामास
स्वगुरुंगुरुवत्सलः सकृन्निगदमात्रेणविद्याःसर्वाउपेयिवान् २० वाल्मीकिरुवाच एकदादेवलोऽभ्यागात्कोटिसूर्यसमप्र
भः तमालोक्यसुदेवोसौननामदंडवन्मुदा २१ पूजयामासविधिवदर्घ्यपाद्यादिभिर्मुनिम् आसनंकल्पयामासदेवलायमहात्म-
ने २२ तत्रोपविष्टोभगवान्देवलोदेवदर्शनः चरणेपतितंदृष्ट्वाकुमारंदेवलोब्रवीत् २३ देवलउवाच भोभोसुदेवधन्योसितु
ष्टस्तेभगवान्हरिः यतस्त्वंप्राप्तवान्पुत्रंदुर्लभंसुंदरंवरम् २४ एतादृशःसुतःक्वापिकस्याप्यनवलोकितः विनीतोबुद्धिमा
न्वाग्मीवेदाध्ययनशीलवान् २५ एहिपुत्रकिमेतत्तेकरेपश्यामिकौतुकम् सच्छत्रंचामरयुगंकमलंयवसंयुतम् २६ आजानु
लंबिनौहस्तौहस्तिहस्तसमौतव आकर्णांतविशालेचचक्षुषीमधुपिंजरे २७ वपुर्वर्तुलकंमध्यंवलित्रयविभूषितम् एवमु
क्त्वासुतंदृष्ट्वापुनराहोत्सुकंद्विजम् २८ अहोसुदेवतनयस्तवायंगुणसागरः गूढजत्रुःकंबुकंठःस्निग्धकुंचितमूर्द्धजः २९

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तुंगवक्षाः पृथुग्रीवः समकर्णोवृषांसकः सर्वलक्षणसंपूर्णः पुत्रोभाग्यनिधिर्महान् ३० एकएव महान्दोषोयेनसर्ववृथाकृतम्
इत्युक्त्वामौलिमाधुन्वन्विनिःश्वास्याब्रुवन्मुनिः ३१ पूर्वमायुःपरीक्षेतपश्चाल्लक्षणमादिशेत् निरायुषःकुमारस्यलक्षणैःकिंप्रयो
जनम् ३२ स्कंदेवतनयोयंतेद्वादशेहायनेजले मृत्युमेष्यतितस्मात्त्वंशोकंमाकुरुमानसे ३३ अवश्यंभाविनोभावाभवंत्येवनसंश-
यः तत्रप्रतिविधिर्नास्ति मुमूर्षोरिवभेषजम् ३४ वाल्मीकिरुवाच इत्युदीर्यगतोब्रह्मलोकंदेवलकोमुनिः स्कंदेवःसहगौतम्-
स्यापपातधरणीतले ३५ विललापचिरंभूमौदेवलोक्तंवचःस्मरम् अथसागौतमीपुत्रंस्वांकमारोप्यधैर्यतः ३६ चुचुंबवदनंप्रेम्णाप
श्चात्पतिमुवाचसा गौतम्युवाच द्विजराजनकर्तव्याभीतिर्भाव्येषु स्मृषु ३७ नाभाव्यंभविताक्वत्रभाव्यमेवभविष्यति किन्नुनोदुःख
मापन्नानलरामयुधिष्ठिराः ३८ बंधनंबलिराजापिप्राप्तवान्यदवःक्षयम् हिरण्याक्षोवधंघोरंवृत्रोपिनिधनंगतः ३९ कार्त्तवीर्योशि
रश्छेदंरावणोपितथाप्तवान् विरहंरघुनाथोपिजानक्याःप्राप्तवान्मुने ४० परीक्षिदपिराजर्षिर्ब्राह्मणान्मृत्युमाप्तवान् एवंयेभाविनोभा
वाभवंत्येवमुनीश्वर ४१ अतउत्तिष्ठहेनाथहरिंभजसनातनम् शरण्यंसर्वजीवानांनिर्वाणपददायकम् ४२ वाल्मीकिरुवाच इतिनि
जवनितावचोनिशम्यप्रकृतिमुपागतवान्स्कंदेवशर्मा हृदिहरिचरणांबुजंनिधायझटितिजहौशुचमात्मजाद्भविष्याम् ४३ इतिश्री
बृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेस्कंदेवमतिबोधोनामषोडशोध्यायः १६ नारदउवा
च ततःकिमभवत्तस्यप्रबुद्धस्यमहीपतेः तन्मेवदकृपासिंधोश्शृण्वतांपापनाशनम् १ श्रीनारायणउवाच स्वकीयचरितंश्रुत्वाप्राकृतनं २०
चकितााननम् राजानंपुनरेवाहवाल्मीकिःश्रवणोत्सुकम् २ वाल्मीकिरुवाच इतितांःशीतलावाचःसमाकर्णप्रियाःसुखात् सुदेवोधैर्य-

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मालंब्यहरौचित्तमधारयत् ३ निःश्वस्यदीनवदनोयद्भाव्यंतद्भविष्यति इतिनिश्चित्यमनसापुष्पाद्यर्थंवनंययौ ४ एवंकृतवतस्तस्य
कियान्कालोगतःक्रमात् समित्कुशफलाद्यर्थंकदाचित्काननंययौ ५ सदेवोमनसाध्यायन्हरेःपादसरोरुहम् तस्मिन्नेवदिनेगच्छ
न्वापींसूनुःसुहृद्वृतः ६ प्रविश्यवापींचिक्रीडेवयस्यैःसहवारिणि जलयंत्रैःक्षिपन्वारिबालकेषुस्मयन्मुहुः ७ जलेक्रीडांमुहुःकुर्वन्नयो
प्रमोदमुपाययौ एवंसर्वेषुबालेषुक्रीडत्सुप्रेमनिर्भरम् ८ अगाधवारिणितिष्ठन्बालकैरुपमर्दितः सपलायनमन्विच्छन्सुहृद्दुर्गम
याद्भुतम् ९ विधिनानोदितस्तत्रनियम्यश्वासमात्मनः ममज्जागाधतोयेसौवंचयन्नात्मनःसखीन् १० तत्रापिव्याकुलीभूयततोनि
र्गन्तुमुन्मनाः सहसामृतिमापन्नःकुमारोगाधवारिणि ११ जलादनिर्गतंवीक्ष्यसर्वेचकितमानसाः समानवयसःसर्वेहाहाकृत्वाप्रधाविताः १२
गौतम्यैकथयामासुर्दृहच्छोकपरायणाः वज्रपातसमांवाचंबालानामनतिप्रियाम् १३ श्रुत्वाभूमौपपाताशुगौतमीपुत्रवत्सला एतस्मि
न्नेवसमयेवनाद्विप्रःसमाययौ १४ निशम्यपुत्रमरणंत्वष्टेवावापतद्भुवि ततउत्थायतौविप्रदंपतीवापिकांगतौ १५ मृतंपुत्रंसमालिंग्यस्वां
केकृत्वाकलेवरम् सदेवःपुत्रवदनंचुचुंबचमुहुर्मुहुः १६ ततःस्वांकेस्थितंपुत्रंमृतंवीक्ष्यमुहुर्मुहुः सरुदन्विलपन्नेवगद्गदाक्षरमूचिवान् १७
सदेवउवाच वदपुत्रशुभांवाणींममशोकविनाशिनीम् शीतलांललितांवत्समनसोमोदमावह १८ विहायपितरौवृद्धौनत्वंगंतुमिहार्हसि
वत्साह्वयतिसन्मित्रंवेदाध्ययनहेतवे १९ मुदाह्वयत्युपाध्यायस्त्वमध्यापनहेतवे तूर्णमुत्तिष्ठहेपुत्रकथंसुप्तोसिसांप्रतम् २० त्वांविहायनग
च्छामिगृहेकिंमेप्रयोजनम् शून्यारण्यमिवाद्यैवत्वदृतेसदनंमम २१ वनेपिनैवगच्छामिगमनेकिंप्रयोजनम् फलमूलप्रियंत्वंचेन्नोत्तिष्ठसि
ममाग्रतः २२ नमयाचरितंगर्ह्यंब्रह्महत्यापिनोकृता केनकर्मविपाकेनपुत्रोमेनिधनंगतः २३ अहोधातःकिमेतावत्फलंलब्धंत्वयामहत्

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

लोचनंममदीनस्य स्नेहस्यात्कथ्यनिर्दय २४ निर्धनस्यधनंबालंदंपत्योरवलंबनम् हरतस्तेकथंलज्जाजायतेनहिकुत्रचित् २५ सर्वत्रस
दयस्त्वंवैमयिनिर्दयतांगतः कथमित्यन्यथाभावोममभाग्यवशादहो २६ कुत्राहंशोधयाम्यद्यपुत्रंप्रकृतिसुंदरम् द्रक्ष्येतवाननंकुत्रपुत्र
चारुस्फुलोचनम् २७ पर्जन्यःस्रवतेवारिसूतेधान्यंवसुंधरा गिरयोरत्नजातानिमुक्तासारंपयोनिधिः २८ नतंदेशंप्रपश्यामियत्रपु
त्रंमृतंलभेत् यद्गात्रंतुसमालिंग्यहृद्गतंतापमुत्सृजेत् २९ हेवत्सत्वंसकृद्वाचंश्रावयाशुदयांकुरु विलपत्यतितेमाताकुररीवगतत्र
पा ३० तांहित्वातुकथंपुत्रदयानोत्पद्यतेतव अननुज्ञाप्यपितरौनकदापिभवान्गतः ३१ आवामपृष्ट्वाकिंदीर्घमार्गंयातोसिपुत्रक
वेदाध्ययनसद्वाणींकस्यश्रोष्यामिसांप्रतम् ३२ त्वामनुस्मरतोवत्सकलवाक्यंमनोहरम् शतधोदीर्यतेनोद्यह्यायसंहृदयंमम ३३
मन्येस्फुधन्यंकिलकोशलेंद्रंयःकाननंदाशरथौप्रयाते दधारनोऽसून्स्फुततापदग्धोधिङ्मांस्फुतस्यमलयेप्यनष्टम् ३४ गोविंदविष्णो
यदुनाथनाथश्रीरुक्मिणीप्राणपतेमुरारे दीनानुकंपिन्भगवन्दयालोमांपाहिपुत्रानलतापतप्तम् ३५ देवाधिदेवाखिललोकनाथगो
पालगोपीशरथांगपाणे कलिंगकन्याविषदोषहारिन्मांपाहिपुत्रानलतापतप्तम् ३६ वैकुंठविष्णोनरकासुरारेचराचराधारभवाब्धि
पोत ब्रह्मादिदेवानतपादपीठमांपाहिपुत्रानलतापतप्तम् ३७ शठोमदन्योभवितानकोपियोदेवकीसूनुवचोविलंघ्य पुत्रेदुराशां
कृतवानभाग्योलभेतकोहृष्टविनष्टवस्तु ३८ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्या
नेस्फुदेवविलापोनामसप्तदशोध्यायः १७ नारदउवाच दृढधन्वमहीपालंकिमुवाचततःपरम् वाल्मीकिर्भगवान्साक्षात्तद्वदस्वत
पोनिधे १ श्रीनारायणउवाच दृढधन्वासराजर्षिःश्रुत्वाप्राकृतनमात्मनः सविस्मयःसमापृच्छद्वाल्मीकिंमुनिसत्तमम् २ दृढधन्वोवाच

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ब्रह्मंस्तव वचोरम्यं सुधाकल्पं नवं नवम् पीत्वापीत्वा न तृप्तोस्मि भूयो वद ततः परम् ३ वाल्मीकिरुवाच एवं विलपतस्तस्य विप्रस्य जगतीप
ते अकालजलदोऽप्यागाद्गर्जयंश्च दिशो दश ४ ववौ वायुः खरस्पर्शः कंपयन्निव पर्वतान् बृहल्लसन्महाविद्युत्स्वनेनापूरयन्दिशः ५ या
वन्मासं ववर्षैवं मही पूर्णजलाभवत् नासौ विज्ञातवान्किंचित्पुत्रशोकाग्नितापितः ६ न पपौ बुभुजे नैव पुत्रपुत्र इति ब्रुवन् एवं विलपत
स्तस्य मासो योऽविगतस्तदा ७ श्रीकृष्णावल्लभो मासः सोऽभवत्पुरुषोत्तमः अजानतोऽपि तस्यासीत्पुरुषोत्तमसेवनम् ८ तेनात्यंतप्रसन्नः
सन्प्रादुरासीद्धरिः स्वयम् नवीनजलदश्यामो वनमालाविभूषितः ९ प्रादुर्भूते जगन्नाथे विलीना घनराजयः ततो ददर्श विप्रोऽसौ श्री
कृष्णं पुरुषोत्तमम् १० सहसांकगतं पुत्रदेहं भुवि निधाय च सपत्नीकोऽनमच्चक्रे दंडवच्छ्रीहरिं मुदा ११ बद्धांजलिपुटो भूत्वा संस्थितः
श्रीहरेः पुरः श्रीकृष्ण एव शरणं ममास्त्विति विचिंतयन् १२ भगवानपि तुष्टः सन्पुरुषोत्तमसेवनात् अवोचन्मधुरां वाणीं बृहत्पीयूष
वर्षिणीम् १३ श्रीहरिरुवाच भोभोस्सुदेव धन्योऽसि भाग्यवान्सांप्रतं भवान् त्वद्भाग्यं वर्णितुं को वा समर्थो भुवनत्रये १४ शृणु वत्स प्र
वक्ष्येऽहं यत्ते भावि तपोधन द्वादशाब्दसहस्रायुः पुत्रस्ते भविता द्विज १५ अतः परं न संदेहस्तव पुत्रोद्भवेस्सुखे मयायं ते सुतो दत्तः
प्रसन्नेन द्विजोत्तम १६ तव पुत्रसुखं दृष्ट्वा देवगंधर्वमानवाः सस्पृहास्ते भविष्यंति प्रसादान्मे द्विजोत्तम १७ अत्र ते कथयिष्यामि इ
तिहासं पुरातनम् मार्कंडेयेन मुनिना पुरा प्रोक्तं रघुं नृपम् १८ पुरा मुनीश्वरः कश्चिन्मृकंडुर्नामा महामनाः पश्यन्पुत्राधिनिर्दग्धान्लो-
कान्दीनमना अभूत् १९ अमरं पुत्रमन्विच्छन्तपस्तेपे सुदारुणम् सहस्राब्दे गते काले देवास्तमब्रुवन्मुनिम् २० वरं वरय भद्रं ते यस्ते-
मनसि वांछितः प्रसन्नास्मो वयं सर्वे तीव्रेण तपसा तव २१ श्रीनारायण उवाच इति देववचः श्रुत्वा सतृप्तोऽमृतसन्निभम् पवित्रे तपो

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

धनःपुत्रममरंबुद्धिशालिनम् २२ नमृत्युर्निर्जराःसर्वेनैवंभूतोस्तिभूतले पुनराहमुनिर्देवान्निमित्तायुर्भवत्विति २३ सुराःप्रोचुर्निमित्तं
किंवदसोप्यवदन्मुनिः असौमहान्गिरिर्यावत्तावदायुर्विधीयताम् २४ एवमस्त्वितिसंपाद्यसेंद्रादेवादिवंययुः धनुःशर्मासुतंलेभेकाले
नाल्पेनतादृशम् २५ सपुत्रोववृधेतस्यतारापतिरिवांबरे प्राप्तेतुषोडशेवर्षेपुत्रंमाहमुनीश्वरः २६ हेवत्समुनयःसर्वेनावज्ञेयाःकदाचन –
शिक्षितोपितयापुत्रःसोद्वेगानकरोन्मुनीन् २७ निमित्तायुर्बलोन्मत्तोब्राह्मणानवमन्यते कदाचिन्महिषोनामामुनिःपरमकोपनः २८ पू
जयामासविधिनाशालिग्रामशिलांशुभाम् तदानींससमागत्यतामादायत्वरान्वितः २९ चिक्षेपनिजचांचल्यात्कूपेपूर्णजलेहसन् ततः
क्रोधसमाविष्टःकालरुद्रइवापरः ३० शशापधनुषःपुत्रमद्यैवम्रियतामयम् नमृतंपुत्रमालक्ष्यदध्यौमनसिकारणम् ३१ निमित्तायुर
यंदेवैःकृतोयंधनुषःसुतः इतिचिंतापरेणाशुनिःश्वासःप्रकटीकृतः ३२ महिषाःकोटिशोजातास्तैर्गिरिःशकलीकृतः तदानींमृति
मापन्नोमुनिपुत्रोतिदुर्मदः ३३ धनुःशर्मातिदुःखेनविललापमुहुर्मुहुः विलप्यबहुधाविप्रोगृह्यपुत्रकलेवरम् ३४ प्रविवेशचिताव–
न्हिंपुत्रदुःखातिपीडितः एवंहठात्सुपुत्रायेनसुखंयांतिकुत्रचित ३५ येनतेयेनयोदत्तस्तनयोयंतपोधन तेनत्वंपुत्रवान्लोकेस्पृह
णीयोभविष्यसि ३६ पुरुषोत्तममाहात्म्यात्प्रसन्नेनमयानघ सुचिरंस्थापितोयंहितनयःसुखदोस्तुते ३७ गार्हस्थ्यमतुलंभुक्त्वास
हपुत्रेणसर्वदा ततस्त्वंब्रह्मणोलोकंगत्वातत्रमहत्सुखम् ३८ दिव्याब्दवर्षसाहस्रंभुक्त्वागंतासिभूतले ततोराजाचक्रवर्त्तीभविष्यसि
द्विजोत्तम ३९ दृढधन्वेतिविख्यातःसमृद्धबलवाहनः संवत्सराणामयुतंराज्यंभोक्ष्यसिपार्थिवम् ४० अव्याहतबलैश्वर्यमाखंडलपदा
धिकम् गौतमीयंतवांगार्द्धहारिणीमहिषीतदा ४१ पतिसेवारतानित्यंनाम्नाचगुणसुंदरी चत्वारस्तेसुताभाव्याराजनीतिविशारदाः

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

४२ कन्यैकाच्चमहाभागास्फशीलास्फवरानना भुक्त्वाभोगान्महाभागस्फरास्फरस्फदुर्लभान् ४३ कृतार्थोहंधरापीठेइत्यज्ञानविमोहितः अ
निदुस्तरसंसारविषयाकृष्टमानसः ४४ यदाविस्मरसेविष्णुंसंसारार्णवतारकम् अयंतेतनयोविप्रस्फकोभूत्वातदावने ४५ वटवृक्षंस-
माश्रित्यत्वामेवंबोधयिष्यति वैराग्योत्पादकंपद्यंपठन्नेवमुहुर्मुहुः ४६ श्रुत्वावाक्यंशुकप्रोक्तंदुर्मनागृहमेष्यसि अथचिंतार्णवेमग्नं
त्यक्त्वाविषयजंस्फखम् ४७ वाल्मीकिस्त्वांसमागत्यबोधयिष्यतिभूस्फर तद्वाक्यैश्छिन्नसंदेहस्त्यक्त्वा लिंगंहरेःपदम् ४८ गमिष्यसि
सपत्नीकःपुनरावृत्तिवर्जितम् वदत्येवंमहाविष्णौसमुत्तस्थौद्विजात्मजः ४९ दंपतीतौस्फतंदृष्ट्वामहानंदौबभूवतुःस्फराःसर्वेपिसं
तुष्टाववर्षुःकुसुमाकरान् ५० ननामशुकदेवोपिश्रीहरिंपितरौचतौ गरुडोप्यतिसंहृष्टस्तंदृष्ट्वासस्फतंद्विजम् ५१ ब्राह्मणश्चकितो
भूत्वाननामश्रीहरिंतदा बद्धांजलिपुटोविप्रःप्रोवाचजगदीश्वरम् ५२ हृदिस्थंसंशयंछेत्तुंहर्षगद्गदयागिरा ५३ चत्वार्यब्दसहस्र
मेवमनिशंतप्तंतपोदुष्करंतत्रागत्यवचस्त्वयानिगदितंयन्मांहरेकर्कशम् हेवत्साद्यविलोकितंतवस्फतोनैवास्तिनैवास्तिहितद्वाक्यं
व्यतिलंघ्यमेमृतासुतोत्थानेचहेतुंवद ५४ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेस्फदेवपुत्रजी
वनंनामाष्टादशोध्यायः १८ सूतउवाच इतिब्रुवाणंप्राचीनंमुनिमाहतपस्विनः प्रणीयन्निवसद्ब्रान्नानारदोमुनिसत्तमः १
किमुवाचोत्तरंब्रह्मन्स्फदेवंतपसांनिधिम् प्रसन्नोभगवान्विष्णुस्तन्मेब्रूहितपोनिधे २ श्रीनारायणउवाच इत्थमावेदितो
विष्णुःस्फदेवेनमहात्मना प्रत्याहप्रीणयन्वाचाभगवान्भक्तवत्सलः ३ हरिरुवाच द्विजराजकृतंयत्तेनैतदन्यःकरिष्यति
नतद्वेत्तिभवान्नूनंयेनाहंतुष्टिमाप्तवान् ४ अयंममप्रियोदासःप्रयातःपुरुषोत्तमः तत्सेवातेसमजनिशोकमग्नस्यसस्त्रियः ५

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

एकमप्युपवासंयःकरोत्यस्मिंस्तपोनिधे असावनंतपापानिभस्मीकृत्यद्विजोत्तम ६ स्फुरयानंसमारुह्यवैकुंठंयातिमानवः मासमा
त्रंनिराहारोत्थकालजलदागमात् त्रिषुकालेषुतेस्नानंसंजातंप्रतिवासरम् ७ अत्रस्नानंत्वयालब्धंमासमात्रंतपोधन उपवासा
श्चतेजातास्तावन्मात्रमखंडिताः ८ शोकसागरमग्नस्यपुरुषोत्तमसेवनम् अजानतोपिसंजातंचेतनारहितस्यते ९ त्वदीय
साधनस्यास्यप्रमाणंकःकरिष्यति एकतःसाधनान्येववेदोक्तानिचयानिवै १० तानिसर्वाणिसंगृह्यह्येकतःपुरुषोत्तमम् तो
लयामासदेवानांसन्निधौचतुराननः ११ लघून्यन्यानिजातानिगुरुश्चपुरुषोत्तमः तस्माद्भूमिस्थितैर्लोकैःपूज्यतेपुरुषोत्तमः १२
पुरुषोत्तममासस्तुसर्वत्रास्तितपोधन तथापिपृथिवीलोकेपूजितःसफलोभवेत् १३ तस्मात्सर्वात्मनावत्सभवान्धन्योस्तिसांप्रत
म् यदस्मिंस्तत्त्वयाचीर्णंतपःपरमदारुणम् १४ मानुषंजन्मसंप्राप्यमासेश्रीपुरुषोत्तमे स्नानदानादिरहितादरिद्राजन्मजन्मनि १५
तस्मात्सर्वात्मनासेव्योमत्प्रियःपुरुषोत्तमः समेवल्लभतांयातिधन्योभाग्ययुतोनरः १६ श्रीनारायणउवाच एवमुक्त्वाहरिःशी
घ्रंजगामजगदीश्वरः वैनतेयंसमारुह्यवैकुंठममलंमुने १७ सपत्नीकःसुदेवस्तुमुमुदेहर्निशंभृशम् मृतोत्थितंशुकंदृष्ट्वापुरुषो
त्तमसेवनात् १८ अजानतोममैवासीत्पुरुषोत्तमसेवनम् तदेवसफलंजातंयेनपुत्रोमृतोत्थितः १९ अहोएतादृशोमासोनैवदृष्टःकदाचन
इत्येवंविस्मयाविष्टस्तंमासंसमपूजयत् २० तेनपुत्रेणसुसुदेसपत्नीकोद्विजोत्तमः पितरंनंदयामासशुकदेवोपिसत्कृतैः २१ स्तुवन्मासं
चविष्णुंचपूजयामाससादरम् कर्ममार्गस्पृहांत्यक्त्वाभक्तिमार्गैकसस्पृहः २२ सर्वदुःखापहंमासंवरिष्ठंपुरुषोत्तमम् जपहोमादिभि २३
स्तस्मिन्भजञ्छ्रीहरिंस्थिरा २३ भुक्त्वाथविषयान्सर्वान्सहस्राब्दमहर्निशम् जगामपरमंलोकंसपत्नीकोद्विजोत्तमः २४ योगिना

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मपि दुःखापं याजकानां तु तत्कृतः यत्र गत्वा न शोचंति वसंतो हरिसन्निधौ २५ तत्रत्यं स त्वमासाद्य सपत्नीको भुवं गतः स एव दृढधन्वा त्वं
प्रथितः पृथिवीपतिः २६ पुरुषोत्तममासस्य सेवनात्सकलर्द्धिभाक् महिषी यं पुरा राजन् गौतमी पतिदेवता २७ एतत्ते सर्वमाख्यातं पृष्ट
वानसि यन्मम शुकस्तु तव भूपाल पूर्वजन्मनि यः स्मृतः २८ शुकदेव इति ख्यातो हरिणा यो नु जीवितः द्वादशाब्द सहस्रायुर्भुक्त्वा वैकुं
ठमेयिवान् २९ स एवारण्यसरसि वटवृक्षं समाश्रितः त्वामेवागतमालोक्य पितरं पूर्वजन्मनः ३० हितानामुपदेष्टारं प्रत्यक्षं दैवतं मम संसार
सागरे मग्नं विषयव्यालदूषिते ३१ अत्यंत कृपयाविष्टश्चिंतयामास कीरजः न बोधयामि चेद्भूपं ममापि बंधनं भवेत् ३२ पुन्नाम नरकाद्य
स्त्रायते पितरं स्मृतः इति श्रुत्यर्थबोधोपि स्यादेवाद्यान्यथा मम ३३ तस्मादुपकरिष्यामि पितरं पूर्वजन्मनः अवधार्यैवमित्थं कीरजो
जीगदन्नृप ३४ इत्येतत्कथितं सर्वं यद्यत्पृष्टं त्वयानघ अतः परं गमिष्यामि सरयूं पापनाशिनीम् ३५ श्रीनारायण उवाच इत्येवं मथ
मजन्नृश्चरित्र मुक्त्वा भूपस्य प्रथितयशस्विनश्चिराय गच्छं तं मुनिमनुनीय राजराजः प्रावोचत्किमपि न मन्नगण्यपुण्यः ३६ इति
श्रीबृहन्नारदीयेपुराणे पुरुषोत्तममाहात्म्ये श्रीनारायणनारदसंवादे वाल्मीकिनोक्तदृढधन्वोपाख्याने पुरुषोत्तममाहात्म्यकथनं नामै-
कोनविंशतितमोऽध्यायः १९ सूत उवाच नारायणमुखाच्छ्रुत्वा प्राक्तनं दृढधन्वनः नातितृप्तमना विप्रा नारदः पृष्टवान्मुनिम् १
नारद उवाच किमुवाच महाराजो वाल्मीकिं मुनिसत्तमम् तन्मे वद विनीताय तपोधन सविस्तरम् २ श्रीनारायण उवाच शृणु नार
द वक्ष्येहं यदुक्तं दृढधन्वना अनुनीय महाप्राज्ञं वाल्मीकिं मुनिसत्तमं ३ दृढधन्वोवाच पुरुषोत्तममासोयं कथं कार्यो मुमुक्षुभिः की
दृशी कस्य पूजा च किं दानं को विधिर्मुने ४ एतत्सर्वं समाचक्ष्व सर्वलोकहिताय मे सर्वलोकहितार्थाय चरंति हि भवादृशाः ५ असौ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मासः स्वयंसाक्षाद्भगवान्पुरुषोत्तमः तस्मिन्कृते महत्पुण्यं त्वन्मुखात्संश्रुतं मया ६ पूर्वजन्मन्यहं भूत्वा स्कंदेवो ब्राह्मणोत्तमः विधिनाकृ
तवान्मासं हृत्वा पुत्रं मृतोत्थितम् ७ अजानतोपि मे ब्रह्मन्पुत्रशोकादचेतसः निराहारस्य सततं गतश्च पुरुषोत्तमः ८ तस्याप्येतत्फ
लं जातं शक्रदेवो मृतोत्थितः अनुभूतमिमं मासं संसेवे हरिणोदितः ९ इह जन्मनि तत्सर्वं विस्मृतं मे तपोधन एतत्पूजाविधानं मे वद वि
स्तरतः पुनः १० वाल्मीकिरुवाच ब्राह्मे मुहूर्ते चोत्थाय परं ब्रह्म विचिंतयेत् ततो व्रजेन्नैर्ऋत्यां बृहत्तोदकभाजनः ११ ग्रामाद्दूरतरं
छन्नेत्पुरुषोत्तमसेवकः दिवासंध्यासु कर्णस्थब्रह्मसूत्र उदङ्मुखः १२ अंतर्धाय तृणैर्भूमिं शिरः प्रावृत्य वाससा वक्त्रं नियम्य यत्नेन नोष्ठी
वेन्नोच्छ्वसेदपि १३ कुर्यान्मूत्रपुरीषं च रात्रौ चेद्दक्षिणामुखः गृहीतशिश्नश्चोत्थाय गृहीतशौचमृत्तिकः १४ गंधलेपक्षयकरं कुर्याच्छौच
मतंद्रितः एका लिंगे गुदे पंच त्रिर्वामे दश चोभयोः १५ द्विस्सम पादयोश्चैव गार्हस्थ्यं शौचमुच्यते कृत्वा शौचं तु प्रक्षाल्य पादौ हस्तौ च मृज्ज
लैः १६ तीर्थे शौचं न कुर्वीत कुर्वीतोद्धृतवारिणा अरत्निद्वयसंचारि त्यक्त्वा कुर्यादनुद्धृते १७ पश्चात्तच्छोधयेत्तीर्थमशक्तश्चान्यथाहितत्
एवं शौचं प्रकुर्वीत पुरुषोत्तमसद्व्रती १८ ततः षोडश गंडूषान्प्रकुर्याद्द्वादशैव वा मूत्रोत्सर्गे तु गंडूषानष्टौ वा चतुरो गृही १९ उत्थाय नेत्रे-
प्रक्षाल्य दंतकाष्ठं समाहरेत् इमं मंत्रं समुच्चार्य दंतधावनमाचरेत् २० आयुर्बलं यशो वर्चः प्रजाः पशुवसूनि च ब्रह्म प्रज्ञां च मे-
धां च त्वं नो देहि वनस्पते २१ अपामार्गं बादरं वा द्वादशांगुलमव्रणम् कनिष्ठांगुलिवत्स्थूलं पर्वार्द्धे कृतकूर्चकम् २२ शुचिर्द्वादश गं
डूषैर्निषिद्धे भानुवासरे आचम्य प्रयतः सम्यक् प्रातःस्नानं समाचरेत् २३ स्नानादनंतरं तावत्तर्पयेत्तीर्थदेवताः समुद्रगानदीस्नानमुत्त
मं परिकीर्त्तितम् २४ वापीकूपतडागेषु मध्यमं कथितं बुधैः गृहे स्नानं तु सामान्यं गृहस्थस्य प्रकीर्त्तितम् २५ ततश्च वाससी शुद्धे शुक्ले

चपरिधायञ्च उत्तरीयंसदाधार्यंब्राह्मणेनविजानता २६ उपविश्यशुचौदेशेप्राङ्मुखोवाउदङ्मुखः भूत्वाबद्धशिखःकुर्याद्दंतजर्जु
नुभुजद्वयम् २७ सपवित्रेणहस्तेनकुर्यादाचमनक्रियाम् नोच्छिष्टंतत्पवित्रंतुभुक्तोच्छिष्टंतुवर्जयेत् २८ आचम्यतिलकंकुर्याद्गोपी
चंदनमृत्स्नया ऊर्ध्वपुंड्रंमृजुंसौम्यंदंडाकारंप्रकल्पयेत् २९ ऊर्ध्वपुंड्रंत्रिपुंड्रंवामध्येछिद्रंप्रकल्पयेत् निवसत्यूर्ध्वपुंड्रेतुश्रियासह
हरिःस्वयम् ३० त्रिपुंड्रेधूर्जटिःसाक्षादुमयासहसर्वदा विनाछिद्रंतुतत्पुंड्रंश्वनःपादसमंविदुः ३१ श्वेतंज्ञानकरंप्रोक्तंरक्तंव-
श्यकरंनृणाम् पीतंसर्वर्द्धिदंप्रोक्तमन्यत्तुपरिवर्जयेत् ३२ शंखचक्रादिकंधार्यंगोपीचंदनमृत्स्नया सर्वपापक्षयकरंपूजांगंप-
रिकीर्तितम् ३३ शंखचक्रादिचिन्हानिदृश्यंतेयस्यविग्रहे मर्त्योमर्त्योनविज्ञेयःसनित्यंभगवत्तनुः ३४ पापंस्मृकृतंरूपंप्रणश्य-
यतेतस्यदेहिनः शंखचक्रादिचिन्हानियोधारयतिनित्यशः ३५ नारायणायुधैर्नित्यंचिन्हितोयस्यविग्रहः पापकोटियुतस्या
पितस्यकिंकुरुतेयमः ३६ प्राणायाममतःकृत्वासंध्यावंदनमाचरेत् पूर्वसंध्यांसनक्षत्रामुपासीतयथाविधि ३७ गायत्रीम
भ्यसेत्तावद्यावदादित्यदर्शनम् सावित्रैरनघैर्मंत्रैरुपस्थायकृतांजलिः ३८ आत्मपादौतथाभूमौसंध्याकालेऽभिवादयेत् य
स्यस्मृत्येतिमंत्रेणयदूनंपरिपूरयेत् ३९ यस्तुसंध्यामुपासीतश्रद्धयाविधिवद्द्विजः नतस्यकिंचिद्दुःप्रापंत्रिषुलोकेषुविद्यते ४०
दिवसस्यादिमेभागेकृत्यमेतदुदीरितम् एवंकृत्वाक्रियांनित्यांहरिपूजांसमाचरेत् उपलिप्तेशुचौदेशेनियतोवाग्यतःशुचिः
वृत्तंवाचतुरस्त्रंवामंडलंगोमयेनतु ४२ विधायाष्टदलंकुर्यात्तंडुलैर्व्रतसिद्धये सौवर्णेराजतंताम्रंमृन्मयंस्फुटदंनवम् ४३ अव्रणंक
लशंशुद्धंस्थापयेन्मंडलोपरि तत्रोदकंसमापूर्यशुद्धतीर्थाहृतंशिवम् ४४ कलशस्यमुखेविष्णुःकंठेरुद्रःसमाश्रितः मूलेत

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्र्यस्थितोब्रह्मामध्येमातृगणाःस्मृताः कुक्षौतुसागराःसर्वेसप्तद्वीपावसुंधरा ऋग्वेदोथयजुर्वेदः सामवेदोह्यथर्वणः ४६ अंगैश्चस
हिताः सर्वेकलशंतुसमाश्रिताः एवंसंस्थाप्यकलशंनवतीर्थानियोजयेत् ४७ गंगागोदावरीचैववकावेरीचसरस्वती आयांतुम-
मशांत्यर्थंदुरितक्षयकारणात् ४८ ततःसंपूज्यकलशमुपचारैःसमंत्रकैः गंधाक्षतैश्चनैवेद्यैःपुष्पैस्तत्कालसंभवैः ४९ तस्योपरि
न्यसेत्पात्रंताम्रपीतांबरावृतम् तस्योपरिन्यसेद्धेमंराधयासहितंहरिम् ५० राधयासहितःकार्यःसौवर्णःपुरुषोत्तमः तस्यपूजा
प्रकर्त्तव्याविधिनाभक्तितत्परैः ५१ पुरुषोत्तममासस्यदैवतंपुरुषोत्तमः तस्यपूजाप्रकर्त्तव्यासंप्राप्तेपुरुषोत्तमे ५२ संसारसाग
रेमग्नमुत्तारयतियोध्रुवम् कोनसेवेततंलोकेमर्त्योमरणधर्मवान् ५४ पुनर्ग्रामाःपुनर्वित्तंपुनःपुत्राःपुनर्गृहम् पुनःशुभाशुभंकर्म
नशरीरंपुनःपुनः ५५ तद्रक्षितंतुधर्मार्थेधर्मोज्ञानार्थमेवहि ज्ञानेनसुलभोमोक्षस्तस्माद्धर्मंसमाचरेत् ५६ देहरूपस्यवृक्षस्यफ
लंधर्मःसनातनः धर्महीनस्तुयोदेहोनिःफलोवंध्यवृक्षवत् ५७ नमाताचसहायार्थेनकलत्रंसुतादयः नपितासोदरावित्तंधर्मस्ति
ष्ठतिकेवलम् ५८ जराव्याघ्रीवभयदाव्याधयःशत्रवोयथा आयुर्यातिप्रतिदिनंभग्नभांडात्पयोयथा ५८ तरंगतरलालक्ष्मीर्यौव
नंकुसुमोपमम् विषयाःस्वप्नविषयाइवसर्वेनिरर्थकाः ५९ चलंवित्तंचलंचित्तंचलंसंसारजंसुखम् एवंज्ञात्वाविरक्तःसन्धर्माभ्यास
परोभवेत् ६० अहिग्रस्तोहिनाभेकोमक्षिकामत्तुमिच्छति कालग्रस्तस्तथाजीवःपरपीडाधनाहृतः ६१ मृत्युग्रस्तायुषःपुंसःकिंसुखं
हर्षयत्यहो आघातनीयमानस्यवध्यस्येवनिरर्थकम् ६२ धर्मार्थंचयदाचित्तंनवित्तंसुलभंतदा यदावित्तंनचतदाचित्तंधर्मोन्मुखं
भवेत् ६३ चित्तवित्तेयदास्यातांसत्पात्रंनतदालभेत् एतत्त्रितयसंबंधोयदाकालेतुसंभवेत् ६४ अविचार्यतदाधर्मंयःकरोतिस

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

बुद्धिमान् वित्तप्राप्तुर्यसंसाध्यधर्माःसंतिसहस्रशः ६५ पुरुषोत्तमेस्वल्पा वित्तसाध्योधर्मोमहान्भवेत् स्नानंदानंकथायांच विष्णोः
स्मरणमेवच ६६ एतन्मात्रोपिसद्धर्मस्त्रायतेमहतोभयात् ६७ गंगैवतीर्थंस्मरएवधन्वीवित्तंतुविद्यैवगुणास्तुरूपम् मासेषुसर्वेषुत
थैवसाक्षान्मासोत्तमोयंपुरुषोत्तमो हि ६८ यद्यप्यसौनिंद्यतमःपुरासीत्सर्वेषुकृत्येषुमखादिकेषु तथापिसाक्षाद्भगवत्प्रसादात्त
न्नामनाम्नाभुविविश्रुतोभूत् ६९ यथाहस्तिपदेलीनंसर्वप्राणिपदंभवेत् धर्माःकलास्तथासर्वेविलीनाःपुरुषोत्तमे ७० यथाभरतरंगि
ण्यानसमाःसकलापगाः कल्पवृक्षेणनसमायथासकलपादपाः ७१ चिंतारत्नेनरत्नानिनसमानियथाक्वचि कामधेन्वायथाधेन्वोनराज्ञा
पुरुषाःसमाः ७२ नवेदैःसर्वशास्त्राणिपुण्यकालास्तथाखिलाः पुरुषोत्तममासेनसमोमासोनकर्हिचित् ७३ पुरुषोत्तममासस्यदेव
तंपुरुषोत्तमः तस्मात्संपूजयेद्भक्त्याश्रद्धयापुरुषोत्तमम् ७४ शास्त्रज्ञानिपुणंशुद्धंवैष्णवंसत्यवादिनम् विप्राचार्यमथाहूयपूजां
तेनप्रकल्पयेत् ७५ संसारसागरमतीवगभीरवेगमंतस्थमोहमदनादितिमिंगिलौघम् उल्लंघ्यगंतुमभिवांछतिभारतेस्मिन्सं
पूजयेत्सपुरुषोत्तममादिदेवम् ७६ इतिश्रीबृहन्नारदीयपुराणे० श्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेआन्हिककथनंना
मविंशतितमोध्यायः२० वाल्मीकिरुवाच अनंतोच्चारणंकृत्वाप्रतिमायास्ततःपरम् प्राणप्रतिष्ठांकुर्वीतत्वन्यथाधातुरेवसा १ प्र
तिमायाःकपोलौद्वौस्पृष्ट्वादक्षिणपाणिना प्राणप्रतिष्ठांकुर्वीततस्यांदेवस्यवैहरेः २ अकृतायांप्रतिष्ठायांप्राणानांप्रतिमासुच
यथापूर्वंतथाभागःस्वर्णादीनांनदेवता ३ अन्येषामपिदेवानांप्रतिमास्वपिपार्थिव प्राणप्रतिष्ठाकर्तव्यातस्यांदेवत्वसिद्धये ४ पुरु
षोत्तमबीजेनतद्विष्णोरित्यनेनच तथैवहृदयेंगुष्ठंदत्वाशम्भवच्चमंत्रवित् ५ एभिर्मंत्रैःप्रतिष्ठांतुहृदयेपिसमाचरेत् अस्यैप्रा–

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पु०मा णाः प्रतिष्ठंतु अस्यैप्रणाः क्षरंतु च ६ अस्यैदेवत्वसंख्यायैस्वाहेतियजुरीरयन् मूलमंत्रैरंगमंत्रैर्वैदिकैरित्यनेन च ७ प्राणप्रतिष्ठां
२६ सर्वत्रप्रतिमासु समाचरेत् अथवानाममंत्रैश्च चतुर्थ्यंतैः प्रयत्नतः ८ स्वाहांतैश्च प्रकुर्वीत तत्तद्देवाननुस्मरन् एवंप्राणान्प्रतिष्ठा-
प्यध्यायेच्छ्रीपुरुषोत्तमम् ९ श्रीवत्सवक्षसंशांतंनीलोत्पलदलच्छविम् त्रिभंगललितंध्यायेत्सराधापुरुषोत्तमम् १० देशकालौ स
मुल्लिख्यनियतोवाग्यतःशुचिः षोडशैरुपचारैश्च पूजयेत्पुरुषोत्तमम् ११ आगच्छदेवदेवेशश्रीकृष्णपुरुषोत्तम राधयासहितश्चा
त्र गृहाणपूजनंमम १२ श्रीराधिकासहितपुरुषोत्तमायनमः आवाहनंसमर्पयामि इत्यावाहनम् नानारत्नसमायुक्तंकार्त्तस्वरविभूषि
तम् आसनंदेवदेवेशगृहाणपुरुषोत्तम १३ श्रीराधा० आसनं० गंगादिसर्वतीर्थेभ्योमयाप्रार्थनयाहृतम् तोयमेतत्सुखस्पर्शंपा-
द्यार्थंप्रतिगृह्यताम् १४ इतिपाद्यम् नंदगोपगृहेजातोगोपिकानंदहेतवे गृहाणार्घ्यंमयादत्तंराधयासहितोहरे १५ इत्यर्घ्यम् गंगा
जलंसमानीतंसुवर्णकलशेस्थितम् आचम्यतांहृषीकेशपुराणपुरुषोत्तम १६ इत्याचमनम् कार्यंमेसिद्धिमायातुपूजितेत्वयिधात
रि पंचामृतैर्मयानीतैराधिकासहितोहरे १७ इतिस्नानम् पयोदधिघृतंगव्यंमाक्षिकंशर्करातथा गृहाणेमानिद्रव्याणिराधिकानंद
दायक १८ इतिपंचामृतस्नानं योगेश्वरायदेवाय गोवर्द्धनधरायच यज्ञानांपतयेनाथ गोविंदायनमोनमः १९ गंगाजलसमंशीतंन
दीतीर्थसमुद्भवम् स्नानंदत्तंमयाकृष्णगृह्यतांनंदनंदन २० इतिपुनःस्नानम् पीतांबरयुगंदेवसर्वकामार्थसिद्धये मयानिवेदितं
भक्त्यागृहाणसुरसत्तम २१ इतिवस्त्रम् आचमनम् दामोदरनमस्तेस्तुत्राहिमांभवसागरात् ब्रह्मसूत्रंसोत्तरीयंगृहाणपुरुषो २६
त्तम २२ उपवीतं आचमनं श्रीखंडंचंदनंदिव्यंगंधाढ्यंसुमनोहरम् विलेपनंसुरश्रेष्ठप्रीत्यर्थंप्रतिगृह्यताम् २३ चंदनं अक्षतास्तु

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सूरश्रेष्ठकुंकुमाक्ताः सुशोभिताः मयानिवेदिताभक्त्यागृहाणपुरुषोत्तम २४ इत्यक्षतान् माल्यादीनिसुगंधीनिमालत्यादीनिवैप्र
भो मयाहृतानिपूजार्थंपुष्पाणिप्रतिगृह्यताम् २५ इतिपुष्पाणि ततोंगपूजा नंदात्मजोयशोदायास्तनयः केशिसूदनः भूभारो
त्तारकश्चैवत्वनंतोविष्णुरूपधृक् २६ प्रद्युम्नश्चानिरुद्धश्च श्रीकंठः सकलास्त्रधृक् वाचस्पतिः केशवश्चसर्वात्मेतिचनामतः २७ पादौ
गुल्फौतथाजानूजघनेचकटीतथा मेढ्रंनाभिंचहृदयंकंठंबाहूमुखंतथा २८ नेत्रेशिरश्चसर्वांगंविश्वरूपिणमर्चयेत् पुष्पाण्या
दायक्रमशश्चतुर्थ्यंतैर्जगत्पतिम् २९ प्रत्यंगपूजांकृत्वातुपुनश्चकेशवादिभिः चतुर्विंशतिमंत्रैश्चचतुर्थ्यंतैश्चनामभिः ३० पु
ष्पमादायप्रत्येकंपूजयेत्पुरुषोत्तमम् ३१ वनस्पतिरसोदिव्योगंधाढ्योगंधउत्तमः आघ्रेयः सर्वदेवानांधूपोयंप्रतिगृह्यताम्
३२ इतिधूपं त्वंज्योतिः सर्वदेवानांतेजसांतेजउत्तमम् आत्मज्योतिः परंधामदीपोयंप्रतिगृह्यताम् ३३ इतिदीपम् नैवेद्यंगृ
ह्यतांदेवभक्तिंमेह्यचलांकुरु ईप्सितंमेवरंदेहिपरत्रचपरांगतिम् ३४ इतिनैवेद्यम् मध्येपानीयं उत्तरापोशनं गंगाजलंसमा
नीतंसुवर्णकलशेस्थितम् आचम्यतांहृषीकेशत्रैलोक्यव्याधिनाशन ३५ इत्याचमनम् इदंफलंमयादेवस्थापितंपुरतस्त
व तेनमेसफलावाप्तिर्भवेज्जन्मनिजन्मनि ३६ इतिश्रीफलम् गंधकर्पूरसंयुक्तंकस्तूर्यादिसुवासितम् करोद्वर्तनकंदेवगृहा
णपरमेश्वर ३७ इतिकरोद्वर्तनम् पूगीफलसमायुक्तंसकर्पूरंमनोहरम् भक्त्यादत्तंमयादेवतांबूलंप्रतिगृह्यताम् ३८ तांबूलं
हिरण्यगर्भगर्भस्थंहेमबीजंविभावसोः अनंतपुण्यफलदमतःशांतिंप्रयच्छमे ३९ इतिदक्षिणाम् शारदेंदीवरश्यामंत्रिभंगं
ललिताकृतिम् नीराजयामिदेवेशंराधयासहितंहरिम् ४० इतिनीराजनं रक्षरक्षजगन्नाथरक्षत्रैलोक्यनायक भक्तानुग्रहक–

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्तत्वंप्रदक्षिणांगृहाणमे ४१ इतिप्रदक्षिणाम् यज्ञेश्वरायदेवायतथायज्ञोद्भवायच यज्ञानांपतयेनाथगोविंदायनमोनमः ४२
इतिमंत्रपुष्पम् विश्वेश्वरायविश्वायतथाविश्वोद्भवायच विश्वस्यपतयेतुभ्यंगोविंदायनमोनमः ४३ इतिनमस्कारान् मंत्रही
नेतिमंत्रेणाक्षमाप्यपुरुषोत्तमम् स्वाहांतैर्नाममंत्रैश्चतिलहोमोदिनेदिने ४४ दीपः कार्यस्त्वखंडश्चयावन्मासंचसर्पिषा पुरु
षोत्तमस्यप्रीत्यर्थंसर्वार्थफलसिद्धये ४५ यस्यस्मृत्येतिमंत्रेणनमस्कृत्यजनार्दनम् यदूनंतत्तुसंपूर्णंविधायविचरेत्सुखम्
४६ इत्थंश्रीपुरुषोत्तमंनवघनश्यामंसराधंमुदासंप्राप्तेपुरुषोत्तमेवनितलेलब्ध्वाजनुर्मानवम् भक्त्यायःपरिपूजयेत्प्रति
दिनंकृत्वागुरुंवैष्णवंभुक्त्वाऽत्रसुखंसमस्तमतुलंपश्चात्सगच्छेत्परम् ४७ इतिश्रीबृहन्नारदीये॰श्रीनारायणनारदसं॰
हढधन्वोपाख्यानेपुरुषोत्तमपूजनविधिर्नामैकविंशोऽध्यायः २१ राजोवाच पुरुषोत्तमस्यनियमान्ब्रतिनोवदविस्त
रात् किंभोज्यंकिमभोज्यंवावर्ज्यावर्ज्यंतपोधन १ श्रीनारायणउवाच सएवंभगवान्पृष्टोभूभृतावाल्मिकोमुनिः पुंसां
निःश्रेयसार्थायतमाहबहुमानयन् २ वाल्मीकिरुवाच पुरुषोत्तममासेयेनियमाः परिकीर्तिताः तान्शृणुष्वमयारा
जन्कथ्यमानान्समासतः ३ हविष्यान्नंचभुंजीतप्रयतः पुरुषोत्तमे गोधूमाः शालयः सर्वाः सितामुद्गायवास्तिलाः ४ कलायकंगुनीवा
रावास्तुकंहिलमोचिकाः आर्द्रकंकालशाकंचमूलंकंदंचकर्कटीं ५ रंभासैंधवसामुद्रेलवणेदधिसर्पिषी पयोनुद्धृतसारंचपनसाम्र
हरीतकी ६ पिप्पलीजीरकंचैवनागरंचैवचिंचिणी क्रमुकंलवलीधात्रीफलान्यगुडमैक्षवम् ७ अतैलपक्वंमुनयोहविष्यंप्रवदंतिच २७
हविष्यभोजनंनृणामुपवाससमंविदुः ८ सर्वामिषाणिमांसंचक्षौद्रंसौवीरकंतथा राजमाषादिकंचैवराजिकामादकंतथा ९ द्विदलंति

लतैलंचतथान्नंशल्यदूषितम् भावदुष्टंक्रियादुष्टंशब्ददुष्टंचवर्जयेत् १० परान्नंचपरद्रोहंपरदारागमंतथा तीर्थंविनाप्रयाणंचप
रदेशंपरित्यजेत् ११ देववेदद्विजानांचगुरुगोव्रतिनांतथा स्त्रीराजमहतांनिंदांवर्जयेत्पुरुषोत्तमे १२ आण्यंगमामिषंचूर्णंफलेजंबी
रमामिषम् धान्येमसूरिकाप्रोक्ताअन्नंपर्युषितंतथा १३ अजागोमहिषीदुग्धादन्यदुग्धादिचामिषम् द्विजक्रीतारसाःसर्वेलवणंभू
मिजंतथा १४ ताम्रपात्रस्थितंगव्यंजलंचर्मणिसंस्थितम् आत्मार्थंपाचितंचान्नमामिषंतद्बुधैःस्मृतम् १५ ब्रह्मचर्यमधःशय्यांपत्रा
वल्यांचभोजनम् चतुर्थकालाहारंचप्रकुर्यात्पुरुषोत्तमे १६ रजस्वलांत्यजम्लेच्छपतितैर्व्रात्यकैःसह द्विजद्विड्देवबाह्यैश्चनवदेत्पुरुषोत्तमे १७
एभिर्दृष्टंचकाकैश्चसूतकान्नंचयद्भवेत् द्विःपाचितंचदग्धान्नंनैवाद्यात्पुरुषोत्तमे १८ पलांडुंलशुनंमुस्ताछत्राकंगृंजनंतथा नालिकंमूल
कंशिग्रुंवर्जयेत्पुरुषोत्तमे १९ एतानिवर्जयेन्नित्यंव्रतीसर्वव्रतेष्वपि कृच्छ्रादींश्चापिकुर्वीतस्वशक्त्याविष्णुतुष्टये २० कूष्मांडंबृहतींचैवतरुणी
मूलकंतथा श्रीफलंचकलिंगंचफलंधात्रीफलंतथा २१ नारिकेलमलाबुंचपटोलंबदरीफलम् चर्मवृंताजिकंवल्लीशाकंतुजलजंतथा २२
शाकान्येतानिवर्ज्यानिक्रमात्प्रतिपदादिषु धात्रीफलंरवौनद्द्वर्जयेत्सर्वदागृही २३ यद्यद्वोवर्जयेत्किंचित्पुरुषोत्तमप्रीतये तत्पुनर्ब्राह्म
णेदत्वाभक्षयेत्सर्वदैवहि २४ कुर्यादेतांश्चनियमान्व्रतीकार्तिकमाघयोः नियमेनविनाराजन्फलंनैवाप्नुयाद्व्रती २५ उपोषणेनकर्त्त-
व्यःशक्तिश्चेत्पुरुषोत्तमः अथवाघृतपानंचपयःपानमयाचितम् २६ फलाहारादिवाकार्यंयथाशक्त्याव्रतार्थिना व्रतभंगोयथानस्यात्त-
थाकार्यंविचक्षणैः २७ पुण्येन्हिमानरुत्थाय कृत्वापूर्वाह्णिकाःक्रियाः गृह्णीयान्नियमंभक्त्याश्रीकृष्णंचहृदिस्मरन् २८ उपवासस्यनक्त
स्यचैककृद्भुक्तस्यभूपते एकंचनिश्चयंकृत्वाव्रतमेतत्समाचरेत् २९ श्रीमद्भागवतंभक्त्याश्रोतव्यंपुरुषोत्तमे तत्पुण्यंवचसावक्तुंविधातापि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नशक्नुयात् ३० शालिग्रामार्च्चनं कार्यं मासेश्रीपुरुषोत्तमे तुलसीदललक्षेणतस्यपुण्यमनंतकम् ३१ यथोक्तव्रतिनं दृष्ट्वामासेश्रीपुरुषोत्तमे
यमदूताःपलायंतेसिंहं दृष्ट्वायथागजाः ३२ एतन्मासव्रतं राजनृश्रेष्ठंक्रतुशतादपि क्रतुंकृत्वाप्नुयात्स्वर्गंगोलोकंपौरुषोत्तमे ३३ पृथिव्यांया
नितीर्थानिक्षेत्राणिसर्वदेवताः तद्देहेतानितिष्ठंतियःकुर्यात्पुरुषोत्तमम् ३४ दुःस्वप्नंचैवदारिद्र्यंदुष्कृतंत्रिविधंचयत् तत्सर्वंविलयंयातिकृ
तेश्रीपुरुषोत्तमे ३५ पुरुषोत्तमसेवायांनिश्चलंहरिसेवकम् विघ्नाद्रक्ष्यंतिशक्राद्याःपुरुषोत्तमप्रीतये ३६ पुरुषोत्तमस्यव्रतिनोयत्रयत्र
वसंतिच भूतप्रेतपिशाचाद्यास्तत्रतिष्ठंतितदग्रतः ३७ एवंयोविधिनाराजन्कुर्याच्छ्रीपुरुषोत्तमम् सहस्रवदनोनालंतत्फलंवक्तुमंजसा
३८ श्रीनारायणउवाच पुरुषोत्तमंप्रियमसुपरमादरेणकुर्यादनन्यमनसापुरुषोत्तमंयः पुरुषोत्तमप्रियतमःपुरुषःसभूत्वापुरुषो
त्तमेनरमतेरसिकेश्वरेण ३९ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेपुरुषोत्त-
मव्रतनियमकथनंनामद्वाविंशोध्यायः २२ राजोवाच किंफलंदीपदानस्यमासेश्रीपुरुषोत्तमे तन्मेवदमुनिश्रेष्ठकृपयादीनवत्सल १
श्रीनारायणउवाच इत्थंविज्ञापितःप्राहवाल्मीकिर्मुनिसत्तमः प्रवृद्धहर्षोराजानंविनीतंप्रहसन्निव २ वाल्मीकिरुवाच शृणुष्वरा
जशार्दूलकथांपापप्रणाशिनीम् यांश्रुत्वायातिविलयंपापंपंचविधंमहत् ३ सौभाग्यनगरेराजाचित्रबाहुरितिश्रुतः सत्यसंधोमहाप्रा
ज्ञश्चासीच्छूरतरःपरः ४ सहिष्णुःसर्वधर्मज्ञःशीलरूपदयान्वितः ब्राह्मण्योभगवद्भक्तःकथाश्रवणतत्परः ५ स्वदारनिरतःशश्वत्
पशुपुत्रसमन्वितः चतुरंगबलोपेतःसमृद्ध्याधनदोपमः ६ तस्यभार्याचंद्रकलाचतुःषष्टिकलान्विता पतिव्रतामहाभागाभगवद्भ २८
क्तिसंयुता ७ तयासहमहीपालोबुभुजेमेदिनींयुवा विनाश्रीकृष्णादेवंसनैवजानातिदैवतम् ८ एकस्मिन्दिवसेराजाचित्रबाहुर्महीप

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

निः इक्ष्वाससमागतंदूराद्गस्त्यंमुनिपुंगवम् ९ प्रणम्यदंडवद्भूमौविधिनातमपूजयत् कल्पयित्वासनंभक्त्यातस्थौमुनिवराग्रतः १० विनयाव
नतोभूत्वाजगादमुनिसत्तमम् राजोवाच अद्यमेसफलंजन्मह्यद्यमेसफलंदिनम् ११ अद्यमेसफलंराज्यमद्यमेसफलंगृहम् यस्त्वंसमा
गतोमेद्यगृहेश्रीकृष्णसेवकः १२ मुक्तोहंपापसंघाताद्यत्त्वयाहंनिरीक्षितः तुभ्यंसमर्पितंराज्यंगजाश्वरथसंयुतम् १३ वैष्णवोसिमुनिश्रेष्ठ
नास्त्यदेयंमयातव मेरुतुल्यंभवेत्स्वल्पंवैष्णवायसमर्पितम् १४ कपर्दिकाप्रमाणंतुव्यंजनंवान्नमुत्तमम् नयच्छतिदिनेयस्तुवैष्णवाय
द्विजन्मने १५ तद्दिनंविफलंतस्यकथितंवेदपारगैः विष्णुभक्ताश्चयेकेचित्सर्वेपूज्याद्विजातयः १६ तेषांसंभावनाकार्यावाङ्मनःकायकर्म
भिः कथितंममगर्गेणगौतमेनक्रतुना १७ तावत्प्रभावतारणांयावन्नोदयतेरविः तावदन्येद्विजन्मानोयावन्नायातिवैष्णवः १८
अगस्त्यउवाच चित्रबाहोमहाभागधन्यस्त्वंसांप्रतंनृप इमाधन्याःप्रजाःसर्वायस्त्वंरक्षसिवैष्णवः १९ तस्मिन्राष्ट्रेनवस्तव्यंयस्यराजान
वैष्णवः वरोवासोवनेशून्येनतुराष्ट्रेह्यवैष्णवे २० चक्षुर्हीनोयथादेहःपतिहीनायथाप्रिया निरक्षरोयथाविप्रस्तथाराष्ट्रमवैष्णवम् २१ दं
तहीनोयथाहस्तीपक्षहीनोयथाखगः द्वादशीदशमीविद्धातथाराष्ट्रमवैष्णवम् २२ दर्भहीनायथासंध्यातिलहीनंचतर्पणम् हृत्यर्थदेवसे
वाचतथाराष्ट्रमवैष्णवम् २३ सकेशाविधवायद्वद्वतंस्नानविवर्जितम् शूद्रश्चब्राह्मणीगामीतथाराष्ट्रमवैष्णवम् २४ सराजाप्रोच्यतेसाद्भिर्यः
श्रीकृष्णपदाश्रयः तद्राष्ट्रंवर्द्धतेनित्यंसुखीभवतितत्प्रजा २५ दृष्टिर्मेसफलाराजन्यन्मयात्वंनिरीक्षितः अद्यमेसफलावाणीह्यच्युतेयत्त्वया
सह २६ इदंराज्यंत्वयाराजन्प्रकर्त्तव्यंममाज्ञया प्रतिष्ठितोमयाराज्येगमिष्याम्यस्तुस्वस्तिते २७ श्रीनारायणउवाच इत्युक्त्वागंतुकामंतम
गस्त्यंमुनिपुंगवम् ननामपरयाभक्त्यामहिषीसापतिव्रता २८ अगस्त्यउवाच अवैधव्यंसदानेस्तुभक्त्याभजपतिंशुभे इदानेस्तुसदाम

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

न्निः श्रीगोपीजनवल्लभे २९ इत्थमाशीर्ददानंतंभूयःप्राह महीपतिः कृतांजलिपुटोभूत्वाविनयानतकंधरः ३० चित्रबाहुरुवाच विपुलामेकथं
लक्ष्मीः कथंराज्यमकंटकम् पतिव्रताकथंपत्नीकिंकृतंसुकृतंमया ३१ एतन्मेब्रूहिविप्रेंद्रत्वाहंशरणंगतः करस्थामलकवत्सर्वंजानासित्वंमु
नीश्वर ३२ श्रीनारायणउवाच इत्थमावेदितोराज्ञात्वगस्त्योमुनिपुंगवः समाहितमनाभूत्वाजगादनृपसत्तमम् ३३ अगस्त्यउवाच
मयाविलोकितंसर्वंप्राक्तनंचरितंतव तत्सर्वंकथयाम्यद्यसेतिहासंपुरातनम् ३४ चमत्कारपुरेरम्येमणिग्रीवाभिधानभृत् त्वमभूःशूद्रजा
तीयोजीवहिंसापरायणः ३५ नास्तिकोदुष्टचारित्रःपरदारप्रधर्षकः कृतघ्नोदुर्विनीतश्चशिष्टाचारविवर्जितः ३६ यात्वियंभवतोभार्यापूर्व
जन्मनिसुंदरी कर्मणामनसावाचा पतिसेवापरायणा ३७ पतिव्रतामहाभागाधर्मनिष्ठामनस्विनी भावंनकुरुतेदुष्टंत्वोपरिकदाचन ३८
ज्ञातिभिस्त्वंपरित्यक्तोबंधुभिःपापकर्मकृत् राज्ञाक्रुद्धेनतेसर्वंगृहीतंधनमुत्तमम् ३९ ततोऽवशिष्टंयत्किंचित्गृहीतंज्ञातिभिस्तदा गते
द्रव्येधनाकांक्षानवासीद्विपुलातदा ४० क्षीयमाणेधनेसाध्वीनत्वामत्यजदुन्मनाः एवंतिरस्कृतःसर्वैर्गतवान्निर्जनंवनम् ४१ हत्वाजीवा
ननेकांश्चत्वंचकर्थात्मपोषणम् एवंवर्तयतस्तस्यपत्न्यासहमहीपते ४२ एकदाधनुरुद्यम्य मणिग्रीवोवनंगतः बहुव्यालमृगाकीर्णंमृगमांस
जिघृक्षया ४३ तस्मिन्निर्मानुषेरण्येमध्येमार्गंमहामुनिः उग्रदेवइतिख्यातोदिङ्मूढोविह्वलोभवत् ४४ तृषासंपीडितोत्यर्थंमध्यंदिनगते
रवौ तत्रैवपतितोराजन्मुमूर्षुरभवत्तदा ४५ तंदृष्ट्वातदयाजातादिग्भ्रष्टंदुःखितंद्विजम् उत्थाप्यतंद्विजन्मानंगृहीत्वास्वाश्रमंगतः ४६ दं
पतिभ्यांकृतासेवादुःखितस्यद्विजन्मनः उग्रदेवोमहायोगीमुहूर्तानंतरंतदा ४७ अवाप्यचेतनांतत्रविस्मयंसमजीगमत् तत्रस्थोहंकुत २९
श्चात्रकेनानीतोवनांतरम् ४८ श्रीनारायणउवाच मणिग्रीवोवदद्विप्रंरमणीयमिदंसरः अत्रास्तेशीतलंवारिपद्मिनीपुष्पवासितं ४९

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तत्रस्नात्वाजलेशीतेकृत्वापूर्वाह्णिकाःक्रियाः कुरुब्रह्मन्फलाहारंपिबवारिसुशीतलम् ५० सुखेनकुरुविश्रामंमयासंरक्षितोऽधुना
उत्तिष्ठत्वंमुनिश्रेष्ठप्रसादंकर्तुमर्हसि ५१ अगस्त्यउवाच लब्धसंज्ञस्तदाविप्रउग्रदेवोगतश्रमः मणिग्रीववचःश्रुत्वासमुत्तस्थौ
तृषातुरः ५२ मणिग्रीवंभृङ्गालबीजगामसरसीतटम् उपविष्टश्चित्रबाहोस्तत्तटेवटशोभिते ५३ विश्रम्यतत्क्षणंविप्रोवटच्छाया
मधिश्रितः स्नात्वानित्यविधिंकृत्वावासुदेवमपूजयत् ५४ देवान्पितॄंश्चसंतर्प्यपपौनीरंसुशीतलम् उग्रदेवस्ततःशीघ्रंवटमूलमुपा
श्रितः ५५ मणिग्रीवःसपत्नीकोऽनंनाममुनिसत्तमम् विनयेनाववदद्वाचमातिथ्यंकर्तुमुन्मनाः ५६ मणिग्रीवउवाच अस्मत्संतार
णायाद्यमदाश्रममुपागतः ब्रह्मंस्त्वद्दर्शनादेवपापंमेविलयंगतम् ५७ इत्युक्त्वातांप्रियामाहमणिग्रीवोमुदान्वितः अयिसुंदरिप
क्वानिस्वादूनियानियानिच ५८ तानिचूतफलानित्वंशीघ्रमानयमाचिरम् अन्यत्कंदादियत्किंचित्तदानयशुभानने ५९ निजनाथ
वचःश्रुत्वाफलान्यादायसुंदरी कंदादिकंचविप्राग्रेस्थापयामाससहर्षतः ६० मणिग्रीवःपुनर्वाक्यमुवाचमुनिसत्तमम् फलान्यंगीकुरु-
ब्रह्मन्कृतार्थौकुरुदंपती ६१ उग्रदेवउवाच त्वामहंनैवजानामिकस्त्वंभोकथयस्वमे अज्ञातस्यनभोक्तव्यंब्राह्मणेनविजानता ६२
मणिग्रीवउवाच शूद्रोहंद्विजशार्दूलमणिग्रीवाभिधानतः स्वजनैर्ज्ञातिवर्गैश्चपरित्यक्तःस्वबांधवैः ६३ इत्थंशूद्रवचःश्रुत्वाफला
हारमचीकरत् उग्रदेवःप्रसन्नात्माततोनीरमपीपिबत् ६४ ततोविप्रंसुखासीनंमणिग्रीवोवदद्वचः लालयंस्तत्पदांभोजयुगंस्वांकगतंमुहुः
मणिग्रीवउवाच क्वगंतव्यंमुनिश्रेष्ठकुतस्त्वंचेहकानने निर्जनेनिर्जलेदुष्टेहिंस्रजंतुसमाकुले ६६ उग्रदेवउवाच ब्राह्मणोहंमहा
भागप्रयागंगंतुमुत्सहे अधुनाज्ञातमार्गेणसंप्राप्तोदारुणेवने ६७ तत्रश्रांतस्तृषाक्रांतोमुमूर्षुरभवत्क्षणात् जीवितंमेत्वयादत्तंब्रूहिकिं

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तेददाम्यहम् ६८ अरण्यंकेनदुःखेनदंपतीभ्यांसमाश्रितम् तद्दुःखमपनेष्यामिमणिग्रीववदस्वमे ६९ अगस्त्यउवाच इत्युग्रदेव
वचनंललितंनिशाम्यपत्न्याःसमक्षमनुनीयमुनीश्वरंतम् दारिद्र्यसागरतितीर्षुरसौस्वकीयंवृत्तांतमाहनिजकर्मविपाकमुग्रम् ७०
इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेत्रयोविंशोध्यायः २३ मणिग्रीवउवाच चमत्कार
पुरेरम्येविद्वज्जनसमाकुले ममवासोभवत्तत्रधर्मपत्न्यासहद्विज १ धनाढ्यस्यपवित्रस्यपरोपकृतिशालिनः कदाचिद्दैवयोगेनदुर्बुद्धिः
समपद्यत २ निजधर्मपरित्यागःकृतोमेदुष्टबुद्धिना परस्त्रीसेवनंनित्यमपेयंपीयतेस्मह ३ चौर्यहिंसापरश्चाहंपरित्यक्तःस्वबंधुभिः
बहुकुलेनभूपेनमद्गृहंलुठितंतदा ४ अवशिष्टंचयत्किंचित्गृहीतंबंधुभिर्धनम् एवंतिरस्कृतःसर्वैर्वनवासमचीकरम् ५ कृत्वाजी
ववधंनित्यंजीवेयंभार्ययासह एतस्मिन्विपिनेघोरेवसतोमेदुरात्मनः ६ कुरुष्वानुग्रहंब्रह्मन्पापयुक्तस्यसांप्रतम् प्राचीनपुण्यपुंजे
नसंप्राप्तोसिगहनेभवान् ७ त्वामहंशरणंयातःसपत्नीकोमहामुने उपदेशप्रसादेनकृतार्थंकर्त्तुमर्हसि ८ येनमेतीव्रदारिद्र्यंविलयंया
तितत्क्षणात् अतुलंवैभवंलब्ध्वाविचरामियथासुखम् ९ उग्रदेवउवाच कृतार्थोसिमहाभागयदातिथ्यंकृतंमम अतस्तेभाविक
ल्याणंसपत्नीकस्यसांप्रतम् १० विनाव्रतैर्विनातीर्थैर्विनादानैरयत्नतः दारिद्र्यंतेलयंयातितथानिर्धारितंमया ११ अतःपरंतृतीयो
स्तिमासःश्रीपुरुषोत्तमः भवद्भ्यांतत्रविधिनादंपतीभ्यांप्रयत्नतः १२ कर्त्तव्यंदीपदानंचपुरुषोत्तमप्रीतये तेनतेतीव्रदारिद्र्यंस
मूलंनाशमेष्यति १३ तिलतैलेनकर्त्तव्यःसर्पिषावैभवेसति तयोर्मध्येनकिंचित्तेकाननेवसतोऽधुना १४ इंगुदीजेनतैलेनदीपः
कार्यस्त्वयानघ यावन्मासंसनियमंमणिग्रीवस्त्रियासह १५ अस्मिन्सरोवरेस्नात्वासहपत्न्यानिरंतरम् एवमेवहिकर्त्तव्यंमासमा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्वंत्वयावने १६ अयमेवोपदेशस्तु सपत्नीकायमेकृतः सदातिथ्यप्रसन्नेनमयानिगमनिश्चितम् १७ अन्यथादीपदानांहिरमावृद्धि
करंनृणाम् विधिनाक्रियमाणंचेत्किंपुनःपुरुषोत्तमे १८ वेदोक्तानिचकर्माणिदानानिविविधानिच पुरुषोत्तमदीपस्यकलांनार्हंति-
षोडशीम् १९ तीर्थानिसकलान्येवशास्त्राणिसकलानिच पुरुषोत्तमदीपस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् २० योगोज्ञानंतथासांख्यंतंत्रा
णिसकलान्यपि पुरुषोत्तमदीपस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् २१ कृच्छ्रचांद्रायणादीनिव्रतानिनिखिलानिच पुरुषोत्तमदीपस्यकलां
नार्हंतिषोडशीम् २२ वेदाभ्यासोगयाश्राद्धंगोमतीतटसेवनम् पुरुषोत्तमदीपस्य० २३ उपरागसहस्राणिव्यतीपातशतानिच पुरु
षोत्तम० २४ कुर्वादिक्षेत्रवर्षाणिदंडकादिवनानिच पुरुषोत्तम० २५ एतद्दुर्लभं वत्सनाख्येयं यस्यकस्यचित् धनधान्यपशुभ्रातपु
त्रपौत्रयशस्करम् २६ वंध्यावंध्यत्वशमनमवैधव्यकरंस्त्रियाः राज्यदंराज्यभ्रष्टस्यचिंतितार्थकरंनृणाम् २७ कन्याविंदेतभर्त्तारंगुणिनंचि
रजीविनम् कांतार्थीलभतेकांतांसुशीलांचपतिव्रताम् २८ विद्यार्थीलभतेविद्यांसुसिद्धिंसिद्धिकामुकः कोशकामोलभेत्कोशंमोक्षार्थीमो
क्षमाप्नुयात् २९ विनाविधिंविनाशास्त्रंयःकुर्यात्पुरुषोत्तमे दीपंतुयत्रकुत्रापिकामितंसर्वमाप्नुयात् ३० किंपुनर्विधिनावत्सदीपंकुर्यात्प्रयत्न-
तः तस्माद्दीपःप्रकर्त्तव्योमासेश्रीपुरुषोत्तमे ३१ एतदुक्तंमयातेद्यतीव्रदारिद्र्यनाशनम् स्वस्तितेस्तुगमिष्यामिसंतुष्टःसेवयातव ३२ अ
गस्त्यउवाच इत्युक्त्वाविप्रवर्योसौप्रयागंसंजगामह द्विभुजंमुरलीहस्तंमनसाश्रीहरिंस्मरन् ३३ अनुगत्वाग्रदेवंतंक्रियन्मासांनिजाश्र
मात् पुनरावव्रतुर्नत्वादंपतीहृष्टमानसौ ३४ आसाद्यस्वाश्रमंभक्त्यापुरुषोत्तममानसौ निन्यतुर्मासयुगलंद्विजभक्तिपरायणौ ३५ गते-
मासद्वयेश्रीमानागतःपुरुषोत्तमः तौतस्मिंश्चक्रतुर्दीपंगुरुभक्तिपरायणौ ३६ इंगुदीजनतैलेनवैभवार्थमतंद्रितौ एवंतयोःकृतवतोर्ज

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

गामपुरुषोत्तमः ३७ उग्रदेवप्रसादेनविनिर्धूतमनोमलौ कालस्यवशमापन्नौपुरंदरपुरींगतौ ३८ तत्रत्वंभोगमासाद्यपृथिव्यांभारता-
जिरे उग्रदेवप्रसादेनवरंजनुरवापतुः ३९ वीरबाहुकृतस्त्वंचचित्रबाहुरितिश्रुतः पूर्वस्मिन्योमणिग्रीवोमृगहिंसापरायणः ४० इयंचं
द्रकलानाम्नीमहिषीयाधुनातव सुंदरीतिसमाख्यातापुनर्जनुषितेंऽगना ४१ पातिव्रत्येनधर्मेणतवाधांगार्द्धहारिणी पतिव्रताहि-
यानारीपतिपुण्यार्द्धभागिनी ४२ कृतेनदीपदानेनमासेश्रीपुरुषोत्तमे इंगुदीजेनतैलेनतवराज्यमकंटकम् ४३ किंपुनःसर्पिषादीपं
तिलतैलेनवापुनः यःकरोतिद्युखंडवैमासेश्रीपुरुषोत्तमे ४४ पुरुषोत्तमदीपस्यफलमेतन्नसंशयः किंपुनश्चोपवासाद्यैश्चरतःपुरु
षोत्तमम् ४५ वाल्मीकिरुवाच चित्रबाहुचरितंपुरातनंसन्निरूप्यकलशोद्भवोमुनिः सत्कृतिंसमधिगम्यतत्कृतामक्षयाशिष
मुदीर्यनिर्ययौ ४६ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपुराणेपुरुषोत्तममाहात्म्येश्रीनारायणनारदसंवादेदृढधन्वोपाख्यानेदीपमाहात्म्यक
थनंनामचतुर्विंशोऽध्यायः २४ दृढधन्वोवाच अथसम्यग्वदब्रह्मन्नुद्यापनविधिंमुने पुरुषोत्तममासीयव्रतिनांकृपयानृ-
णाम् १ वाल्मीकिरुवाच समासतःप्रवक्ष्यामिमासेश्रीपुरुषोत्तमे उद्यापनविधिंसम्यक्व्रतसंपूर्णहेतवे २ कृष्णपक्षेचतुर्दश्यां
नवम्यांपुरुषोत्तमे अष्टम्यांवाथकर्त्तव्यमुद्यापनमुदीरितम् ३ यथालब्धोपहारेणमासेश्रीपुरुषोत्तमे पुण्येस्मिन्प्रातरुत्थायकृ
त्वापूर्वाह्निकाःक्रियाः ४ समाहितमनाभूत्वात्रिंशाद्द्विजान्निमंत्रयेत् सपत्नीकान्सदाचारान्विष्णुभक्तिपरायणान् ५ यथाशक्त्य
थवासप्तपंचवित्तानुसारतः ततोमध्यान्हसमयेद्रोणमानेनभूपते ६ तदर्द्धेनतदर्द्धेननिजशक्त्यनुसारतः पंचधान्येनकुर्वीतस ३१
र्वतोभद्रमुत्तमम् ७ चत्वारःकलशाःस्थाप्याहैमावाराजताःशुभाः ताम्रावामृन्मयाःशुद्धा अव्रणामंडलोपरि ८ चतुर्दिक्षुचतु

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

व्यूहप्रीतयेश्रीफलान्विताः सद्वस्त्रवेष्टितानागवल्लीदलसमन्विताः ९ वासुदेवंहलधरंप्रद्युम्नंदेवमुत्तमम् अनिरुद्धंचतुर्थंचस्थापयेत्क
लशेषुच १० पुरुषोत्तममवतारंभेस्थापितंपुरुषोत्तमम् सराधंदेवदेवेशंकलशेन समन्वितम् ११ ततआनीयतन्मध्येमंडलोपरिविन्यसे
त् आचार्यंवैष्णवंकृत्वावेदवेदांगपारगम् १२ विप्राश्चत्वारएवात्रवरणीयाजपार्थिना द्वेद्वेवस्त्रेचदातव्येहस्तमुद्रादिसंयुते १३ आचार्यं
समलंकृत्यवस्त्रभूषादिभिर्मुदा ततोदेहविशुद्ध्यर्थंप्रायश्चित्तंसमाचरेत् १४ ततःपूर्वोक्तविधिनापूजाकार्यासहस्त्रिया चतुर्व्यूहजपः
कार्योवृतैर्विप्रैश्चतुर्विधः १५ चतुर्दिक्षुप्रकर्तव्यादीपाश्चत्वारउद्धृताः अर्घदानंततःकार्यंनारिकेलादिभिःक्रमात् १६ पंचरत्नसमायु
क्तैर्जानुभ्यांसक्तभूतलः स्वपाणिपुटमध्यस्थैर्यथालब्धैःफलैःशुभैः १७ श्रद्धाभक्तिसमायुक्तःसपत्नीकोमुदान्वितः अर्घंदद्यात्प्रहृ
ष्टेनमनसाश्रीहरिंस्मरन् १८ अर्घमंत्रः देवदेवनमस्तुभ्यंपुराणपुरुषोत्तम गृहाणार्घ्यंमयादत्तंराधयासहितोहरे १९ वंदेनवघनश्या
मंद्विभुजंमुरलीधरम् पीतांबरधरंदेवंसराधंपुरुषोत्तमम् २० एवंभक्त्याहरिंनत्वासराधंपुरुषोत्तमम् चतुर्थ्यंतैर्नाममंत्रैस्तिलहोमं
चकारयेत् २१ ततस्तदंतेतन्मंत्रैःकार्यंतर्पणमार्जने नीराजयेत्ततोदेवंसराधंपुरुषोत्तमम् २२ अथनीराजनमंत्रः नीराजयामिदेवे-
शमिंदीवरदलच्छविम् राधिकारमणंप्रेम्णाकोटिकंदर्पसुंदरम् २३ अथध्यानम् अंतर्ज्योतिरनंतरत्नरचितेसिंहासनेसंस्थितंवंशी-
नादविमोहितव्रजवधूवृंदावनेसुंदरम् ध्यायेद्राधिकयासकौस्तुभमणिप्रद्योतितोरस्थलंराजद्रत्नकिरीटकुंडलधरंप्रत्यग्रपीतां
बरम् २४ ततःपुष्पांजलिंदत्वाराधिकासहितेहरौ नमस्कारंप्रकुर्वीतसाष्टांगंगृहिणीयुतः २५ नौमिनवघनश्यामंपीतवाससमच्युतम् श्रीव
त्समासितोरस्कंराधिकासहितंहरिम् २६ पूर्णपात्रंततोदद्याद्ब्राह्मणेसहिरण्यकम् आचार्यायततोदद्याद्दक्षिणांविपुलांमुदा २७ आचार्यंतो

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

षयेद्भक्त्याथवस्त्रैराभरणैरपि सपत्नीकंततोदद्याद्दत्विग्भ्योदक्षिणांपराम् २८ धेनुरेकाप्रदातव्यासुशीलाचपयस्विनी सचैलाचसवत्साचघं
टाभरणभूषिता २९ ताम्रपृष्ठीहेमशृंगीसरौप्यखुरभूषिता घृतपात्रंततोदद्याच्चिलपात्रंतथैवच ३० उमामहेश्वरंदद्याद्दंपत्योः परिधाप
कम् पदमष्टविधंदद्यादुपानद्युगुलंतथा ३१ श्रीमद्भागवतंदद्याद्वैष्णवायद्विजन्मने शक्तिश्चेन्नविलंबेनचलमायुर्विचारयन् ३२ श्रीमद्भाग
वतंसाक्षाद्भगवद्रूपमद्भुतम् योदद्याद्वैष्णवायैवपंडितायद्विजन्मने ३३ सकोटिकुलमुद्धृत्याप्सरोगणासेवितः विमानमधिरूढोतिगोलोकं
योगिदुर्लभम् ३४ कन्यादानसहस्राणि वाजपेयशतानिच सधान्यक्षेत्रदानानितुलादानानियानिच ३५ महादानानियान्यत्रैछंदोदानानिया
निच श्रीभागवतदानस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् ३६ तस्माद्यत्नेनतद्देयंवैष्णवायद्विजन्मने संभूष्यवस्त्रभूषाभिर्हैमसिंहासनस्थितं ३७
कांस्यानिसंपुटान्येवत्रिंशद्देयानिसर्वथा त्रिंशत्त्रिंशदपूपैश्चमध्येसंपूरितानिच ३८ मत्यपूपंतुयावंतिछिद्राणिपृथिवीपते तावद्वर्षसहस्रा
णिवैकुंठेवसतेनरः ३९ ततः प्रयातिगोलोकंनिर्गुणंयोगिदुर्लभम् यद्गत्वाननिवर्त्तंतेज्योतिर्धामसनातनम् ४० सार्द्धप्रस्थद्वयंकांस्य
संपुटंपरिकीर्तितम् निर्धनेनयथाशक्त्याकार्याणिव्रतपूर्तये ४१ अथवापूपसामग्रीमपक्वांसफलांपराम् तत्राधायप्रदेयानिपुरु
षोत्तमप्रीतये ४२ निमंत्रितानांविप्राणांसस्त्रीकाणांनराधिप संकल्पंचप्रकुर्वीतपुरुषोत्तमसन्निधौ ४३ अथप्रार्थना श्रीकृष्णजगदा
धारजगदानंददायक ऐहिकामुष्मिकान्कामान्निखिलान्पूरयाशुमे ४४ इतिसंप्रार्थ्यगोविंदंभोजयेद्ब्राह्मणान्मुदा सपत्नीकान्
सदाचारान्संस्मरन्पुरुषोत्तमम् ४५ संपूज्यविधिवद्भक्त्याभोजयेत्घृतपायसैः विप्ररूपंहरिंस्मृत्वास्त्रीरूपांराधिकांस्मरन् ४६ भो
जनस्यतुसंकल्पमात्रेरहितविधिनाव्रती द्राक्षाभिः कदलीभिश्चचूतैश्चविविधैरपि ४७ घृतपाचितपक्वान्नैः शुभैश्चमाषकैर्वटैः शर्क

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

राघृतपूरैश्च फाणितैः खंड मंडकैः ४८ ऊर्वारुकर्कटीशाकैरार्द्रकैश्च सुनिंबुकैः अन्यैश्च विविधैः शाकै राम्लैः पक्वैः पृथक्पृथक् ४९ चतुर्धा
भोजनैरेव षड्रसैः सहसंगतैः वासितान् गोरसांस्तत्र परिवेष्य मृदु ब्रुवन् ५० इदं स्वादु मुदा भोज्यं भवदर्थे प्रकल्पितम् याच्यतां रोच-
ते ब्रह्मन् यन्मया पाचितं प्रभो ५१ धन्योस्म्यनुगृहीतोस्मि जातं मे जन्म सार्थकम् भोजयित्वा मुदा विप्रान् देयास्तांबूलदक्षिणाः ५२ ए
लालवंगकर्पूरजावित्रीजातिजानि च कस्तूरीसुरमांसीत्वक्चूर्णं च खदिरं शुभम् ५३ एतैश्च मालितैर्देयं तांबूलं भगवत्प्रियम् तस्मादेवं वि
धायैव देयं तांबूलमादरात् ५४ तांबूलं यो द्विजाग्र्याय एवं कृत्वा प्रयच्छति सुभगश्च भवेदत्र परत्रामृतभुग्भवेत् ५५ परितोष्य सपत्नीका
न्हस्ते दद्याच्च मोदकान् पत्नीभ्यो वेणवीर्दद्यादलंकृत्य विधानतः ५६ आसीमांतमनुव्रज्य ब्राह्मणांस्तान्विसर्जयेत् मंत्रहीनेति मंत्रेण क्ष-
माप्य पुरुषोत्तमम् ५७ यस्य स्मृत्येति मंत्रेण नमस्कृत्य जनार्दनम् यदूनं तच्च संपूर्णं विधाय विचरेत्सुखम् ५८ अन्नं विभज्य भूतेभ्यो यथाभा
गमकुत्सयन् भुंजीत स्वजनैः सार्द्धं मिथ्यावादविवर्जितः ५९ दर्शस्य दिवसे मासं कुर्याज्जागरणं निशि राधिकासहितं हैमं पूजयेत्पुरुषोत्तमम् ६०
पूजांते च नमस्कृत्य सपत्नीकं मुदान्वितः व्रती विसर्जयेद्देवं सराधं पुरुषोत्तमं ६१ आचार्याय ततो दद्यादुपहारं समूर्तिकम् अन्नदानं यथायोग्यं
दद्यादिच्छानुसारतः ६२ येनकेनाप्युपायेन व्रतमेतत्समाचरेत् कुर्याच्च परया भक्त्या दानं वित्तानुसारतः ६३ नारी वाथ नरो वापि व्रतमेतत्समाचरेत् दुः
खदारिद्र्यदौर्भाग्यं नाप्नुयाज्जन्मजन्मनि ६४ ये कुर्वंति जना लोके नानापूर्णमनोरथाः विमानान्यधिरूह्यैव यांति वैकुंठमुत्तमम् ६५ श्रीनारायण०
इत्थं यो विधिमवलंब्य वर्करीति श्रीकृष्णप्रियतममासमादरेण गोलोकं व्रजति विधूय पापराशिं चात्यंतं सुखमनुभूय पूर्वपुंभिः ६६ इति श्रीबृ
हन्नारदीयपु० नारायणनारद० दृढधन्वोपा० व्रतोद्यापनविधिकथनंनाम पंचविंशोध्यायः २५ अथोद्यापनानंतरं व्रतनियममोक्षणमुच्यते ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

वाल्मीकिरुवाच अशेषपापनाशार्थं प्रीतये गरुडध्वजे गृहीतनियमत्यागश्रोच्यते विधिपूर्वकः १ नक्तभोजी नरो राजन्ब्राह्मणान्भोज
येदथ अयाचिते व्रते चैव स्वर्णदानं समाचरेत् २ अमावास्याशनो यस्तु प्रदद्याद्गां सदक्षिणाम् धात्रीस्नानं नरो यस्तु दधिवा क्षीरमेव च
३ फलानां नियमे राजन् फलदानं समाचरेत् तैलस्थाने घृतं देयं घृतस्थाने पयस्तथा ४ धान्यानां नियमे राजन्गोधूमान्शालितंडुलान् भू
मौ च शयने राजन् सतूलीं सपरिच्छदाम् स्वदं चात्मनोन्यस्य त्वंतर्यामी प्रियोजनः पत्रभोजी नरो यस्तु भोजनं घृतशर्करम् ६ मौने घंटां
तिलांश्चैव सहिरण्यान्प्रदापयेत् दंपत्योर्भोजनं चैव सस्नेहं च सुशोभनम् ७ नखकेशधरो राजन्नादर्शं दापयेद्बुधः उपानहौ प्रदातव्ये उपा
नहविवर्जनात् ८ लवणस्य परित्यागे दातव्या विविधा रसाः दीपदानेन नरो दद्यात्पात्रयुक्तं च दीपकम् ९ अधिमासे नरो भक्त्या सवैकुंठे वसे
सदा दीपं च सघृतं ताम्रकांचनी वर्त्तिसंयुतम् १० पलमात्रं प्रदेयं स्याद्धृतसंपूर्णहेतवे एकांतरोपवासेन कुंभानष्टौ प्रदापयेत् ११ सव
स्त्रान्कांचनोपेतान्मृन्मयानथ कांचनान् मासांते मोदकांस्त्रिंशच्छत्रोपानहसंयुतान् १२ अनड्वांश्च प्रदातव्यो धौरेयस्तु धुरक्षमः स
र्वेषामप्यलाभे च यथोक्तकरणं विना १३ द्विजवाक्यं स्मृतं राजन् संपूर्णव्रतसिद्धिदम् एकान्नेन नरो यस्तु मलमासं निषेवते १४ चतुर्भु
जो नरो भूत्वा सयाति परमां गतिम् एकान्नान्नापरं किंचित्पवित्रमिह विद्यते १५ एकान्नान्मुनयः सिद्धाः परं निर्वाणमागताः अधिमासेन
रो नक्तं यो भुंक्ते स नराधिप १६ सर्वान्कामानवाप्नोति नरो नैवात्र संशयः पूर्वाह्णे भुंजते देवा मध्याह्ने मुनयस्तथा १७ अपराह्णे पितृ
गणाः स्वाल्पार्थस्तु चतुर्थकः सर्ववेलामतिक्रम्य यस्तु भुंक्ते नराधिप १८ ब्रह्महत्यादिपापानि नाशं यांति जनाधिप नक्तभोजी महीपाल सर्वपु
ण्याधिको भवेत् १९ दिने दिनेऽश्वमेधस्य फलं प्राप्नोति मानवः तस्मान्विवर्जयेन्माषमधिमासे हरिप्रिये २० सर्वस्मान्मुच्यते पापाद्विष्णुलोकं स

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

गच्छति तिलयंत्राणिपापात्माकुरुतेब्राह्मणोपिसन् २१तिलानांसंख्ययाराजन्संवैतिष्ठतिरौरवे चांडालयोनिमाप्नोतिकुष्ठरोगेणपीड्यते२२
शक्रेकृष्णेनरोभक्त्याद्वादशींसमुपोषयेत् आरुह्यगरुडंयातिनरोमूलाच्चतुर्भुजः२३सदेवैःपूज्यमानोपिह्यप्सरोगणसेवितः दशमीद्वा
दशींचैवएकभुक्तंचकारयेत् २४प्रीतयेदेवदेवस्यनरःस्वर्गमवाप्नुयात् सर्वदापरयाराजन्दर्भकूर्चंविवर्जयेत् २५दर्भेणमार्जयेद्यस्तु
पुरीषंमूत्रमेवच श्लेष्माणंरुधिरंवापिविष्ठायांजायतेकृमिःपवित्राःपरमादर्भादर्भहीनावृथाक्रियाः दर्भमूलेवसेद्ब्रह्मामध्येदेवोजनार्दनः
२७ दर्भाग्रेतुहुतमानायस्तस्माद्दर्भैर्नमार्जयेत् नदर्भान्नुद्वेच्छूद्रोनपिबेत्कपिलापयः२८ मध्यपत्रेनभुंजीतब्रह्मपत्रस्यभूपते नोच्चरेत
प्रणवंमंत्रपुरोडाशंनभक्षयेत् २९ नासनंनोपवीतंचनमन्त्वरंद्वैदिकींक्रियाम् निर्विध्याचरणंकुर्वन्पितृभिःसहमज्जति ३०पतंतिनरके
घोरेयावदिंद्राश्चतुर्दश पश्चाच्चकुक्कुटीयोनिंसूकरींवानरींचवा ३१एतस्मात्कारणाच्छूद्रःप्रणवंवर्जयेत्सदा नमस्कारेणविप्राणांशूद्रोन
श्यतिभूमिप ३२एतत्कृत्वामहाराजपरिपूर्णंव्रतंचरेत् अदत्वादक्षिणांवापिनरकंयांतिवैनराः ३३व्रतंवैकल्पमासाद्यह्यधःकुष्ठीप्रजायते ३४
धरामराणांवचनैर्नरोत्तमादिवौकसांवैपदमाप्नुवंति नोल्लंघयेद्भूपवचांसितेषांश्रेयोभिकामीमनुजःसविद्वान् ३५ इदंमयाधर्मरहस्यमु-
त्तमंश्रेयस्करंपापविमर्दनंच फलप्रदंमाधवतुष्टिहेतोःपठंतिनित्यंमनसोभिरामम् ३६यःशृणोतिनरोराजन्पठतेवापिसर्वदा सयातिप
रमंलोकंयत्रयोगीश्वरोहरिः ३७ इतिश्रीबृह० गृहीतनियमत्यागोनामषड्विंशोऽध्यायः २६ श्रीनारायणउवाच इत्युक्त्वाविरतंराजा
मुनीश्वरमनीनमत् अपूजयत्ततोभक्त्यासपत्नीकोमुदान्वितः १उररीकृत्यतत्पूजामाशीर्वादमुदीरयन् स्वस्तितेस्तुगमिष्यामिसरयूंपाप
नाशिनीम् २ आवयोर्वदतोरेवसायंकालोऽधुनाभवत् इत्युक्त्वाशक्रजगामैववाल्मीकिर्मुनिसत्तमः ३ आसीमांतमनुव्रज्यराजाप्यागतवा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नगृहम् आगत्यस्वप्रियामाह सुंदरींगुणसुंदरीम् ४ दृढधन्वोवाच अयिसुंदरिसंसारेत्वसारे किंसुखंनृणाम् रागद्वेषादिषट्शत्रोगंधर्व
नगरोपमे ५ कृमिविड्भस्मसंज्ञांतेदेहेमेकिंप्रयोजनम् वातपित्तकफोद्रेकमलमूत्रासृगाकुले ६ अध्रुवेणशरीरेणध्रुवमर्जयितुंवने ग
मिष्याभिवरारोहेसंस्मरन्पुरुषोत्तमम् ७ तदाकर्ण्यप्रियाप्राह साध्वीसागुणसुंदरी विनयावनताभूत्वाबद्धांजलिपुटाशुभा ८ गुण
सुंदर्युवाच अहमप्यागमिष्याभितवैवसहभूपते पतिव्रतानांस्त्रीणांतुपतिरेवहिदैवतम् ९ पत्यौगतेतुयानारीगृहेतिष्ठतिसोनवे
स्नुषाधीनातुसानारीशुनीवपरवेश्मनि १० मितंपितादादात्येवमितंभ्राताभितंसुतः अमितस्यप्रदातारंभर्त्तारंकानुनव्रजेत् ११ प्रियावा
क्यमुररीकृत्यसुतंराज्येभिषिच्यच सहपत्न्यावयौशीघ्रमरण्यंमुनिसेवितम् १२ हिमाचलसमीपेच गंगामासाद्यदंपती त्रिकालंचक्रतुः
स्नानंसंप्राप्तेपुरुषोत्तमे १३ पुरुषोत्तमंसमासाद्यविधिनातत्रनारद तपस्तेपेसपत्नीकःसंस्मरन्पुरुषोत्तमम् १४ ऊर्ध्वबाहुर्निरालंबःपादांगुष्ठे
नसंस्थितः नभोदृष्टिर्निराहारःश्रीकृष्णंतमजीजपत् १५ एवंव्रतविधौतस्यतस्युषश्चतपोनिधे सेवाविधौप्रपन्नासीन्महिषीसापतिव्र
ता १६ एवंकृतव्रतस्तस्यसंपूर्णेपुरुषोत्तमे विमानमागमत्तत्रकिंकिणीजालमंडितम् १७ पुण्यशीलसुशीलाभ्यांसेवितंसहसागतम्
तद्दृष्ट्वाविस्मयाविष्टसपत्नीकोमहीपतिः १८ अनीनमद्विमानस्थौपुण्यशीलसुशीलकौ ततस्तौतंसपत्नीकंविमानंनिन्यतुर्नृपम्
१९ विमानमधिरुह्याथसपत्नीकोनराधिपः गोलोकंगतवान्शीघ्रंदिव्यंधृत्वावपुर्नवम् २० एवंतप्त्वातपोराजामासेश्रीपुरुषोत्तमे नि
र्भयंलोकमासाद्यसुपोदहरिसन्निधौ २१ पतिव्रताचतत्पत्नीसापितल्लोकमाययौ पुरुषोत्तमेतपस्यंतंसंसेव्यनिजवल्लभम् २२ श्री ३४
नारायणउवाच वर्णयामिकिमद्याहंयदेकरसनाम्मम पुरुषोत्तमसमंकिंचिन्नास्तिनारदभूतले २३ सहस्रजन्मनतमेनतपसातन्नगम्यते

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

यत्फलंगम्यतेपुंभिःपुरुषोत्तमसेवनात् २४ व्याजतोपिकृतेतस्मिन्मासेश्रीपुरुषोत्तमे उपवासेनदानेनस्नानेनचजपादिना २५ कोटिज
न्मकृतानेकपापराशिर्लयंव्रजेत् यथाशाखामृगस्याशुस्त्रिरात्रस्नानमात्रतः २६ अजानतोपिदुष्टस्यमात्तनानांकुकर्मणाम् संचयोविल
यंयातोमासेश्रीपुरुषोत्तमे २७ सोपिदिव्यंवपुर्धृत्वाविमानमधिरुह्यच अगमद्दिव्यगोलोकंजरामृत्युविवर्जितम् २८ अतःश्रेष्ठतमोमा
सःसर्वेभ्यःपुरुषोत्तमः दुष्टंशाखामृगंयोसौव्याजेनापिहरिंनयत् २९ अहोमूढानसेवंतेमासंश्रीपुरुषोत्तमम् तेधन्याःकृतकृत्यास्ते
तेषांचसफलोभवः ३० पुरुषोत्तममासंयेसेवंतेविधिपूर्वकम् स्नानदानजपैर्होमैरुपोषणपुरःसरैः ३१ नारदउवाच सर्वार्थसाधनंवे-
देमानुषजन्तुरुच्यते अयंशाखामृगोप्यन्हामुक्तोयद्व्याजसेवनात् ३२ तद्वदस्वकथामेतांसर्वलोकहितायमे कुत्रासौकृतवान्स्नानं
त्रिरात्रंतपसांनिधे ३३ कोसौकपिःकिमाहारःकुत्रजातःक्वचावसन् व्याजेनतस्यकिंपुण्यंजातंश्रीपुरुषोत्तमे ३४ तत्सर्वंविस्तरेणैवमे
ह्यंशुश्रूषवेवद नतृप्तिर्जायतेत्वत्तःशृण्वतोमेकथामृतम् ३५ श्रीनारायणउवाच कश्चित्केरलदेशीयोद्विजःपरमलोलुपः नित्यं
धनंचयैदक्षःसर्वथैवधनप्रियः ३६ लोकेकदर्यइत्याख्यांगतस्तेनैवकर्मणा चित्रशर्मापुरानामतस्यासीत्पितृकल्पितम् ३७ सदन्न-
चस्रक्वस्त्रंचनभुक्तंतेनकुत्रचित् नस्वाहानस्वधावापिकृतातेनकुबुद्धिना ३८ यशोर्थेनकृतंकिंचित्पोष्यवर्गोनपोषितः सर्वंभूमिगतं
चक्रेधनमन्यायसंचितम् ३९ नमाघेतिलदानंचकृतंतेनकदाचन कार्त्तिकेदीपदानंचब्राह्मणानांचभोजनम् ४० वैशाखेधान्यदानं
चव्यतीपातेचकांचनम् वैधृतौराजतंदानंसर्वदानान्यमूनिच ४१ रविसंक्रमणेकालेनदत्तानिकदाचन चंद्रसूर्योपरागेचनजप्तंन
हुतंक्वचित् ४२ अवीवदद्दीनवाचंसर्वत्रास्रुपरिप्लुतः वर्षवातातपक्लिष्टकृशश्यामकलेवरः ४३ चचारधनलोभेनमूढधीर्भूतलेसदा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पु॰मा॰ कोपियच्छतुनःकिंचित्तामग्रायमुहुर्वदन् ४४ सगोदोहनमात्रंहिक्वापिस्थातुमक्षमः लोकधिक्कारसंदग्धोबभ्रामोद्विग्नमानसः ४५
३५ तन्मित्रंवाटिकानाथःकश्चिद्दासीद्वनेचरः सतंनिवेदयामासस्वदुःखंसंरुदन्मुहुः ४६ तिरस्कुर्वंतिमांनित्यंपुटभेदनवासिनः अत
स्तत्रमयास्थातुंनशक्यंपुटभेदने ४७ इत्येवंवदतस्तस्यकदर्यस्यद्विजन्मनः अतिदीनतरांवाचमाकर्ण्यकृपयाप्लुतः ४८ मालाका
रःप्रपन्नंतंदीनंमत्वाकरोद्दयाम् हेकदर्यत्वमत्रैववाटिकायांवसाधुना ४९ मालाकारवचःश्रुत्वाकदर्यःसर्वनागरैः तिरस्कृतःसत-
द्वाटीमध्युवासमुदायुतः ५० नित्यंतन्निकटस्थायीतदाज्ञापरिपालकः तेनवाटीपतिस्तस्मिन्विश्वासमकरोद्दृढम् ५१ अतिविश्व
स्तचित्तेनतस्मिन् सवाटिकापतिः तमेवाचीकरद्विप्रंस्वकल्प्यंवाटिकापतिम् ५२ ततःसर्वात्मभावेनममायमितिनिश्चयात् वि
हायवाटिकांचिंतांसिषेवेराजमंदिरम् ५३ राजद्वारेसदाकार्यंतस्यात्यंतमभवत् पराधीनतयात्वासौवाटिकांनजगामह ५४
तत्फलानिकदर्यस्तुजघासनिर्भरंमुदा अक्षीणतावशिष्टानिलोभेनातीवदुर्बलः ५५ अगृह्णाद्द्रविणंतज्जंसर्वस्वयमशंकितः यदा
पृच्छद्वनाधीशस्तदग्रेवीवदन्मुधा ५६ भ्रामंभ्रामंवनगरंयाचंयाचंचभैक्षकम् घासंघासंदिवारात्रौपरिचर्यामितेवनम् ५७ तथा
प्यस्यफलान्यासमासंगच्छंतिपक्षिणः पश्याश्नंतोमयाकेचित्नाशिताःखचराभृशम् ५८ तेषांमांसानिपक्षाणिपतितानीहसर्वतः
तद्दृष्ट्वातीवविश्वस्यजगामवाटिकापतिः ५९ एवंप्रवर्त्तमानस्यजग्मुर्वर्षाणिदुर्मतेः सप्ताशीतिकदर्यस्यजराजर्जरितस्ततः ६० ममार
मूढधीस्तत्रनैवापवह्निदारुणी नाभुनक्क्षीयतेपापमितिवेदविदोवदन् ६१ तस्माद्धाहामकुर्वाणोसुदूराघातपीडितः अजीगमन्महा ३५
मार्गंकृच्छ्रेणातिबिभीषणम् ६२ स्मरन्पूर्वकृतंकर्मप्रलपन्बहुदाक्षरम् अहोमेपश्यताज्ञानंकदर्यस्यचदुर्मतेः ६३ आसाद्यमानुषं

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

देहंदुर्लभंत्रिदशैरपि खंडेस्मिन्भारतेपुण्येकृष्णसारमृगान्विते ६४ किंकृतंधनलोभेनव्यर्थंनीतंजनुर्मया तद्धनंतुपराधीनंचि
रकालार्जितंमया ६५ किंकरोमिपराधीनःकालपाशावृतोधुना मानुषंजनुरासाद्यनकिंचित्कृतवान्शुभम् ६६ नदत्तंनहुतंव-
न्हौनतप्तंहिमगह्वरे नगांगंसेवितंतोयंमाघेमकरगेरवौ ६७ उपवासत्रयंचांतेनकृतंपुरुषोत्तमे नकृतंकार्तिकेप्रातःस्नानसत्ता
रकागणम् ६८ नपुष्टश्चमयादेहोमानुषःपुरुषार्थदः अहोमेसंचितंद्रव्यंस्थितंभूमौनिरर्थकम् ६९ जीवोजीवनपर्यंतंक्लेशितोदुष्टबु
द्धिना कदाचिज्जाठरोवन्हिर्नान्नैर्निर्वापितोमया ७० नापिसद्वासनाछन्नःस्वदेहःपर्वणिक्वचित् नज्ञातयोबांधवाश्चस्वजनाःस्व
सृजाअपि ७१ जामाताचसुतावापिपितामातानुजास्तथा पतिव्रतापिगृहिणीब्राह्मणानैवतोषिताः ७२ मिष्टान्नैरेकवारंचतर्पितान
मयाक्वचित् एवंविलपमानंतंनिन्युःकीनाशसन्निधिम् ७३ तंदृष्ट्वाचित्रगुप्तस्तुविलोक्यैतच्छुभाशुभम् अवोचत्स्वामिनंधर्मंकद
र्योयंद्विजाधमः ७४ नकिंचित्सुकृतंत्वस्यधनलुब्धस्यदुर्मतेः असावचीकरत्पापंपुष्कलंवाटिकास्थितः ७५ अन्नूतुरस्फलान्यद्याविश्व
स्तोवाटिकापतेः ततोजघासतान्येवपक्वानियानियानिच ७६ अक्रीणादवशिष्टानिधनलोभेनदुर्मतिः फलचौर्यंकृतंपापंविश्वासघा
तजंपरम् ७७ एतत्पापद्वयंचास्मिन्नत्युग्रंवर्ततेप्रभो अन्यान्यपिचपापानिसंत्यस्मिन्विविधानिच ७८ नारदउवाच इत्थंनिशम्यवि
धिनंदनचित्रगुप्तवाक्यंक्रुधाप्रबलयाप्लुतधर्मराजः आदेषयातुकपिजन्मसहस्रकंलोविश्वासघातकृतिजंफलमस्यपश्चात् ७९ इ
तिश्रीबृहन्नारदीये॰ कदर्योपाख्यानेसप्तविंशोध्यायः २७ श्रीनारायणउवाच तन्निशम्यमदानाहचित्रगुप्तश्चिरंस्मृशन् पूर्वंलोभाभि
भूतोयंपश्चाच्चौर्यमचीकरत् १ अतःप्रेतत्वमासाद्यपश्चाद्भवतुवानरः ततश्चाहंप्रदास्यामिबह्वींनरकयातनाम् २ अयमेवक्रमःश्रेयान्धर्म-

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पु॰मा॰ राजगृहेभटाः इत्येवंचित्रगुप्तेनसमादिष्टाबिभीषणाः ३ तथाचक्रुर्भटाःशीघ्रंताडयंतश्चतंद्विजम् येनत्वंप्रापितःपूर्वंकाननेविफलेद्विजः ४ निर्ज
३६ लेबहुकालंचप्रेतयोनिमवाप्यसः क्षुत्तृड्भ्यांव्याकुलोत्यंतंबभ्रामगहनेवने ५ प्रेतयोनिगतंदुःखमनुभूयततःपरम् फलचौर्यसमुद्भूतांकपि
योनिमजीगमत् ६ दिव्येकालंजरेशैलेजंबुखंडमनोहरे सुशीतलजलच्छायेफलपुष्पसमन्विते ७ तत्रासीद्देवराजेननिर्मितंकुंडमुत्तमम्
सरोवरसमंपुण्यंसंसेव्यंपापनाशनम् ८ मृगतीर्थमितिख्यातंसुराणामपिदुर्लभम् यस्मिन्कृतेनश्राद्धेनपितरोयांतिसद्गतिम् ९ तत्रदै
त्यभयाद्देवामृगाभूत्वानिरंतरम् अभिसस्रुर्निरातंकामृगतीर्थमतोविदुः १० तत्रायंप्रथमंजन्मकापेयंलब्धवान्द्विजः फलचौर्यकृतात्पापाद
साधमानुषींतनुम् ११ नारदउवाच त्रैलोक्यपावनेरम्येमृगतीर्थेकथंकपिः आवासमकरोद्दुष्टःपापकोटिसमन्वितः १२ छिंधिमेसंशयंना
थतपोधनमनोगतम् भवादृशांनगोप्यंहिस्वशिष्येषुकदाचन १३ सूतउवाच एवंसंनोदितोविप्रानारदेनतपोनिधिः उवाचपरमप्रीतः
सत्कुर्वन्नारदंमुनिम् १४ श्रीनारायणउवाच कश्चिद्वैश्योमहानासीन्नाम्नावैचित्रकुंडलः तत्पत्नीतारकानाम्नीपातिव्रत्यपरायणा १५
तावुभौचक्रतुर्भक्त्यापुण्यंश्रीपुरुषोत्तम् तयोःकृतवतोर्मासोगतःश्रीपुरुषोत्तमः १६ चरमेहनिसंप्राप्तेउद्यापनमथाकरोत् सपत्नीकोमु
दायुक्तःश्रद्धयाचित्रकुंडलः १७ द्विजानाकारयामासवेदवेदांगपारगान् उद्यापनविधिंकर्तुंसपत्नीकान्गुणान्वितान् १८ कदर्योप्य
गमत्तत्रधनलोभेननारद उद्यापनविधौपूर्णेसंजातेचित्रकुंडलः १९ अत्युग्रदानैस्तान्विप्रान्सपत्नीकानतोषयत् तुष्टेषुतेषुसर्वेषुभूयसींद
क्षिणामदात् २० तद्दत्तभूयसीतुष्टाअन्येविप्रागृहान्ययुः अतिलुब्धःकदर्यस्तुरुदंस्तस्थौतदग्रतः २१ विनयावनतोभूत्वासगद्गदमुवाच ३६
ह चित्रकुंडलवैश्येशभगवद्भक्तिभास्कर २२ पुरुषोत्तमव्रतंसम्यक्भवताविधिनाकृतम् नतथाचकृतंकेनकुत्रापिपृथिवीतले २३ भवानघ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

कृतार्थोसि भाग्यवानसि सर्वथा यत्त्वयापरयाभक्त्यासेवितःपुरुषोत्तमः २४ धन्यस्तवपिताधन्यामाताच्चपतिदेवता याभ्यांसुता
दित्तःपुत्रस्त्वादृशोहरिवल्लभः २५ धन्याद्धन्यतरश्चायंमासःश्रीपुरुषोत्तमः यत्सेवनाद्वाप्नोतिह्यैहिकामुष्मिकंफलम् २६ दृष्ट्वाहिता
वकींपूजांचकितोहंविशांपते अहोत्वयामहत्कर्मकृतमेतन्नसंशयः २७ अन्येभ्योब्राह्मणेभ्यश्चधनंदत्तंबहुन्मुदा नददासिकथं
मह्यंभाग्यहीनायभूरिद २८ इतिविज्ञापितस्तेनतस्मैधनमदादसौ तद्गृहीत्वाकरोद्विप्रोधनंभूमिगतंमुदा २९ तत्रानेनमहापूजादृ
ष्टाश्रीपौरुषोत्तमी पुरुषोत्तममासश्चधनलोभेनसंस्तुतः ३० पूजादर्शनमाहात्म्यात्पुरुषोत्तमसंस्तवात् धनलोभकृताद्वापिमृगती
र्थमुपागतः ३१ सूतउवाच दर्शनात्स्तवनाद्यापिधनलोभकृतादपि दुष्टशाखामृगस्यापिजातंसत्तीर्थसेवनम् ३२ किंपुनःश्रद्ध-
याकर्तुर्दर्शनस्तवनेद्विजाःपुरुषोत्तमदेवस्यसपत्नीकस्यसादरम् ३३ नारदउवाच सुशीतलजलेब्रह्मन्स्निग्धच्छायेमनोहरे
सद्वृक्षमंडितेरण्येतत्स्थितेःकारणंवद ३४ श्रीनारायणउवाच शृणुनारदवक्ष्यामितुभ्यंशुश्रूषवेऽनघ अत्रास्तिकारणंकिंचित्त
श्रवणात्तापनाशनम् ३५ यदादाशरथीरामःसर्वार्थफलदायकः हतवान्रावणंदुष्टंबध्वासेतुंमहोदधौ ३६ बिभीषणाहृतेतेनरा
क्षसानावशेषिताः ततोवन्हिविशुद्धांसाजानकींस्वीकृताधुना ३७ चतुर्मुखमहेशानपुरंदरपुरःसरैः दशवक्त्रवधप्रीतैर्हेरामत्वं
वरंवृणु ३८ इत्युक्तेऽवीवदद्रामोभक्तानामभयंकरः सुराःशृणुतमद्वाक्यंयदिदेयोवरोऽधुना ३९ अत्रयेवानराःशूरारक्षोभिर्निहता
श्चते संजीवयतताञ्शक्राधावृष्ट्यामममाज्ञया ४० तथेत्युक्त्वासुधावृष्ट्यावानरान्समजीवयन् चतुर्मुखमहेशानपुरंदरपुरःसराः
४१ ततःसंजीविताःसर्वेवानराजयशालिनः अडुढौकन्रामभद्रंचिरसुप्तोत्थिताइव ४२ अथपुष्पकमारुह्यवानरान्सर्वतःस्थिता

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नु अजीगदत्तपल्लीकः प्रसन्नमुखपंकजः ४३ श्रीरामउवाच हेसुग्रीवहनूमंतौहेतारात्मजजांबुवन् मित्रकार्यंकृतंसर्वंभवद्भिःसहवा
नरैः ४४ आज्ञापयतुतान्सर्वान्भवंतोवानरानितः भवदाज्ञापिताःसर्वेयथेष्टंयांतुनेयतः ४५ यत्रयत्रवनेएतेमामकादीर्घजीविनः व
संतिवानरास्तत्रवृक्षाःपुष्पफलान्विताः ४६ नद्योमृष्टजलावायशीतलंस्फुमगंसरः नकेपिधर्षयिष्यंतिसर्वेयांतुममाज्ञया ४७ अतोरामप्रभा
वेनयतोवानरजातयः तत्रनद्योमृष्टजलासरश्चस्फुमगंवने ४८ लसत्फलामहावृक्षाःपुष्पपल्लवसंयुताः परंतुसुखदुःखानिप्राक्तनादृष्ट
जानिच ४९ यत्रयत्रवसेज्जंतुस्तत्रतत्रोपयांतिहि नाभुक्तंक्षीयतेकर्मइतिवेदानुशासनम् ५० श्रीनारायणउवाच अथासौवानरस्तत्रवप्
धेपर्वतोपमः वृहत्क्षुत्तृट्समायुक्तोलोलुपोव्यचरद्वने ५१ जन्मतस्तस्यवल्कैर्भूत्पीडापित्तसमुद्भवा ययासृक्च्यवतेवल्कव्रणतश्चदि
वानिशम् ५२ अत्यंतवेदनाविष्टोनात्तुंशक्तस्तुकिंचन सचवानरचापल्याद्द्रुमेभ्यःसत्फलानिच ५३ लुनीयवदनाभ्याशेनीत्वात्यजभ्द
शः नैकत्रपीडयास्यात्तुंशक्तोसौवानरःक्वचित् ५४ वृक्षाद्वृक्षांतरंगच्छन्मेनेमृत्युंसुखावहम् कदाचिदपतद्भूमौविललापातिदुः
खितः ५५ धरारूढदग्धगात्रोनीरन्ध्रष्ठीयथाझषः असौक्षुत्तृट्समाविष्टःश्लथदेहोगलन्मुखः ५६ पेतुर्दंतास्तथोसर्वेव्रणरोगेणपी
डिताः पूर्वजन्मकृतात्पापादेवंदुःखमजीगमत् ५७ एवंप्रवर्त्तमानस्यनिराहारस्यनित्यशः दैवयोगात्समागच्छन्मासःश्रीपुरुषोत्तमः
५८ तस्मिन्नपितथैवास्तेशीतवातादिपीडितः कदाचिद्बहुलेपक्षेविचरन्गहनेवने ५९ तृषितःकुंडनिकटेनाशक्नोत्पातुममृतम् क्षुधा
विष्टोपिचापल्यात्तत्रोच्चैर्वृक्षमारुहत् ६० वृक्षाद्वृक्षांतरंगच्छन्मध्येकुंडमपीपतत् सचिरायनिराहारःश्लथदिंद्रियजर्जरः ६१ निर्ब ३७
लःशिथिलप्राणःकुंडप्रांतमुपाश्रितः एवंदिनानिचत्वारिदशमीदिनतःकपेः ६२ गतानिलुंठतःकुंडेमासेश्रीपुरुषोत्तमे पंचमेदिवसे

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

प्राप्तेमध्यंदिनगतेरवौ ६३ व्यस्कःपपाततत्तीर्थेतोयक्लिन्नवपुःकपिः सतंदेहंसमुत्सृज्यविनिर्धूतमलाशयः ६४ सद्योदिव्यवपुःप्रापदिव्या
भरणभूषितम् इंदीवरदलश्यामंकोटिकंदर्पसुंदरम् ६५ स्फुरद्रत्नकिरीटंचस्फचारुझषकुंडलम् लसत्पीतपटंपुण्यंसद्रत्नकटिमेखं
लम् ६६ लसत्केयूरवलयंमुद्रिकाहारशोभितम् नीलकुंचितसुस्निग्धचिकुरावृतसन्मुखम् ६७ तदानीमागमच्छीघ्रंविमानंवैष्ण
वाश्रितम् भेरीमृदंगपटहवेणुवीणाबृहत्स्वनम् ६८ नृत्यद्देवांगनंदिव्यंगायद्गंधर्वकिन्नरम् तन्निरीक्ष्यमहाभागोदिव्यदेहधरःक
पिः ६९ विस्मयंपरमंयातोमहापापस्यमेकुतः एतत्पुण्यतमस्यैवयोग्यंवैमानिकंसुखम् ७० अथकाचित्तदुपरिदधारछत्रमिंदुभ
म् चक्रतुश्चामरेतस्यकेचिदप्सरसौमुदा ७१ काचित्तांबूलहस्ताचननृतुश्चाप्सराःपुरः काचिद्भृंगारकंहैमंस्वर्धुनीवारिसंभृतम्
७२ हस्तेकृत्वापुरस्तस्थौगीतवाद्यादितत्पराः एवंवैभवमालोक्यचित्रन्यस्तइवाभवत् ७३ किमेतत्केनपुण्येनममापुण्यस्यदुर्म
तेः नास्तिमेसुकृतंकिंचिद्येनयामिहरेःपदम् ७४ श्रीनारायणउवाच इत्थंतर्कयतोबृहत्सुखनिधिंदिव्यंविमानंपुरोदृष्ट्वाविस्मि
तचेतसोहरिभटौज्ञात्वास्यहार्दंपरम् बध्वाग्रेकरसंपुटंसविनयंनत्वातदीयंपदंवाक्यंसुंदरमूचतुःकपिजनुस्त्यक्त्वापुरःसंस्थि
तम् ७५ इतिश्रीबृहन्नारदीयेपु० श्रीनारायणनारदसंवादेकदर्योपाख्यानेकपिजन्मनिविमानागमननामाष्टाविंशोऽध्यायः २८
पुण्यशीलसुशीलावूचतुः विप्रोभयाहिगोलोकंकथमत्रविलंबसे पुरुषोत्तमसान्निध्यंत्वयालब्धंविशेषतः १ कदर्यउवाच
बहूनिममकर्माणिसंतिभोग्यान्यनेकशः केनमेनिष्कृतिर्जातायतोगोलोकमाप्नुयाम् २ यावंत्योवर्षधाराश्चतृणानिभूरजःकणाः
यावंत्यस्तारकाव्योम्नितावत्पापानिसंतिमे ३ कथमेतन्मयाप्राप्तंवपुर्दिव्यंमनोहरम् एतत्कारणमस्युग्रमत्यंब्रूतंहरेःप्रियौ ४

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीनारायणउवाच इतिवाचमुपाकर्ण्यहरेर्दूतावयोन्नृतुः हरिदूतावूचतुः अहोदेवकथंनैवविज्ञातंसाधनंमहत् ५ प्रभोनज्ञायते
कस्मान्मासःसर्वोत्तमोत्तमः विष्णुप्रियोमहापुण्योनाम्नापुरुषोत्तमः ६ तस्मिंस्त्वयानपश्चीर्णमशक्ययत्नतोरपि थविज्ञातंमहाराजक
पिदेहेनकानने ७ मुखरोगादनाहारव्रतंजातमजानतः त्वयाचकपिचांचल्यात्फलान्युत्कृत्यवृंततः ८ क्षिप्तानिपृथिवीपीठेमुमास्तैरित
रेजनाः पानीयमपिनोपीतमंतर्दुःखेनभूरिशः ९ संजातंतेतपस्तीव्रमज्ञानात्पुरुषोत्तमे परोपकारःसंजातःफलपातेनतेनघ १० शीत
वातानपारौद्राःसोढाविचरतावने महातीर्थेवरेरम्येपंचाहंप्लवनंकृतम् ११ तस्मात्तेस्नानजंपुण्यंमासेश्रीपुरुषोत्तमे एवंरूपस्यतेजात
मज्ञानात्तपउत्तमम् १२ तदेतत्सफलंजानमनुभूतंत्वयाधुना व्याजतोपिकृतेनैवसफलंस्याद्यथातव १३ किंपुनःश्रद्धयेतस्मिन्मासेश्रीपुरुषो
त्तमे विधिनाकुर्वतःकर्मज्ञात्वामाहात्म्यमुत्तमम् १४ यस्त्वयासाधितःस्वार्थस्तादृक्कर्तुंचकःक्षमः यस्मिन्नेकोपवासेनमुच्यतेपापराशिभिः १५
नैतत्तुल्यंभवेत्किंचित्पुरुषोत्तमप्रीतिदम् तेधन्याःकृतकृत्यास्तेतद्व्रतंयेप्रकुर्वते १६ दुर्लभंमानुषंजन्मभूखंडेभारताजिरे तादृशंजनुरासा
द्यसेवंतेपुरुषोत्तमम् १७ तेसदासुभगाःपुण्यास्तेषांचसफलोभवः येषांसर्वोत्तमोमासःस्नानदानजपैर्गतः १८ दानानिपितृकार्याणित
पांसिविविधानिच तानिकोटिगुणान्येवसंप्राप्तेपुरुषोत्तमे १९ धिक्तंचनास्तिकंपापंशठंधर्मध्वजंखलम् पुरुषोत्तममासाद्यस्नानदान-
विवर्जितः २० श्रीनारायणउवाच पुण्यशीलसुशीलाभ्यामदृष्टंवर्णितंनिजम् तच्छ्रुत्वाचकितोहृष्टःपुलकांकितविग्रहः २१ तीर्थदेवान्नमस्कृ
त्यकालंजरगिरिंततः ननामकाननाधीशान्सर्वगुल्मलतातरून् २२ ततःप्रदक्षिणीकृत्यविमानंविनयान्वितः आरुरोहघनश्यामोल ३८
सत्पीतांबरावृतः २३ पश्यत्सुसर्वदेवेषुगंधर्वाद्यैरभिष्टुतः वाद्यमानेषुवाद्येषुकिन्नराद्यैर्मुहुर्मुहुः २४ पुष्पवृष्टिमुचोदेवामंदंमंदंमुदा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

न्विताः सादरं पूजयांचक्रुः पुरंदरपुरःसराः २५ ततो जगाम गोलोकं सानंदं योगिदुर्लभम् गोपगोपीगवां सेव्यं रासमंडलमंडितम् २६ यत्र
गत्वा न शोचंति जरामृत्युविवर्जिते तत्रासौ चित्रशर्मा च पुरुषोत्तमसेवनात् २७ व्याजेनापि सुमोदोच्चैर्विहाय वानरं वपुः द्विभुजं मुरलीहस्तं
दृष्ट्वा श्रीपुरुषोत्तमम् २८ श्रीनारायण उवाच इदमाश्चर्यमालोक्य देवाः सर्वेऽपि विस्मिताः स्वं स्वं स्वर्गं ययुः सर्वे शंसंतः पुरुषोत्तमम् २९ ना
रद उवाच दिवसस्यादिमे भागे त्वयाह्निकमुदीरितम् तद्द्वापरभागीयं कथं कार्यं तपोधन ३० गृहस्थस्योपकाराय वदस्व वदतां व
र सदा सर्वोपकाराय चरंति हि भवादृशाः ३१ श्रीनारायण उवाच प्रातःकालोदितं कर्म समाप्य विधिवत्ततः कृत्वा माध्याह्निकीं संध्यां ति
लतर्पणमाचरेत् ३२ देवा मनुष्याः पशवो वयांसि सिद्धाश्च यक्षोरगदैत्यसंघाः प्रेताः पिशाचा उरगाः समस्ता ये चान्नमिच्छंति मया त्र दत्तम्
३३ ततः पंचमहायज्ञान्कुर्याद्भूतबलिं ततः काकस्य च शुनश्चैव बलिं दद्यात्स मुच्चरन् ३४ इत्युक्त्वा सर्वभूतेभ्यो बलिं दद्यात्पुनः पृथक्
तत आचम्य विधिवत्श्रद्धया प्रीतमानसः ३५ द्वारावलोकनं कुर्यादतिथिग्रहणाय च गोदोहकर्ममात्रं तु भाग्यात्प्राप्ते तिथौ यदि ३६
आदौ सत्कृत्य वचसा देववत्पूजयेत्सुधीः तोषयेत्परया भक्त्या यथाशक्त्यन्नपानतः ३७ भिक्षां च भिक्षवे दद्याद्विधिवद्ब्रह्मचारिणे आ
कल्पितान्नादुद्धृत्य सर्वव्यंजनसंयुतात् ३८ यतिश्च ब्रह्मचारी च पक्वान्नस्वामिनावुभौ तयोरन्नमदत्त्वैव भुक्त्वा चांद्रायणं चरेत् ३९ य
तिहस्ते जलं दद्याद्भैक्षं दद्यात्पुनर्जलम् तद्भैक्षं मेरुणा तुल्यं तज्जलं सागरोपमम् ४० सत्कृत्य भिक्षवे भिक्षां यः प्रयच्छति मानवः गोप्रदा
नसमं पुण्यमित्याह भगवान्यमः ४१ ततश्च भोजनं कुर्यात्प्राङ्मुखो मौनमास्थितः प्रशस्तशुद्धपात्रे च भुंजीतान्नमकुत्सयन् ४२ नैक
वासाः समश्नीयात्स्वासने निजभाजने स्वयमासनमारुह्य स्वस्थचित्तः प्रसन्नधीः ४३ एक एव तु यो भुंक्ते स्वकीये कांस्यभाजने चत्वारि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तस्यवर्द्धंत आयुःप्रज्ञायशोबलम् ४४ सत्यंत्वर्त्तेनमंत्रेणजलमादायपाणिना परिषिच्यचभोक्तव्यंसघृतंव्यंजनान्वितम् ४५ भोजना
त्किंचिदन्नाग्रमादायैवंसमुच्चरेत् नमोभूपतयेपूर्वंभुवनपतयेनमः ४६ भूतानांपतयेपश्चाद्धर्मायचततोबलिम् दत्वाचचित्रगुप्ताय
भूतेभ्यइदमुच्चरेत् ४७ यत्रक्वचनसंस्थानांक्षुत्तृषोपहतात्मनाम् भूतानांतृप्तयेक्षय्यमिदमस्तुयथासुखम् ४८ प्राणायापानसंज्ञा
यव्यानायचततःपरम् उदानायततोब्रूयात्समानायततःपरम् ४९ प्रणवंपूर्वमुच्चार्यस्वाहांतंचांतेघृतप्लुतम् पंचकृत्वोग्रसेदन्नंजिह्वया
नतुदर्शयेत् ५० ततश्चतन्मनाभूत्वाभुंजीतमधुरंपुरः लवणाम्लौतथामध्येकटुतिक्तौततःपरम् ५१ प्राग्द्रवंपुरुषोश्नीयान्मध्येतुक
ठिनाशनम् अंतेपुनर्द्रवाशीतुबलारोग्यंनमुंचति ५२ अष्टौग्रासामुनेर्भक्ष्याःषोडशारण्यवासिनः द्वात्रिंशच्चगृहस्थस्यत्वमितंब्रह्मचा
रिणः ५३ नाद्याच्छास्त्रविरुद्धंतुभक्ष्यभोज्यादिकंद्विजः अभोज्यंप्राहुराहारंशुष्कंपर्युषितंतथा ५४ सर्वंसशेषमश्नीयात् घृतपायसवर्जि
तम् अग्रांगुलिषुतच्छेषंनिधायभोजनोत्तरम् ५५ जलपूर्णांजलिंकृत्वापीत्वाचैवतदर्द्धकम् अग्रांगुलिस्थितंशेषंभूमौदत्वांजलेर्जलम्
५६ शेषंनिषिंचेत्तत्रैवपठन्मंत्रमिमंबुधः अन्यथापापभाक्विप्रःप्रायश्चित्तेनशुद्ध्यति ५७ रौरवेपूयनिलयेपद्मार्बुदनिवासिनाम् अर्थि
नामुदकंदत्तमक्षय्यमुपतिष्ठतु ५८ निषिच्यानेनमंत्रेणकुर्याद्दंतविशोधनम् आचम्यपात्रमुत्सार्यकिंचिद्द्रावेणपाणिना ५९ ततःपरं
समुत्थायबहिःस्थित्वासमाहितः शोधयेन्मुखहस्तौचमृदाशुद्धजलेनच ६० कृत्वाषोडशगंडूषान्शुद्धोभूत्वासुखासनः इमौमंत्रौपठ
न्नेवपाणिनोदरमालभेत् ६१ अगस्त्यंकुंभकर्णंचशनिंचवडवानलम् आहारपरिपाकार्थंस्मरेद्भीमंचपंचमम् ६२ आतापीमारितोयेन ३९
वातापीचनिपातितः समुद्रःशोषितोयेनसमेगस्त्यःप्रसीदतु ६३ ततःश्रीकृष्णदेवस्यकुर्वीतस्मरणंमुदा भूयोप्याचम्यकर्तव्यंततस्तांबूलम्

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

क्षणम् ६४ भक्तोपविष्टः श्रीकृष्णंपरंब्रह्मविचारयेत् सच्छास्त्रादिविनोदेनसन्मार्गाद्यविरोधिना ६५ ततश्चाध्यात्मविद्यायाः कुर्वीतश्रवणं
सुधीः सर्वथावृत्तिहीनोपिमुहूर्त्तंस्वस्थमानसः ६६ श्रुत्वाधर्मंविजानातिश्रुत्वापापंपरित्यजेत् श्रुत्वानिवर्त्ततेमोहः श्रुत्वाज्ञानामृतंलभेत्
६७ नीचोपिश्रवणेनाशु श्रेष्ठत्वंप्रतिपद्यते श्रेष्ठोपिनीचतांयातिरहितः श्रवणेनच ६८ व्यवहारंततःकुर्याद्बहिर्गत्वायथासुखम् श्रीकृष्णं
मनसाध्यायेत्सर्वार्थसिद्धिदायकम् ६९ सूर्येस्तशिखरंप्राप्तेतीर्थंगत्वाथवागृहम् सायंसंध्यामुपासीतधौतांघ्रिः सपवित्रकः ७० यःप्रमादा
न्नकुर्वीतसायंसंध्यांद्विजाधमः सगोवधमवाप्नोतिमृतेरौरवमाप्नुयात् ७१ कदाचित्काललोपेपिसंकटेवापथिस्थितः आनिशीथात्प्रकुर्वी
तसायंसंध्यांद्विजोत्तमः ७२ यस्त्रिसंध्यमुपासीतब्राह्मणःश्रद्धयान्वितः तत्तेजोवर्द्धतेत्यंतंघृतेनेवहुताशनः ७३ सादित्यांपश्चिमांसंध्याम
र्द्धास्तमितभास्कराम् प्राणानायम्यसंप्रोक्ष्यमंत्रेणाब्दैवतेनतु ७४ सायमग्निश्चमेत्युक्त्वाप्रातःसूर्येत्यपःपिबेत् प्रत्यङ्मुखोपविष्टस्तुवा
ग्यतःसुसमाहितः प्रणवव्याहृतियुतांगायत्रींतुजपेत्ततः अक्षसूत्रंसमादायसम्यगातारकोदयात् ७६ वारुणीभिस्तदादित्यमुपस्थायप्रदक्षि
णम् कुर्वन्दिशोनमस्कुर्याद्दिगीशांश्चपृथक्पृथक् ७७ उपास्यपश्चिमांसंध्यांहुत्वाग्निमश्नियात्ततः भृत्यैःपरिवृतोभूत्वानातितृप्तोथसंविशेत्
७८ सायंप्रातर्वैश्वदेवः कर्तव्योबलिकर्मच अनश्नतापिसततमन्यथाकिल्बिषीभवेत् ७९ कृतपादादिशौचस्तुभुक्त्वासायंततोगृही गच्छे
च्छय्यांततोमृद्वीमुपधानसमन्विताम् ८० स्वगृहेप्राक्शिराःशेतेश्वाशुरेदक्षिणाशिराः प्रवासेपश्चिमशिरानकदाचिदुदक्शिराः ८१ रात्रि
सूक्तंजपेत्स्मृत्वादेवांश्चसुखशायिनः नमस्कृत्वाव्ययंविष्णुंसमाधिस्थःस्वपेन्निशि ८२ अगस्त्योमाधवश्चैवमुचुकुंदोमहाबलः कपि-
लोमुनिरास्तीकः पंचैतेसुखशायिनः ८३ मांगल्यंपूर्णकुंभंचशिरःस्थानेनिधायच वैदिकैर्गारुडैर्मंत्रैरक्षांकृत्वास्वपेत्ततः ८४ ऋतुका

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्वाभिगामीस्यात्स्वदारनिरतःसदा पर्ववर्जंव्रजेदेनांतद्व्रतीरतिकाम्यया ८५ प्रदोषपश्चिमौयामौवेदाभ्यासेनतौनयेत् यामद्वयंशयानस्तु
ब्रह्मभूयायकल्पते ८६ एतत्सर्वमशेषेणकृत्यजातंदिनेदिने कर्त्तव्यंगृहिभिःसम्यक्गृहस्थाश्रमलक्षणम् ८७ अहिंसासत्यवचनंसर्वभूता
नुकंपनम् शमोदानंयथाशक्तिगार्हस्थ्योधर्मउच्यते ८८ परदारेष्वसंसर्गोधर्मस्त्रीपरिरक्षणम् अदत्तादानविरमोमधुमांसविवर्जनम् ८९ ए
षःपंचविधोधर्मोबहुशाखःसुखोदयः देहिभिर्देहपरमैःकर्त्तव्योदेहसंभवः ९० श्रीनारायणउवाच अशेषवेदोदितसच्चरित्रमेतद्गृहस्थाश्रम
लक्षणंहि उक्तंसमासेनचलक्षणेनतुभ्यंमुनेलोकहितायसम्यक् ९१ इतिश्रीबृहन्नारदी० श्रीनारायणनारदसं० आन्हीककथनंनामएकोनत्रिं
शोध्यायः २९ नारदउवाच आत्मानंधर्मकृत्यंचपुत्रदारांश्चपीडयन् देवतातिथिभृत्यांश्चसकदर्यइतिस्मृतः १ स्तुतापतिव्रतानारीत्वयापूर्वंतपो
निधे तल्लक्षणानिसर्वाणिसमासेनवदस्वमे २ सूतउवाच नोदितोनारदेनेत्थंपुरातनमुनिःस्वयम् पतिव्रतायाःसर्वाणिलक्षणान्याहसूनृताः
३ श्रीनारायणउवाच शृणुनारदवक्ष्यामिसतीनांव्रतमुत्तमम् कुरूपोवाकुवृत्तोवासुस्वभावोथवैपतिः ४ रोगान्वितःपिशाचोवाक्रोधनोवाथमद्यपः
वृद्धोवाप्यविदग्धोवामूकोंऽधोबधिरोपिवा ५ रौद्रोवाथदरिद्रोवाकदर्यःकुत्सितोपिवा कातरःकितवोवापिललनालंपटोपिवा ६ सततंदेववत्पू
ज्यःसाध्व्यावाक्कायकर्मभिः नजातुविषमंभर्त्तुःस्त्रियाकार्यंकथंचन ७ बालयावायुवत्यावावृद्धयावापियोषिता नस्वतंत्रेणकर्त्तव्यंकिंचि
त्कार्यंगृहेष्वपि ८ अहंकारंविहायाथकामक्रोधौचसर्वदा मनसोरंजनंपत्युःकार्यंनान्यस्यकुत्रचित् ९ सकामंवीक्षिताप्यन्यैःप्रियावाक्यैः
प्रलोभिता स्पृष्टावाजनसंमर्देनविकारमुपैतिया १० यावंतोरोमकूपाःस्युःस्त्रीणांगात्रेषुनिर्मिताः तावद्वर्षसहस्राणिनाकंताःपर्युपास
ते ११ पुरुषंसेवतेनान्यंमनोवाक्कायकर्मभिः लोभितापिपरेणार्थैःसासतीलोकभूषणा १२ दौत्येनप्रार्थितावापिबलेनविधृतापिवा वस्त्रा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ध्वैर्वासितावापिनैवान्यंभजतेसती १३ वीक्षितावीक्षितेनान्यैर्हासितानहसत्यपि भाषिताभाषतेनैवसासाध्वीसाधुलक्षणा १४ रूप
यौवनसंपन्नागीतेनृत्येतिकोविदा स्वानुरूपंनरंदृष्ट्वानयातिविकृतिंसती १५ सुरूपंतरुणंरम्यंकामिनीनांचवल्लभम् यानेच्छतिपरंकांतंवि
ज्ञेयासामहासती १६ देवोमनुष्योगंधर्वःसतीनांनापरःप्रियः अप्रियंनैवकर्त्तव्यंपत्युःपत्न्याकदाचन १७ भुंक्तेभुंक्तेययापत्यौदुःखितेदुः-
खिताचया मुदितेमुदितात्यर्थंप्रोषितेमलिनांबरा १८ सुप्तेपत्यौचयाशेतेपूर्वमेवप्रबुध्यति प्रविशेच्चैवयावन्हौयातेभर्त्तरिपंचताम् १९
नान्यंकामयतेचित्तेसाविज्ञेयापतिव्रता भक्तिंश्वशुरयोःकुर्यात्पत्युश्चापिविशेषतः २० धर्मकार्येनुकूलत्वमर्थकार्येपिसंचये गृहोपस्करसंस्का
रेसक्तायाप्रतिवासरम् २१ क्षेत्राद्वनाद्वाग्रामाद्वाभर्त्तारंगृहमागतम् प्रत्युत्थायाभिनंदेतआसनेनोदकेनच २२ प्रसन्नवदनानित्यंकालेभोज
नदायिनी भुक्तवंतंतुभर्त्तारंनवदेदप्रियंक्वचित् २३ आसनेभोजनेदानेसंमानेप्रियभाषणे दक्षयासर्वदाभाव्यंभार्ययागृहमुख्यया २४ गृह
व्ययनिमित्तंचयद्द्रव्यंप्रभुणार्पितम् निर्वृत्यगृहकार्यंसाकिंचिद्बुध्यावशेषयेत् २५ त्यागार्थमर्पितेद्रव्येलोभात्किंचिन्नधारयेत् भर्त्तुराज्ञांविना
नैवस्वबंधुभ्योदिशेद्धनम् २६ अन्यालापमसंतोषंपरव्यापारसंकथाः अतिहासातिरोषंचक्रोधंचपरिवर्जयेत् २७ यत्रभर्त्तानपिबतियत्र
भर्त्तानखादति यत्रभर्त्तानचाश्नातिसर्वंतद्वर्जयेत्सती २८ तैलाभ्यंगंतथास्नानंशरीरोद्वर्त्तनक्रियाम् मार्जनंचैवदंतानांकुर्यात्पतिमुदेसती
२९ त्रेताप्रभृतिनारीणांमासिमास्यार्त्तवंमुने नदादिनत्रयंत्यक्त्वाशुद्धास्याद्गृहकर्मणि ३० प्रथमेह्निचांडालीद्वितीयेब्रह्मघातिनी तृती
येरजकीप्रोक्ताचतुर्थेहनिशुद्ध्यति ३१ स्नानंशौचंतथागानंरोदनंहसनंतथा यानमभ्यंजनंनारीद्यूतंचैवानुलेपनम् ३२ दिवास्वप्नंविशेषेणत
थावैदंतधावनम् मैथुनंमानसंवापिवाचिकंदेवतार्चनम् ३३ वर्जयेच्चनमस्कारंदेवतानांरजस्वला रजस्वलायाःसंस्पर्शंसंभाषांचतयासह ३४

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्रिरात्रंस्वमुखंनैवदर्शयेच्चरजःस्वला स्ववाक्यंश्रावयेन्नैवयावत्स्नातानशुद्धितः ३५ स्नातान्यंपुरुषंनारीनपश्येच्चरजस्वला ईक्षेत
भास्करंदेवंब्रह्मकूर्चंततःपिबेत् ३६ केवलंपंचगव्यंचक्षीरंवात्मविशुद्धये यथोपदेशंनियतावर्तयेतवरांगना ३७ गर्भिणीचेद्भवेन्नारी
तदानियमतत्परा अलंकृतासुप्रयाताभर्त्तुःप्रियहितेरता ३८ तिष्ठेत्प्रसन्नवदनास्वधर्मनिरताशुचिः कृतरक्षासुभूषाच्चवास्तुपूजनत
त्परा ३९ कुड्याभिर्ना भिभाषेतशूर्पवातंचवर्जयेत् मृतवत्सादिसंसर्गंपरुषाकंचसुंदरी ४० नबीभत्संकिंचिदीक्षेन्नरौद्रांशृणुयात्कथां
गुरुंवात्युष्णमाहारमजीर्णंनसमाचरेत् ४१ अनेनविधिनासाध्वीशोभनंपुत्रमाप्नुयात् अन्यथागर्भपतनंस्तंभनंवाप्रपद्यते ४२ हीनां
निजगुणैरन्यांसपत्नींनैवगर्हयेत् ईर्ष्यारागसमुद्भूतेविद्यमानेपिमत्सरे ४३ अप्रियंनैवकर्त्तव्यंसपत्नीभिःपरस्परम् नगायेदन्यनामा
निनकुर्यादन्यवर्णनम् ४४ नवसेद्दूरतःपत्युःस्थेयंवल्लभसन्निधौ निर्दिष्टेचमहीभागेवल्लभाभिमुखावसेत् ४५ नावलोक्यादिशःस्वै
रंनावलोक्यःपरोजनः विलासैरवलोक्यंस्यात्पत्युराननपंकजम् ४६ कथ्यमानाकथाभर्त्राश्रोतव्यासादरंस्त्रिया पत्युःसंभाषणास्या
ग्रेनान्यत्संभाषयेत्स्वयम् ४७ आहूतासत्वरंगच्छेद्दूतिस्थानंरतोत्सुका पत्यौगायतिसोत्साहंश्रोतव्यंहृष्टचेतसा ४८ गायंतंचपतिं
हृष्ट्वाभवेदानंदनिर्वृता भर्तुःसमीपेनस्थेयंसोद्वेगंव्यग्रचित्तया ४९ कलहोनविधातव्यःकलियोग्येप्रियेस्त्रिया भर्त्सितानिंदितात्यर्थंता
डितापिपतिव्रता ५० व्यथिताभिभयंत्यक्त्वाकंठेगृह्णीतवल्लभम् उच्चैर्नरोदनंकुर्यान्नैवाक्रोशेच्चतंप्रति ५१ पलायनंनकर्त्तव्यंनिजगेहाद्बहिः
स्त्रिया उत्सवादिषुबंधूनांसदनंयदिगच्छति ५२ लब्ध्वानुज्ञांतदापत्युर्गच्छेदध्यक्षरक्षिता नवसेत्सुचिरंतत्रप्रत्यागच्छेद्गृहंसती ५३ प्र ४१
स्थानाभिमुखेपत्यौनासन्मंगलभाषिणी नवार्येसौनिषेधोक्त्यानकार्यंरोदनंतदा ५४ अकृत्वोद्वर्त्तनंनित्यंपत्यौदेशांतरेगते वधूजीवन-

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रक्षार्थंकर्मकुर्यादानिंदितं ५५श्वश्रूश्वशुरयोःपार्श्वेनि द्राकार्यानचान्यतः प्रत्यहंपतिवार्त्तान्वितयान्वेष्याप्रयत्नतः ५६ दूताःप्रस्थापनीयाश्चप
त्युःक्षेमोपलब्धये देवतानांप्रसिद्धानांकर्त्तव्यमुपयाचनम् ५७ एवमादिविधातव्यंसत्याप्रोषितकांतया अप्रक्षालनमंगानांमलिनांब
रधारणम् ५८ तिलकांजनहीनत्वंगंधमाल्यविवर्जनम् नखरोम्णामसंस्कारोदशनानामभमार्जनम् ५९ उच्चैर्हासःपरैर्नर्मपरच्चेष्टावि
चिंतनम् स्वेच्छापर्यटनंचैवपरपुंसांगमर्दनम् ६० अटनंचैकवस्त्रेणनिर्लज्जत्वंयथागतिः इत्यादिदोषाःकथितायोषितोनित्यदुः
खदाः ६१ निर्वृत्यगृहकार्याणिहरिद्रालेपनेस्तनुम् प्रक्षाल्यशुचितोयेनकुर्यान्मंडनमुज्वलम् ६२ समीपंप्रेयसोगच्छेद्धिकसन्मुखपं
कजा अनेननारीवृत्तेनमनोवाग्देहसंयुता ६३ आहूताग्रहकार्याणित्यक्त्वागच्छेच्चसत्वरम् किमर्थंव्याहृतास्वामिन्सप्रसादोविधी
यताम् ६४ माचिरंतिष्ठतेद्वारिनद्वारमुपसेवयेत् स्वामिनादापितंकिंचित्कस्मैचिन्नददात्यपिसेवयेद्भर्तुरुच्छिष्टमिष्टमन्नफलादि
कम् महाप्रसादइत्युक्त्वामोदमानानिरंतरम् ६६ स्थस्थसंस्थमासीनंरममाणंयदृच्छया आतुरेष्वपिकार्येषुपतिंनोत्थापयेत्क्वचित् ६७
नैकाकिनीक्वचिद्गच्छेन्ननग्नास्नानमाचरेत् भर्तृविद्वेषिणींनारींसाध्वींनोभावयेत्क्वचित् ६८ नोलूखलेनमुसलेनवर्द्धन्यांदृषद
पि नयंत्रकेपिदेहल्यांसतीचोपविशेत्क्वचित् ६९ तीर्थस्नानार्थिनीनारीपतिपादोदकंपिबेत् शंकरादपिविष्णोर्वापतिरेवाधिकःस्त्रि-
याः ७० व्रतोपवासनियमंपतिमुल्लंघ्ययाचरेत् आयुष्यंहरतेभर्त्तुर्मृतानरकमृच्छति ७१ उक्ताप्रत्युत्तरंदद्यान्नारीक्रोधेनतत्परा स
रमाजायतेग्रामेसृगालीनिर्जनेवने ७२ स्त्रीणांहिपरमश्चैकोनियमःसमुदाहृतः अभ्यर्च्यभर्त्तुश्चरणौभोक्तव्यंचसदास्त्रिया ७३
याभर्त्तारंपरित्यज्यमिष्टमश्नातिकेवलम् उलूकीजायतेक्रूरावृक्षकोटरशायिनी ७४ याभर्त्तारंसमुत्सृज्यरहश्चरतिकेवलम् ग्रामेवा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

सूकरीभूयात् वल्गुलीवास्वविट्भुजा ७५ याहुंकृत्याप्रियंब्रूते सामूकाजायतेखलु यासपत्नींसदेर्ष्येत्तदुर्भगासात्यजन्मनि दृष्टिंविलुंप्यभ
र्त्तुर्याकिंचिदन्यंसमीक्षते काणावाविमुखीचापिकुरूपाचैवजायते ७७ बाह्यादागतमालोक्यत्वरितात्वजलासनैः तांबूलैर्व्यजनैश्चैवपादसंवा
हनादिभिः ७८ अतिप्रियनरैर्वाक्यैर्भर्त्तारंयास्मसेवते पतिव्रताशिरोरत्नंसनारीकथिताबुधैः ७९ भर्त्तादेवोगुरुर्भर्त्ताधर्मतीर्थव्रतानिच त
स्मात्सर्वंपरित्यज्य पतिमेकंसमर्चयेत् ८० जीवहीनोयथादेहःक्षणादशुचितांव्रजेत् भर्तृहीनातथायोषित्सुस्नाताप्यशुचिःसदा ८१
अमंगलेभ्यःसर्वेभ्योविधवात्यंत्यमंगला विधवादर्शनात्सिद्धिर्जातुक्वापिनजायते ८२ विहायमातरंचैकामाशीर्वादप्रदायिनीम् अन्याशिष
मपिप्राज्ञस्त्यजेदाशीविषोपमाम् ८३ कन्याविवाहसमयेवाचयेयुरितिद्विजाः भर्त्तुःसहचरीभूयाज्जीवतोऽजीवतोपिवा ८४ तस्माद्भर्त्तारमनुयात
व्योदेहवच्छाययास्वया एवंसत्यासदास्थेयंभक्त्यापत्यनुकूलया ८५ व्यालग्राहीयथाव्यालंबिलादुद्धरतेबलात् एवमुत्क्रम्यदूतेभ्यःपतिं
स्वर्गंनयेत्सती ८६ यमदूताःपलायंतेसतीमालोक्यदूरतः अपिदुष्कृतकर्माणमुत्सृज्यपतितंपतिम् ८७ यावत्स्वलोमसंख्यास्तितावत्कोट्या
युतानिच भर्त्रास्वर्गसुखंभुंक्तेरममाणापतिव्रता ८८ शीलभंगेनदुर्वृत्ताःपातयंतिकुलत्रयम् पितुःकुलंतथापत्युरिहामुत्रचदुःखिताः ८९ अ
नुयातिनभर्त्तारं यदिदैवात्कथंचन तत्रापिशीलंसंरक्ष्यंशीलभंगात्पतत्यधः ९० तद्वैगुण्यात्पितास्वर्गात्पतिःपततिनान्यथा विधवाकबरीबंधो
भर्तृबंधायजायते ९१ शिरसोवपनंकार्यंतस्माद्विधवयासदा एकाहारःसदाकार्योनद्वितीयःकदाचन ९२ पर्यंकशायिनीनारीविधवापातयेत्त
पतिम् तस्माद्भूशयनंकार्यंपतिसौख्यसमीहया ९३ नैवांगोद्वर्त्तनंकार्यंनतांबूलस्यभक्षणम् गंधद्रव्यस्यसंभोगोनैवकार्यस्तयाक्वचित् ९४ त
र्पणंप्रत्यहंकार्यंभर्त्तुःकुशतिलोदकैः तत्पितुस्तत्पितुश्चापिनामगोत्रादिपूर्वकम् ९५ श्वेतवस्त्रंसदाधार्यमन्यथारौरवंव्रजेत् इत्येवंनियमैर्युक्ता

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

विधवापिपतिव्रता ९६ श्रीनारायणउवाच नैतादृशंदैवतमस्तिकिंचित्सर्वेषुलोकेषुसदैवतेषु यदापतिस्तुष्यतिसर्वकामाल्लभ्यात्सकामंकुपित
श्चहन्यात् ९७ तस्मादपत्यंविविधाश्चभोगाःशय्यासनान्यद्भुतभोजनानि वस्त्राणिमाल्यानितथैवगंधाःस्वर्गेचलोकेविविधाचकीर्तिः ९८ इति
श्रीबृहन्नारदीयेपुराणे० श्रीनारायणनारद० पतिव्रताधर्मनिरूपणं० त्रिंशोऽध्यायः ३० सूतउवाच इत्थंपतिव्रताधर्ममाकर्ण्यनारदोमु
निः किंचित्प्रहृष्टमनाविप्रामुनिमाहपुरातनम् १ नारदउवाच सर्वदानाधिकंकांस्यसंपुटंपरिकीर्त्तितम् एतत्कारणमव्यक्तंवदमेबदरी
पते २ श्रीनारायणउवाच एकदैतद्व्रतंब्रह्मन्नचीकरदुमापुरा तदापृच्छन्महादेवंकिंदेयंदानमुत्तमम् ३ येनसंपूर्णतांयातिव्रतंमे
पौरुषोत्तमम् तन्मेवददयासिंधोसर्वेषांहितहेतवे ४ तच्छ्रुत्वामनसिध्यायन्ध्यायन्श्रीपुरुषोत्तमम् उमामजीगदच्छंभुःसर्वलोकहि
तैषिणीम् ५ श्रीमहादेवउवाच नशक्यंकिंचिदेवास्तिदानंश्रीपुरुषोत्तमे व्रतपूर्णविधिंकर्त्तुमपर्णेछंदसिकांचन ६ यद्यहानं
गिरिसुतेत्वत्तमंपरिकीर्त्तितम् श्रीकृष्णवल्लभेमासितत्सर्वंगौणतांगतम् ७ तस्मादेतादृशंदानंनैवास्तिक्वापिसुंदरि येनतेव्रतसंपूर्त्तिर्भ
वेच्छ्रीपुरुषोत्तमे ८ पुरुषोत्तममासेस्मिन्व्रतसंपूर्णहेतवे ब्रह्मांडसंपुटाकारंतदर्हंदेपमंगने ९ नशक्यंतत्तुकेनापिदातुंक्वापिवरानने त
स्मादेतत्प्रतिनिधिंकृत्वाकांस्यस्यसंपुटम् १० तन्मध्येपूरयित्वैवापूपांस्त्रिंशन्मितान्मुदा सप्ततंतुभिरावृत्यसंपूज्यविधिवत्प्रिये ११ देयं
विप्रायविदुषेव्रतसंपूर्णहेतवे एवंत्रिंशन्मितान्येवदेयानिसतिवैभवे १२ इत्याकर्ण्यवचोरम्यंधूर्जटेरुपकारकम् अबीभवदुमाहृष्टास
र्वलोकहितैषिणी १३ त्रिंशत्कांस्यानिविद्वद्भ्यःसंपुटानिव्यतीर्यसा पूर्णंव्रतविधिंकृत्वामुमोदातीवनारद १४ सूतउवाच इत्याक
र्ण्यमुनिर्विप्रानारायणवचोमृतम् पुनराहातितृप्तोसौनामंनामंपुनःपुनः १५ नारदउवाच सर्वेभ्यःसाधनेभ्योयंमासःश्रीपुरुषो

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

त्तमः वशीयान्निश्चितोमेद्यश्रुत्वामाहात्म्यमुत्तमम् १६ श्रुत्वापिजायते भक्त्यामहापापक्षयोनृणाम् किंपुनःश्रद्धयाकर्त्तुर्विधिना
चेतिमेमतिः १७ अतःपरंनकिंचिन्मेश्रोतव्यमवशिष्यते पीयूषात्यंतसंतृप्तोनान्यत्तोयंसमीहते १८ सूतउवाच इत्यु–
क्त्वा विरतोविप्रोनारदोमुनिसत्तमः अनीनमत्पादपद्मंपुरातनमुनेःपरम् १९ भारतेजन्तुरासाद्यपुरुषोत्तममुत्तमम् नसेवंते
नशृण्वंतिगृहासक्तानराधमाः २० गतागतं भजंतेत्रदुर्भगाजन्मजन्मनि पुत्रमित्रकलत्राप्तवियोगाद्दुःखभागिनः २१ अस्मिन्मासे
द्विजश्रेष्ठानासच्छास्त्राण्युदाहरेत् नस्वपेत्परशय्यायांनालपेद्वितथंक्वचित् २२ परापवादान्नब्रूयान्नकुर्यात्किंचित्कदाचन परान्नं
चनभुंजीतनकुर्वीतपरक्रियाम् २३ वित्तशाठ्यमकुर्वाणोदानंदद्याद्द्विजातये विद्यमानेधनेशाठ्यंकुर्वाणोरौरवंव्रजेत् २४ दिनेदि
नेद्विजेंद्रायदत्वाभोजनमुत्तमम् दिवसस्याष्टमेभागेव्रतीभोजनमाचरेत् २५ धन्यास्तेपुरुषालोकेयेनित्यंपुरुषोत्तमम् अर्चयं
तिविधानेनभक्त्याप्रेमपुरःसरम् २६ इंद्रद्युम्नःशतद्युम्नोयौवनाश्वोभगीरथः पुरुषोत्तममाराध्ययुर्भगवदंतिकम् २७ तस्मा
त्सर्वप्रयत्नेनसंसेव्यःपुरुषोत्तमः सर्वसाधनतःश्रेष्ठःसर्वार्थफलदायकः २८ गोवर्द्धनधरं वंदेगोपालंगोपरूपिणम् गोकुलोत्सवमी
शानंगोविंदंगोपिकाप्रियम् २९ कौंडिन्येनपुराप्रोक्तमिमंमंत्रंपुनःपुनः जपन्मासंनयेद्भक्त्यापुरुषोत्तममाप्नुयात् ३० ध्यायेन्नवघन–
श्यामंद्विभुजंमुरलीधरम् लसत्पीतपटंरम्यंसराधंपुरुषोत्तमम् ३१ ध्यायंध्यायन्नयेन्मासंपूजयन्पुरुषोत्तमम् एवंयःकुरुतेभक्त्यासत्वा
भिष्टंसर्वमाप्नुयात् ३२ गुह्याद्गुह्यतरंचैतन्नवाच्यंयस्यकस्यचित् मयापिकथितंनैवकस्याप्यग्रेतपोधनाः ३३ श्रोतव्यमेतत्सततंपुराण
मभीष्टदंपावनमादरेण श्लोकैकमात्रश्रवणेनपुंसामघानिसर्वाणिनिहंतिविप्राः ३४ गंगादिसर्वतीर्थेषुमज्जतोयत्फलंभवेत् तत्फ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

लंशृण्वतस्तस्य माहात्म्यं मुनिसत्तमाः ३५ इलां प्रदक्षिणीकुर्वन् यत्पुण्यं लभते नरः तत्पुण्यं शृण्वतस्तस्य माहात्म्यं पौरुषोत्तमम् ३६
ब्राह्मणो ब्रह्मवर्चस्वी क्षत्रियो वसुधाधिपः वैश्यो धनपतिर्भूयाच्छूद्रः सत्तमतां लभेत् ३७ येऽन्ये किरातहूणाद्याः पशुचर्यापरायणाः
ते सर्वे मुक्तिमायाति श्रुत्वा माहात्म्यमुत्तमम् ३८ पुरुषोत्तममाहात्म्यं लेखयित्वा द्विजन्मने संभूष्य वस्त्रभूषाभिर्विधिना यः प्रयच्छ-
ति ३९ कुलत्रयं समुद्धृत्य गोलोकं याति दुर्लभम् यत्रास्ते गोपिकावृंदैर्वेष्टितः पुरुषोत्तमः ४० लिखित्वा धारयेद्यस्तु गृहे माहात्म्यमुत्तमम् त
द्गृहे सर्वतीर्थानि विलसंति निरंतरम् ४१ मासोत्तमस्य महिमानमनंतपुण्यं श्रुत्वा स्म विस्मितधियो मुनयश्च सर्वे ऊचुश्च सूततनयं वि
नयेन विष्वक्सेनांघ्रिसेवनविधौ निपुणा नितांतम् ४२ ऋषय ऊचुः सूत सूत महाभाग धन्योसि त्वं महामते त्वन्मुखामृतपानेन
कृतार्थास्मो वयं भृशम् ४३ चिरंजीव सदा सूत पौराणिकशिरोमणे अस्तु ते शाश्वती कीर्तिर्जगत्पावनपावनी ४४ तुभ्यं प्रदत्तं निमिषाल
यस्थैर्ब्रह्मासनं पूज्यतमं मुनीशैः त्वदीयवक्त्राम्बुजनिर्गतश्रीमुकुंदवार्त्तामृतपानलोलैः ४५ विष्टरश्रवस एव पवित्रा यावदेव वितता भु-
वि कीर्तिः तावदत्र मुनिवर्यसमाजे श्रीहरेर्वद कथां कमनीयाम् ४६ इत्थं द्विजाशीर्वचनं प्रगृह्य प्रदक्षिणीकृत्य द्विजान्समस्तान् नत्वा
गमद्देवनदीं स्वकार्यं कृत्यं विधातुं स च सूतसूनुः ४७ अन्योन्यमूचुर्निमिषालयस्था वरिष्ठमाहात्म्यमिदं पुराणम् मासस्य दिव्यं पुरुषोत्तम
स्य समीहितार्थार्पणकल्पवृक्षम् ४८ इति श्रीबृहन्नारदीये पुराणे पुरुषोत्तममाहात्म्ये श्रीनारायणनारदसंवादे पुरुषोत्तममा-
हात्म्यश्रवणफलकथनं नाम एकत्रिंशोऽध्यायः ३१ श्रीगोपीजनवल्लभपुरुषोत्तमराधेशार्पणं भूयात् शुभं भवतु

॥ हें पुस्तक मुंबईयेथे बापूसदाशिवशेटहेगिष्टेयांनी वर्द्धनकरयाणींआपल्याछापखान्यात छापिलें· शके १७८२ रौद्रनामसंवत्सरे· ॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

इतिश्रीपुरुषोत्तममाहात्म्यंसमाप्तम्·

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

[OrderDescription]
,CREATED=28.07.20 14:50
,TRANSFERRED=2020/07/28 at 15:02:53
,PAGES=85
,TYPE=STD
,NAME=S0003393
,Book Name=M-2822-PURUSHOTAM MAHATMAY
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
,FILE48=00000048.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
,FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
,FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF
,FILE76=00000076.TIF
,FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF
,FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection